

Załącznik do Uchwały Nr
IX/76/2019 Rady Gminy
Grabica z dnia 11 września
2019 roku

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY GRABICA

~ NA LATA 2019-2024 ~

SPIS TREŚCI

I.	WPROWADZENIE.....	5
1.	Metodyka opracowywania strategii	6
2.	Kontekst planowania strategicznego	7
3.	Uwarunkowania formalne opracowania strategii.....	8
4.	Spójność z dokumentami strategicznymi	11
II.	CHARAKTERYSTYKA GMINY GRABICA	14
1.	Położenie gminy	14
2.	Sytuacja demograficzna	16
3.	Kapitał społeczny i gospodarczy Gminy.....	20
3.1.	<i>Sytuacja gospodarcza i finanse publiczne</i>	<i>20</i>
3.2.	<i>Rynek pracy.....</i>	<i>26</i>
3.3.	<i>Wychowanie i edukacja.....</i>	<i>29</i>
4.	Infrastruktura Gminy	32
5.	Kultura, sport i rekreacja	34
6.	Opieka zdrowotna	37
7.	Bezpieczeństwo publiczne	38
8.	Potencjał do rozwiązywania problemów społecznych.....	38
8.1.	<i>Współpraca z organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami</i>	<i>38</i>
8.2.	<i>Pomoc społeczna.....</i>	<i>42</i>
III.	KIERUNKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	48
1.	Dziedziny planowania strategicznego	49
1.1.	<i>Wspieranie rodziny</i>	<i>49</i>
1.2.	<i>Wsparcie osób niepełnosprawnych.....</i>	<i>53</i>
1.3.	<i>Zdrowie psychiczne.....</i>	<i>58</i>
1.4.	<i>Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych.....</i>	<i>61</i>
1.5.	<i>Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie</i>	<i>73</i>
1.6.	<i>Aktywność i integracja społeczna seniorów.....</i>	<i>82</i>
1.7.	<i>Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu.....</i>	<i>87</i>
1.8.	<i>Wsparcie osób z problemem ubóstwa</i>	<i>93</i>
1.9.	<i>Problem przestępczości.....</i>	<i>98</i>

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY GRABICA NA LATA 2019-2024

2.	Analiza SWOT	103
3.	Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych.....	106
4.	Zakładane rezultaty realizacji strategii.....	106
5.	System wdrażania strategii.....	107
6.	Monitoring.....	108
7.	Ewaluacja	108
7.1.	<i>Zakres ewaluacji</i>	109
7.2.	<i>Sposób ewaluacji</i>	109
7.3.	<i>Narzędzia ewaluacji</i>	109
7.4.	<i>Okres ewaluacji</i>	109
8.	Ocena ryzyka.....	109
IV.	WNIOSKI I PODSUMOWANIE	111
V.	BIBLIOGRAFIA	113
VI.	SPIS RYSUNKÓW, WYKRESÓW I TABEL.....	114

Słowniczek pojęć:

UG – Urząd Gminy

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

NGO – (ang. non-government organization) – organizacja pozarządowa

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

GUS – Główny Urząd Statystyczny

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

KBPN – Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii

PARPA – Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

ZI - Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie

I. WPROWADZENIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabica na lata 2019-2024¹ jest dokumentem definiującym najważniejsze kierunki interwencji w odniesieniu do problemów społecznych występujących na terenie gminy Grabica. Wskazuje ona obszary problemowe, priorytetowe kierunki działań oraz wytyczne dla wdrażania planowanych zadań. W celu osiągnięcia rezultatów i celów Strategii, planowane do realizacji działania podlegają stałemu monitoringowi i okresowej ewaluacji.

Planowanie strategiczne zakłada myślenie długofalowe, skupione na dążeniu do realizacji określonego strategicznego celu działań – w obszarze rozwiązywania problemów społecznych, jest to przede wszystkim integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, a w konsekwencji zachowanie lub podniesienie spójności społecznej w społeczności lokalnej.

Badania wskazują, iż „zarządzanie i rozwój przy pomocy konstruowania strategii jest skuteczną i wypróbowaną metodą zarówno w regionach, poszczególnych krajach i gminach. Wypróbowaną, czyli przyspieszającą osiągnięcie założonego celu lub celów”².

W Strategii uwzględniono zakres problematyki społecznej, który ma swoje źródło w regulacjach normatywnych. W przedstawionym kontekście planowaniem strategicznym objęto następujące dziedziny:

- wspieranie rodziny,
- wsparcie osób niepełnosprawnych,
- zdrowie psychiczne,
- profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych,
- przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- aktywność i integrację społeczną seniorów,
- promocję zatrudnienia, reintegrację zawodową i społeczną osób podlegających wykluczeniu społecznemu,
- wsparcie osób z problemem ubóstwa,
- problem przestępczości.

Wyróżnione dziedziny nie mają charakteru rozłącznego – cechą charakterystyczną są wzajemne powiązania, zarówno w odniesieniu do obszaru funkcjonalnego, jak i na

¹ Na potrzeby niniejszego opracowania dla występujących w tekście sformułowań „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabica na lata 2019-2024” stosowana będzie skrócona nazwa „Strategia”.

² Joanna Staręga-Piasek, *Metodologia strategicznego rozwiązywania problemów społecznych*, Warszawa 2013, s. 10.

plaszczyźnie podmiotowej. Współwystępowanie u beneficjentów różnych problemów społecznych nakłada na realizatorów polityki społecznej konieczność uwzględniania adekwatnych instrumentów pomocowych. Świadomość przenikania się perspektyw problemowych nakazuje uznać, iż w rozwiązywanie problemów społecznych powinni zostać zaangażowani różni przedstawiciele społeczni – poza przedstawicielami sektora publicznego także przedstawiciele sektora pozarządowego oraz pozostali członkowie wspólnoty samorządowej gminy Grabica.

Przy rozwiązywaniu problemów społecznych należy położyć nacisk na wykorzystanie dostępnych instrumentów o charakterze innowacyjnym, aktywizującym, w tym z zakresu ekonomii społecznej. Aby można było mówić o angażowaniu członków społeczności lokalnej w proces strategicznego rozwiązywania problemów społecznych, ich udział musi zostać uwzględniony na każdym etapie planowania strategicznego – począwszy od diagnozy, poprzez wybór kierunków priorytetowych, a skończywszy na opracowaniu planu wdrażania i monitorowania Strategii. Skuteczna strategia to taka, która jest konkretnym instrumentem kierunkowania i programowania działań społecznych. To zbiór reguł, które metodycznie stosowane pozwalają na efektywne działanie, urzeczywistniając jednocześnie sukces podejmowanych przedsięwzięć. Stanowią szansę na skuteczne budowanie i wykorzystanie potencjału w sferze instytucjonalnej i społecznej na rzecz kształtowania ładu społecznego.

1. Metodyka opracowywania strategii

Obowiązek opracowania Strategii dla gminy i powiatu nakłada ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej³. Wskazuje ona podstawowe elementy Strategii, nie określając szczegółowych zasad dotyczących sposobu opracowania dokumentu. Ostateczną decyzję w tej sprawie pozostawiono samorządom.

W procesie opracowywania Strategii dla gminy Grabica zastosowano podejście partycypacyjno-eksperckie. Zastosowanie podejścia partycypacyjnego wynika z wymagań stawianych przed samorządami oraz z dostrzegalnej przez przedstawicieli władzy samorządowej potrzeby, aby jak najpełniej angażować przedstawicieli lokalnych społeczności w podejmowanie decyzji.

Partycypacja społeczna, czyli uspołecznienie procesów decyzyjnych poprzez zwiększenie zaangażowania i roli obywateli, to efekt wdrażania konstytucyjnej zasady subsydiarności. Zasada ta ma fundamentalne znaczenie dla budowania współpracy

³ Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej: Art. 16 b, Art. 17, Art. 19.

i zapewnienia warunków udziału w życiu publicznym obywateli, najczęściej zrzeszonych w nieformalnych grupach społecznych lub działających w ramach organizacji pozarządowych.

Dla uzyskania możliwie pełnego obrazu kwestii społecznych w społeczności lokalnej gminy Grabica, przyjęto założenie, że partycypacyjno-eksperymentalny proces planowania strategicznego powinien zostać uzupełniony o badania społeczne. Wśród społeczności lokalnej gminy Grabica przeprowadzone zostały badania. Celem badań było poznanie opinii mieszkańców odnośnie występujących w Gminie problemów społecznych oraz zaprezentowanie rekomendacji dotyczących możliwości rozwiązywania tychże problemów. Wyniki badań zaprezentowano w rozdziale *Kierunki rozwiązywania problemów społecznych*.

2. Kontekst planowania strategicznego

Najważniejszym dokumentem strategicznym dla gminy Grabica jest przyjęty Uchwałą Nr XII/83/2015 Rady Gminy Grabica z dnia 20 stycznia 2017 roku Program Rozwoju Gminy Grabica na lata 2015-2022. Jest ona dokumentem określającym podstawowe kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy w dłuższej perspektywie czasowej. Program Rozwoju Gminy Grabica na lata 2015-2022 zakreśla najogólniejszą wizję Gminy w przyszłości – pożądaną obraz, do którego zmierza. Zasadniczym celem tego dokumentu jest zapewnienie możliwie najwyższej jakości życia mieszkańców. Założeniem strategii jest analizowanie uwarunkowań w jakich dany obszar funkcjonuje i adekwatnie do nich aktualizowanie założeń rozwoju oraz formułowanie zarówno celów krótkoterminowych jak i długookresowych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych uwzględnia nadrzędną rolę Programu Rozwoju Gminy Grabica na lata 2015-2022. Kluczowe jej elementy wpisują się zarówno w obowiązujące kierunki polityki w sferze społecznej zawarte w obowiązującym Programie Rozwoju Gminy Grabica, jak i kluczowe założenia wypracowywane w toku prowadzonej jej aktualizacji.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem o charakterze polityki, wskazującym podstawowe cele i kierunki działań oraz programy funkcjonujące bądź opracowywane w dziedzinach planowania Strategii, będące średniookresowymi planami wykonawczymi, skonkretyzowanymi do poziomu zadań i działań, ich kosztów oraz harmonogramów realizacji.

3. Uwarunkowania formalne opracowania strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabica, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika z: ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2019 roku, poz. 511), ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 506), art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 19 pkt 1, w powiązaniu z art. 16 b., ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 271 z późn. zm.), które w ramach zadań własnych gminy i zadań własnych powiatu przewidują „opracowanie i realizację Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki

i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka” - dla gminy oraz opracowanie i realizacja Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami⁴ - na poziomie powiatu.

Na treść Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych obok wyżej cytowanej ustawy o pomocy społecznej mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

1. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 2529);
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
3. ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 998 z późn. zm.);
4. ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 511 z późn. zm.);
5. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2018 r., poz. 1878), wraz z aktami wykonawczymi;
6. ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2018 r. poz. 2137 z późn. zm.);
7. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2018 r. poz. 1030);

⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 271 z późn. zm.)

8. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 z późn. zm.);
9. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (jt. Dz. U. z 2018 roku, poz.1265), wraz z aktami wykonawczymi;
10. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 217 z późn. zm.), wraz z aktami wykonawczymi;
11. ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2018 r., poz.1205), wraz z aktami wykonawczymi;
12. ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2019r. poz. 688);
13. ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2019 r., poz. 525), wraz z aktami wykonawczymi;
14. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz. U. z 2013 roku, poz. 628 z późn. zm.), wraz z aktami wykonawczymi;
15. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2018 r., poz. 1109 z późn. zm.), wraz z aktami wykonawczymi;
16. ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji (Dz. U. z 2018 r., poz. 609 z późn. zm.), wraz z aktami wykonawczymi;
17. ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2019r. poz. 60);
18. ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U z 2019 r. poz. 670);
19. ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2019 r., poz. 55), wraz z aktami wykonawczymi;
20. ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U z 2019 r., poz. 303);
21. ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 39), wraz z aktami wykonawczymi;
22. ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 300), wraz z aktami wykonawczymi
23. ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2019 r. poz. 60), wraz z aktami wykonawczymi;

24. ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 303 z późn. zm.), wraz z aktami wykonawczymi;
25. ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2019 r., poz. 351), wraz z aktami wykonawczymi;
26. ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 303 z późn. zm.);
27. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy, o zmianie Kodeksu Cywilnego (Dz. U. z 2018 r., poz. 1234), wraz z aktami wykonawczymi;
28. ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych (Dz. U. z 2018 r., poz. 2321);
29. ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r., poz. 969);
30. ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2019 r., poz. 60, z późn. zm.), wraz z aktami wykonawczymi;
31. ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2019 r., poz. 492);
32. ustawa z dnia 7 września 1991 r. systemie oświaty (Dz. U. z 2018r. poz. 1457, 1560, 1669);
33. ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. z 2019 r. poz. 60);
34. uchwała Nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" na lata 2014 – 2020;
35. ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506);
36. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 271);
37. ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2019 r. poz. 60);
38. ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2019 r. poz. 473);

39. ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2018 r. poz. 2134 z późn. zm.);
40. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start” (Dz. U. z 2018 r. poz. 1061);
41. ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Dz. U. z 2019 r. poz. 42 z późn. zm.);
42. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1878);
43. ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 60 z późn. zm.);
44. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2019 r. poz. 60 z późn. zm.).

4. Spójność z dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabica, jak już wspomniano wcześniej, konstruowana jest zgodnie z logiką kaskadowego układu strategii i programów. Celem takiej konstrukcji jest uspojnienie podejścia do procesu programowania, zarówno w odniesieniu do relacji strategii z programami szerszego zasięgu jak i konstruowanymi w jej ramach programami.

W praktyce oznacza to, że długo i średniookresowe programy operacyjne i strategiczne na poziomie krajowym są planami wykonawczymi dla polityk formułowanych na poziomie Unii Europejskiej. Z kolei na poziomie lokalnym programy operacyjne i strategie rozwoju stanowią głównie długo i średniookresowe plany wykonawcze dla polityk formułowanych na poziomie krajowym. Zachowanie spójności niesie ze sobą również korzyści związane z możliwością aplikowania o środki pomocowe z funduszy UE.

W opisywanym zakresie, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabica wpisuje się w elementy polityki spójności Unii Europejskiej, która ma wspierać rozwój inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu. Jest to jeden z głównych priorytetów Strategii „Europa 2020”, która zastąpiła „Strategię Lizbońską”. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu koncentruje się na zwiększeniu aktywności zawodowej społeczeństw UE, podnoszeniu kwalifikacji obywateli oraz walce z ubóstwem.

W powyższe cele wpisuje się siedem projektów przewodnich (zwanymi także inicjatywami flagowymi) oraz 10 Zintegrowanych Wytycznych dla polityki gospodarczej

i zatrudnienia państw członkowskich. Projekty przewodnie składają się z działań realizowanych zarówno na poziomie unijnym jak i krajowym, należą do nich m. in.: „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” oraz „Europejski program walki z ubóstwem”.

Na poziomie krajowym Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabica wpisuje się w dokumenty strategiczne, które powstawały w okresie finalizacji prac nad strategią „Europa 2020”. Wspólną podstawę dla krajowych dokumentów strategicznych stanowi raport „POLSKA 2030. Wyzwania rozwojowe”, w którym wskazane zostały wyzwania rozwojowe stojące przed Polską w perspektywie do 2030 roku. Wśród wyzwań tych wymieniono m. in: sytuację demograficzną, wysoką aktywność zawodową, poprawę spójności społecznej oraz wzrost kapitału społecznego Polski.

Strategia średniookresowa do 2020 roku wytycza obszary strategiczne (Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna), w których koncentrować się będą główne działania do 2020 roku oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych.

W kontekście objętych procesem planowania strategicznego dziedzin Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabica najważniejszym programem na poziomie krajowym jest „Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020”. Program uwzględnia długofalowe wyzwania związane z globalizacją, rozwojem ekonomicznym, jakością polityk publicznych, zjawiskami demograficznymi, czy inwestycjami w kapitał ludzki.

Z kolei na poziomie regionalnym najważniejszymi dokumentami są: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020 wraz z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.

Programowa zgodność Strategii z:

- Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020,
- Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020,

stwarza szansę na uruchomienie montażu finansowego dla realizacji projektów, które stanowią rozwinięcie zadań opisanych w części operacyjnej Strategii.

Wśród ważnych instrumentów finansowania projektów należy wymienić Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT), jako zupełnie nowe narzędzie zaproponowane przez Komisję Europejską, przy pomocy którego partnerskie jednostki samorządu terytorialnego mogą realizować wspólne przedsięwzięcia.

II. CHARAKTERYSTYKA GMINY GRABICA

1. Położenie gminy

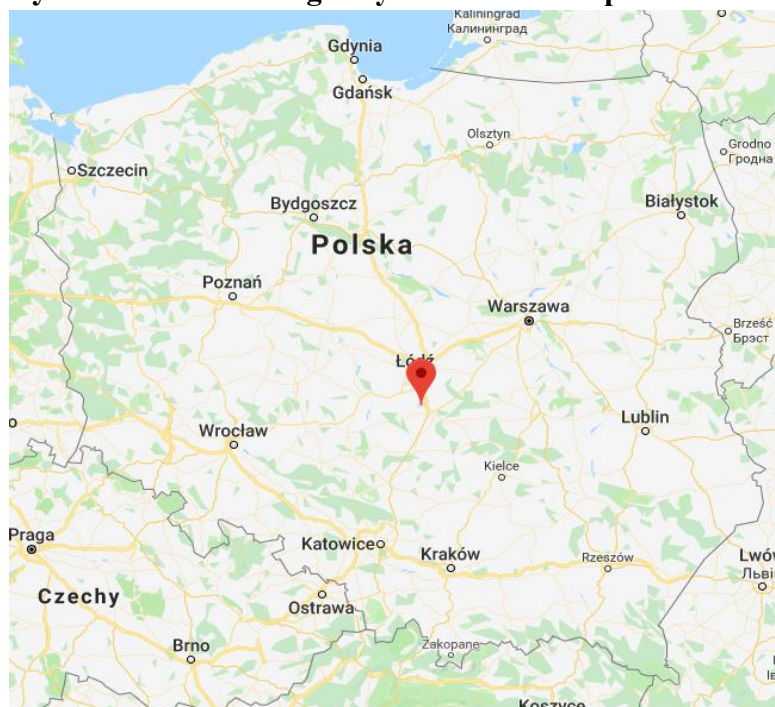
Gmina Grabica to gmina wiejska położona w województwie łódzkim, w północno-zachodniej części powiatu piotrkowskiego i jest oddalona od miasta Piotrków Trybunalski o 14 km.

„Gmina Grabica jest gminą typowo rolniczą - charakteryzuje się wysoką produkcją trzody chlewnej. Użytki rolne wraz z gruntami zabudowanymi zajmują powierzchnie 11.049 ha tj. 86,8% ogólnej powierzchni gminy. Gmina Grabica posiada korzystne warunki glebowe. Przeważają grunty IV klasy.” – www.gminagrabica.pl

Gmina zlokalizowana jest w strukturze geologicznej zwanej Niecką Łódzką, która jest częścią Niziny Środkowopolskiej. W zachodniej i centralnej części Gminy znajdują się tereny zaliczane do Wysoczyzny Bełchatowskiej, natomiast tereny południowo-wschodnie do Wysoczyzny Piotrkowskiej.

Siedzibą Gminy jest wieś Grabica. W dorzeczu rzeki Grabi leży około $\frac{3}{4}$ obszaru Gminy, z kolei początek swój na terenie Gminy oprócz rzeki Grabia, ma również rzeka Brzezia oraz Wierzejka. Przez Gminę przepływa również rzeka Mała Widawka oraz dział wodny Wisły i Odry. Gmina Grabica zajmuje powierzchnię **127,6 km²**, co stanowi 8,9% powierzchni powiatu. Użytki rolne stanowią 86%, natomiast użytki leśne – 10%.

Rysunek 1. Położenie gminy Grabica na mapie Polski

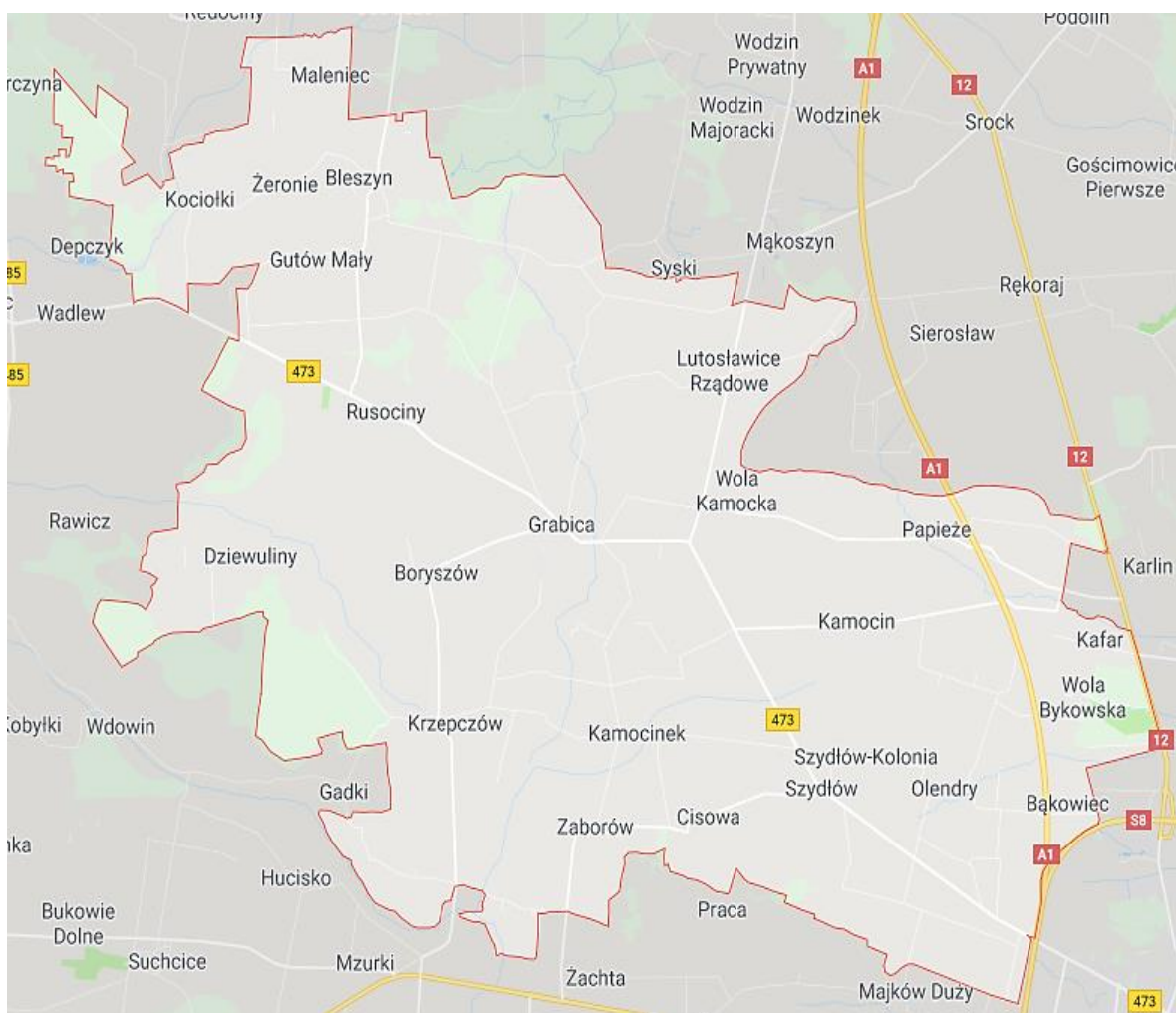
Źródło: <https://www.google.com/maps/>

Gmina Grabica ma dogodne położenie komunikacyjne, przebiegają przez nią bowiem dwa ważne szlaki dróg tranzytowych - odcinek autostrady A1 oraz 17 kilometrowy odcinek drogi Piotrków Trybunalski. Obok Gminy przebiegają również: droga krajowa nr 74 oraz droga krajowa nr 91.

„Gmina Grabica posiada dogodne połączenia z Piotrkowem Trybunalskim - 14 km, Belchatowem - 18 km, Łaskiem - 30 km, Łodzią - 33 km, Warszawą - 140 km.”
- <http://www.gminagrabica.pl>

Rysunek 2. Gmina Grabica

Źródło: <https://www.google.com/maps/>

Gmina Grabica graniczy z gminami takimi jak: Wola Krzysztoporska, Drużbice, Moszczenica, Tuszyn i Dłutów, natomiast od strony południowo-wschodniej z miastem Piotrkowem Trybunalskim. Administracyjnie Gmina składa się z 30 sołectw takich jak: Boryszów, Brzoza, Cisowa, Dziewuliny, Grabica, Gutów: Gutów Duży i Gutów Mały, Kafar,

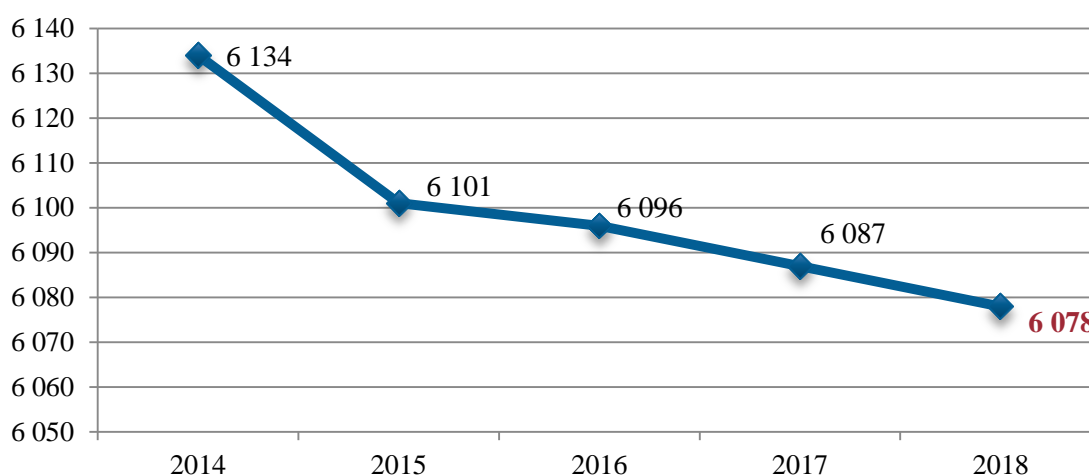
Kamocinek, Kobyłki, Krzeczów, Lubanów, Lubonia, Lutosławice Rządowe, Majdany, Majków-Folwark, Majków Mały, Majków Średni, Olendry, Ostrów, Papieże, Polesie, Rusociny, Szydłów, Szydłów-Kolonia, Twardosławice, Zaborów, Żądło, Żeronie, Żychlin. Na terenie Gminy znajdują się również 44 miejscowości.

2. Sytuacja demograficzna

Struktura demograficzna, będąca rezultatem procesów demograficznych w przeszłości, determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości. Rozpoznanie istotnych cech, zjawisk i procesów społecznych jest także kontekstem dla weryfikacji kierunków dotychczasowych działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, a co za tym idzie umożliwia wnioskowanie dotyczące wymaganych w tym zakresie zmian, zarówno w odniesieniu do skali interwencji, jak i jej rodzaju.

Gminę Grabica zamieszkuje **6 078 osób** (stan na 31.XII.2018). W latach 2002-2017 liczba mieszkańców zmalała o 1,2%. Z roku na rok możemy zauważyć stopniowy spadek liczby ludności w Gminie.

Wykres 1. Liczba ludności w gminie Goleszów w latach 2014-2018

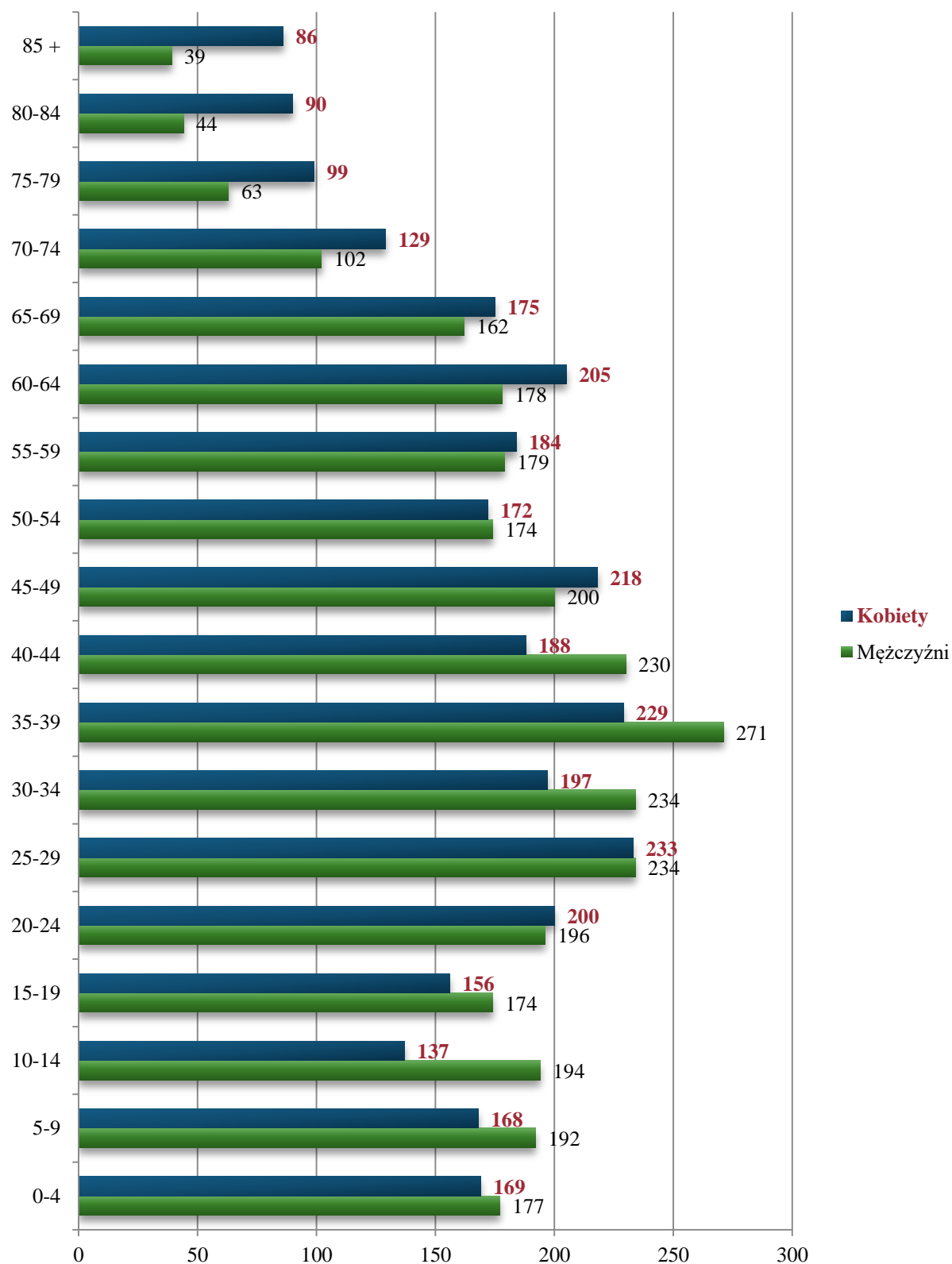
Źródło: GUS, 31.12.2018

Liczba kobiet zamieszkujących Gminę jest prawie taka sama jak liczba mężczyzn. 49,9% stanowią kobiety (**3 035 kobiet**), natomiast 50,1% to mężczyźni (**3 043 mężczyźni**). Współczynnik feminizacji wynosi 100 co oznacza, że na każdych 100 mężczyzn przypada 100 kobiet. Gęstość zaludnienia w gminie to **48 osób/km²**.

Średni wiek mieszkańców wynosi 39,4 lata i jest mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa łódzkiego (42,7 lat) oraz nieznacznie mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski (41,4 lat). W tabeli poniżej zaprezentowany został rozkład liczebności gminy Grabica w podziale na płeć w poszczególnych grupach wiekowych.

Tabela 1. Rozkład liczebności gminy Grabica w podziale na wiek

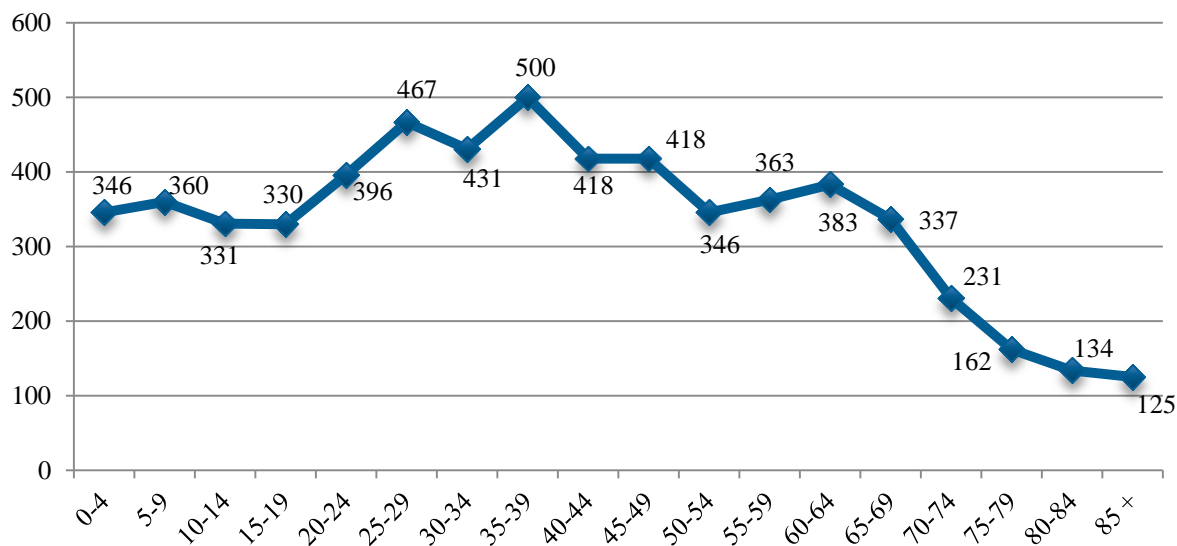

Źródło: GUS, 31.12.2018

Poniższy wykres również przedstawia ludność gminy Grabica w podziale na wiek. Możemy zauważyć, że najwięcej osób jest w grupie wiekowej 35-39 lat, na drugim miejscu pod tym względem znajdują się mieszkańcy mający między 25-29 lat, natomiast na trzecim osoby będące między 30-34 rokiem życia.

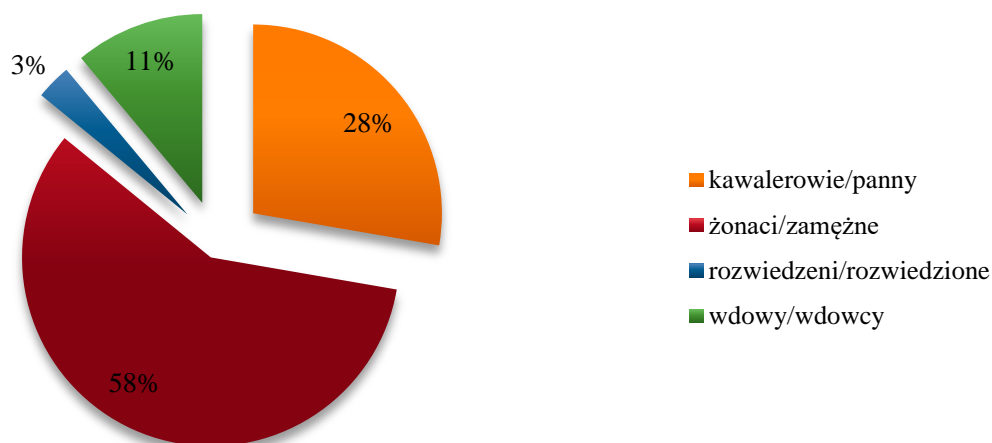
Wykres 2. Ludność gminy Grabica w podziale na wiek

Źródło: GUS, 31.12.2018

Mieszkańcy gminy Grabica zawarli w 2018 roku 27 małżeństw (4,4 małżeństwa na 1000 mieszkańców). Z danych znajdujących się w Narodowym Spisie Powszechnym z 2011 roku wynika, iż 27,5% mieszkańców gminy Grabica jest stanu wolnego, 57,7% żyje w małżeństwie, 2,9% mieszkańców jest po rozwodzie, a 11,1% to wdowy/wdowcy. Stan cywilny mieszkańców obrazuje poniższy wykres.

Wykres 3. Stan cywilny mieszkańców gminy Grabica

Źródło: GUS, 31.XII.2011

Przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów jest w gminie Grabica ujemny i wynosi - 7, co odpowiada przyrostowi naturalnemu – 1,15 na 1000 mieszkańców. Najmniejszy przyrost naturalny odnotowany został w roku 2015 i 2018 roku kiedy wynosił -7, natomiast największy przyrost naturalny w latach 2013-2018 został odnotowany w 2014 roku i wynosił 11.

Tabela 2. Przyrost naturalny w latach 2013-2018 w gminie Grabica

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Urodzenia żywe	76	80	69	62	75	72
Zgony	70	69	76	68	67	79
Przyrost naturalny	6	11	-7	-6	8	-7

Źródło: GUS, 31.12.2018

Według danych z Głównego Urzędu Statystycznego z 2017 roku, **współczynnik dynamiki demograficznej**, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów w Gminie wynosi **0,92** i jest większy od średniej dla województwa (0,76) oraz mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju (1,00).

W 2018 roku zarejestrowano 61 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 68 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Grabica -7, ponad to w tym samym roku odnotowano 1 zameldowanie z zagranicy oraz nie zarejestrowano żadnego wymeldowania za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 1.

Rysunek 3. Saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych w gminie Grabica w roku 2018

Źródło: GUS, 31.12.2018

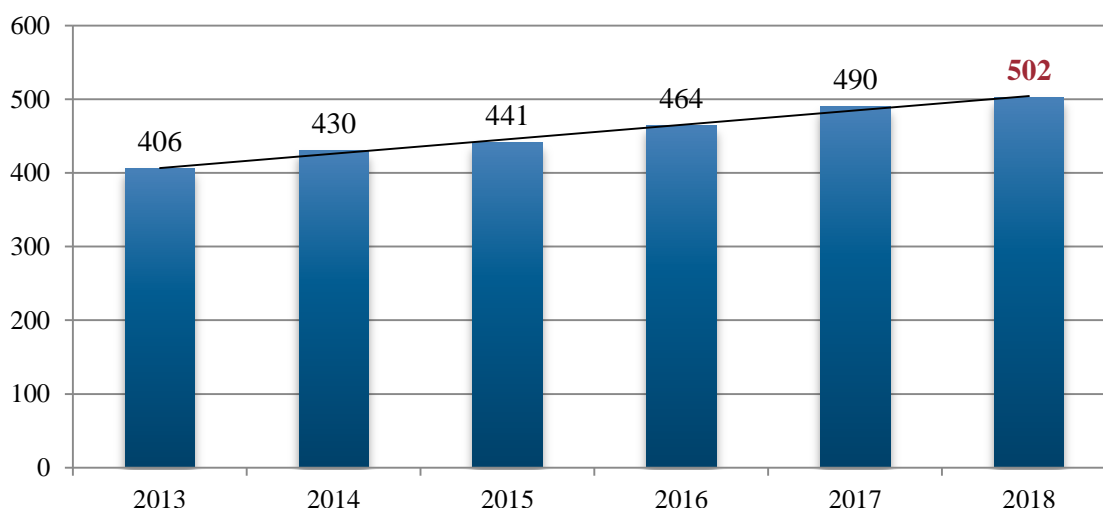

3. Kapitał społeczny i gospodarczy Gminy

3.1. Sytuacja gospodarcza i finanse publiczne

Jednym ze wskaźników określających aktywność gospodarczą danej zbiorowości, jest liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym terenie. W gminie Grabica na koniec 2017 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było 490 podmiotów gospodarki narodowej, a w tym większość stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – było ich 366. Podobnie miało miejsce w 2018 roku kiedy to osób fizycznych prowadzących własną działalność było 362, natomiast wszystkich podmiotów prowadzących działalność – 502. To o 12 podmiotów więcej niż w roku 2017 i aż o 96 podmiotów więcej niż w roku 2013. Możemy zauważyć więc systematyczny, jednak niezbyt dynamiczny wzrost liczby zarejestrowanych na terenie Gminy podmiotów gospodarki narodowej.

Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2013-2018

Źródło: GUS, 31.12.2018

Ponad to z danych GUS wynika, iż w 2018 roku zarejestrowanych zostało 37 nowych podmiotów, natomiast wyrejestrowano – 21. W latach 2009-2018 najczęściej podmiotów zarejestrowano w 2017 roku (49), natomiast najmniej w 2010 roku (26). Na przestrzeni tych lat, najczęściej podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2019 roku (50), a najmniej w 2019 roku (19).

Wśród osób fizycznych w gminie Grabica, najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (130). Znaczny obszar stanowi również budownictwo (59), przetwórstwo przemysłowe (41), transport i gospodarka magazynowa (39) oraz

rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (38). Poniższy wykres przedstawia szczegółowy rozkład rodzajów przeważającej działalności osób fizycznych w gminie Grabica.

Wykres 5. Rodzaj przeważającej działalności osób fizycznych w gminie Grabica w 2018 roku

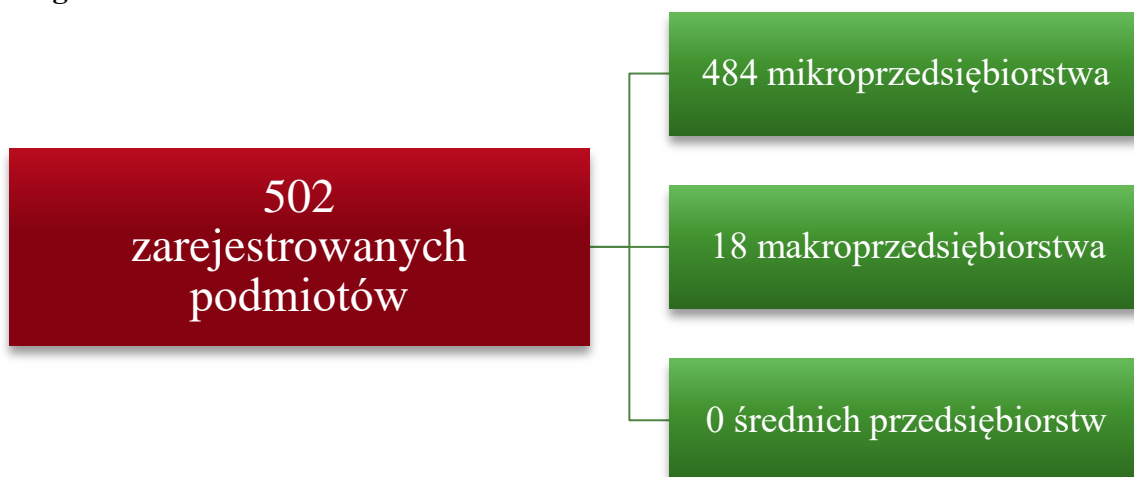

Źródło: GUS, 31.12.2018

Największa ilość podmiotów gospodarczych działających w gminie Grabica, według klas wielkości, to **mikro-przedsiębiorstwa** zatrudniające 0-9 pracowników, jest ich **484**. **Małych przedsiębiorstw** zatrudniających 10-49 pracowników jest w Gminie **18**, z kolei według danych w 2018 roku nie było zarejestrowanych żadnych przedsiębiorstw zatrudniających 50-249 pracowników.

Rysunek 4. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Grabica w 2018 roku według klas wielkości

Źródło: GUS, 31.12.2018

W dalszej części Strategii przedstawiona została struktura dochodów i wydatków gminy Grabica.

„Budżet na rok 2018 został uchwalony uchwałą Rady Gminy nr XXVIII/198/2017 w sprawie przyjęcia budżetu Gminy Grabica na rok 2018 z dnia 28 grudnia 2017 r. Uchwała ustaliła dochody budżetu na rok 2018 w wysokości 27 725 546,00 zł oraz wydatki na rok 2018 w wysokości 28 163 794 zł. Wskazany w uchwale deficyt został oszacowany na 438 248 zł i miał zostać pokryty przychodami z tytułu pożyczki.”

- Raport o stanie gminy Grabica 2018

Dochodami Gminy są w szczególności:

- dochody własne;
- subwencja ogólna;
- dotacje celowe z budżetu państwa (w rozumieniu ustawy dochodami własnymi jednostek samorządu terytorialnego są również udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz z podatku dochodowego od osób prawnych).

Dochodami Gminy mogą być również:

- środki pochodzące ze źródeł zagranicznych niepodlegające zwrotowi;
- środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej;
- inne środki określone w odrębnych przepisach.

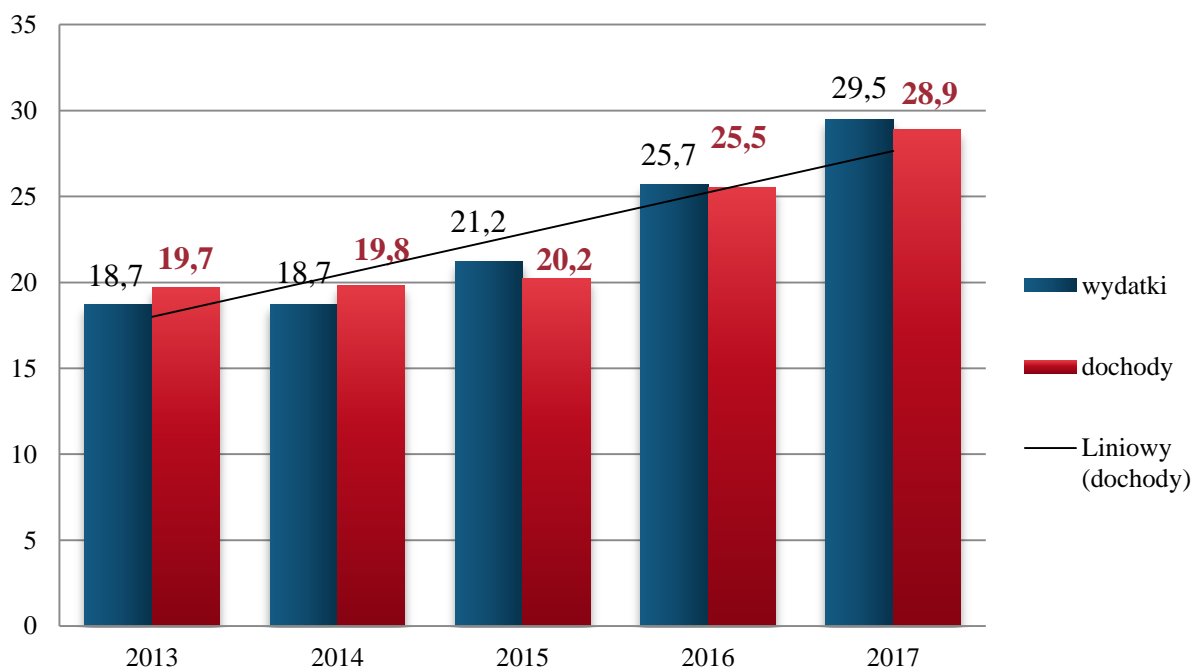

Wydatki Gminy przeznaczone są na realizację zadań określonych w przepisach, a w szczególności na:

- zadania własne jednostek samorządu terytorialnego;
- zadania z zakresu administracji rządowej i inne zadania zlecone ustawami jednostkom samorządu terytorialnego;
- zadania przejęte przez jednostki samorządu terytorialnego do realizacji w drodze umowy lub porozumienia;
- zadania realizowane wspólnie z innymi jednostkami samorządu terytorialnego;
- pomoc rzeczową lub finansową dla innych jednostek samorządu terytorialnego, określoną odrębną uchwałą przez organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego;
- programy finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3.

Struktura dochodów Gminy na przestrzeni lat 2013-2017 wykazuje tendencję wzrostową - od 2013 roku nastąpił wzrost zarówno dochodów jak i wydatków Gminy. Znaczny wzrost dochodów możemy zauważyć między rokiem 2015 i 2016, aż o 5,3 mln. Od 2016 do 2017 roku natomiast dochody Gminy wzrosły o 3,4 mln.

Wykres 6. Dochody i wydatki gminy ogółem w latach 2013-2017 w mln. zł

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2018

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY GRABICA NA LATA 2019-2024

Łączna suma **dochodów** budżetu gminy Grabica w 2017 roku wyniosła **28,9 mln**, a w tym:

- 5,7 mln stanowiła część oświatowa subwencji ogólnej,
- 6,7 mln – subwencja ogólna,
- 10,9 mln – dotacje,
- 11,2 mln – dochody własne.

Wydatki gminy Grabica w 2017 roku wyniosły **20,5 mln**, w tym:

- 5,6 mln na wydatki majątkowe,
- 5,6 mln na wydatki majątkowe inwestycyjne,
- 24 mln na wydatki bieżące,
- 6,5 mln na wydatki bieżące na wynagrodzenia.

Możemy zauważyć więc, iż największy udział w dochodach Gminy stanowiły dochody własne, natomiast w wydatkach – wydatki bieżące. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Tabela 3. Dochody i wydatki budżetu gminy według rodzajów w 2017 r.

DOCHODY		WYDATKI	
Część oświatowa subwencji ogólnej	5,7 mln	Wydatki majątkowe	5,6 mln
Subwencja ogólna	6,7 mln	Wydatki majątkowe inwestycyjne	5,6 mln
Dotacje	10,9 mln	Wydatki bieżące	24 mln
Dochody własne	11,2 mln	Wydatki bieżące na wynagrodzenia	6,5 mln
Dochody ogółem	28,9 mln	Wydatki ogółem	20,5 mln

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca, 2018 r.

W 2017 roku gmina Grabica otrzymała 0,7 mln zł na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych.

Strukturę dochodów budżetu Gminy ze względu na działy przedstawia poniższa tabela. Możemy zauważyć, że największe dochody w 2017 roku pochodzą od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej (33,0%). Na drugim miejscu pod tym względem znajduje się rodzina (29,4%), natomiast na trzecim różne rozliczenia (23,9%). Najmniejsze dochody generują natomiast takie działy jak: kultura fizyczna, transport i łączność, bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa oraz edukacyjna opieka wychowawcza.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY GRABICA NA LATA 2019-2024

Tabela 4. Struktura dochodów budżetu Gminy według działów w latach 2015-2017

	2015	2016	2017
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0
Rolnictwo i łowiectwo	2,7	2,3	2,0
Transport i łączność	0,8	0,2	0,1
Gospodarka mieszkaniowa	2,3	1,9	1,8
Administracja publiczna	0,3	0,5	0,4
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,6	0,0	0,1
Różne rozliczenia	31,5	25,8	23,9
Oświata i wychowanie	2,4	1,4	1,5
Pomoc społeczna	12,7	28,9	1,6
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,2	0,1	0,1
Rodzina	X	X	29,4
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3,0	4,7	5,2
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,4	0,9	0,8
Kultura fizyczna	0,6	0,0	0,0
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nie posiadających osobowości prawnej	41,7	32,8	33,0
Pozostałe	0,8	0,5	0,1

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2018

Strukturę wydatków budżetu Gminy ze względu na działy przedstawia poniższa tabela. Największy udział stanowią wydatki na rodzinę (29,3%). Znaczny odsetek wydatków przeznaczony został również na oświatę i wychowanie (25,5%) oraz gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (22,5%).

Tabela 5. Struktura wydatków budżetu Gminy według działów w latach 2015-2017

	2015	2016	2017
OGÓŁEM	100,0	100,0	100,0
Rolnictwo i łowiectwo	2,6	2,3	2,0
Transport i łączność	14,2	7,4	2,8
Gospodarka mieszkaniowa	0,7	0,0	0,0
Administracja publiczna	10,9	9,3	9,9
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	2,5	1,4	1,0
Oświata i wychowanie	35,3	29,6	25,5
Pomoc społeczna	14,5	30,6	2,7
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,3	0,3	0,2
Rodzina	X	X	29,3
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	15,9	14,4	22,5
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1,7	3,6	3,0
Kultura fizyczna	0,5	0,4	0,6
Ochrona zdrowia	0,2	0,2	0,1
Pozostałe	0,7	0,5	0,4

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2018

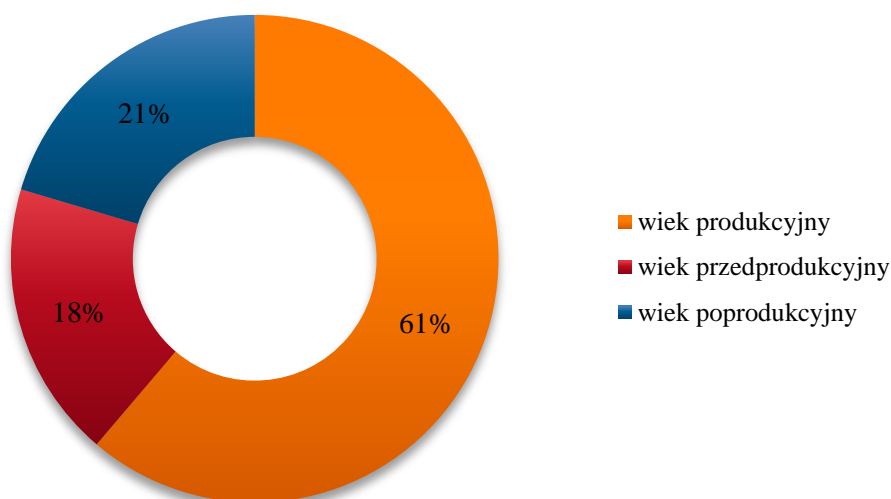
3.2. Rynek pracy

Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w gminie Grabica przedstawia się następująco:

- **60,3%** mieszkańców Gminy jest w wieku produkcyjnym (**3 847 osób**) – dla kobiet jest to między 15-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 15-65;
- **18,1%** jest w wieku przedprodukcyjnym (**1 037 osób**), czyli do 14 roku życia;
- **19,6%** mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym (**1 194 osób**).

Poniższy wykres obrazuje ekonomiczne grupy wieku w gminie Grabica.

Wykres 7. Ekonomiczne grupy wieku w gminie Grabica w 2018 roku

Źródło: GUS, 31.12.2018

Jak wynika z danych przedstawionych w poniższej tabeli, odsetek kobiet będących w wieku poprodukcyjnym jest od mężczyzn o 6 pp. większy. Ponadto liczba mężczyzn w wieku produkcyjnym jest większa od liczby kobiet o 4 pp., natomiast odsetek kobiet w wieku przedprodukcyjnym jest o 1 pp. mniejszy od odsetka mężczyzn w tym wieku.

Tabela 6. Ekonomiczne grupy wieku w gminie Grabica z podziałem na płeć

	Kobiety		Mężczyźni	
	liczba osób	%	liczba osób	%
Wiek przedprodukcyjny	474	8	563	9
Wiek produkcyjny	1 777	30	2 070	34
Wiek poprodukcyjny	784	13	410	7

Źródło: GUS, 31.12.2018

Według danych za 2017 rok, w Gminie na 1000 mieszkańców pracowały 143 osoby⁵. Wszystkich pracujących w 2017 roku było 872. Analizując tą kwestię z podziałem na płeć możemy zauważyć, że odsetek pracujących kobiet jest większy od mężczyzn o 20 pp. Kobiety stanowiły 60,0% wszystkich pracujących, natomiast mężczyźni 40%.

Ważnym wskaźnikiem w ocenie rynku pracy jest również stopa bezrobocia rejestrowanego, która jest wyrażonym w procentach stosunkiem liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w urzędach pracy, do liczby ludności aktywnej zawodowo (zasobu siły roboczej danej populacji). **Bezrobocie rejestrowane** w Gminie w 2017 roku wynosiło 4,6%, w tym 5,5% wśród kobiet i 3,8% wśród mężczyzn⁶, natomiast w **2018 roku** zmalało do **3,9%**. Od 2013 roku uległo ono znacznemu zmniejszeniu podobnie jak ma to miejsce w całej Polsce. W 2018 roku szacunkowa stopa bezrobocia w gminie Grabica była mniejsza od szacunkowej stopy bezrobocia w całej Polsce o 2 pp. Dane w tym zakresie prezentuje poniższy wykres.

Tabela 7. Szacunkowa stopa bezrobocia w gminie Grabica w latach 2013-2018 w porównaniu do całej Polski

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gmina	10%	7,7%	6,8%	6,0%	4,6%	3,9%
Polska	13,4%	11,4%	9,7%	8,2%	6,6%	5,9%

Źródło: GUS, 31.12.2018

W grupie zawodów maksymalnie deficytowych (czyli takich, na które jest wyższe zapotrzebowanie na rynku pracy niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie) w powiecie piotrkowskim znajdują się kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, krawcy i pracownicy produkcji odzieży, magazynierzy, mechanicy pojazdów samochodowych. Według Monitoringu Zawodów Deficytowych i Nadwyżkowych w 2018 roku w grupie zawodów nadwyżkowych (czyli takich, w których znalezienie pracy może być trudniejsze) znajdują się ekonomiści⁷.

W 2017 roku **przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto** w gminie Grabica wynosiło **3 436,14 PLN**, co odpowiada 75,9% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

⁵ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

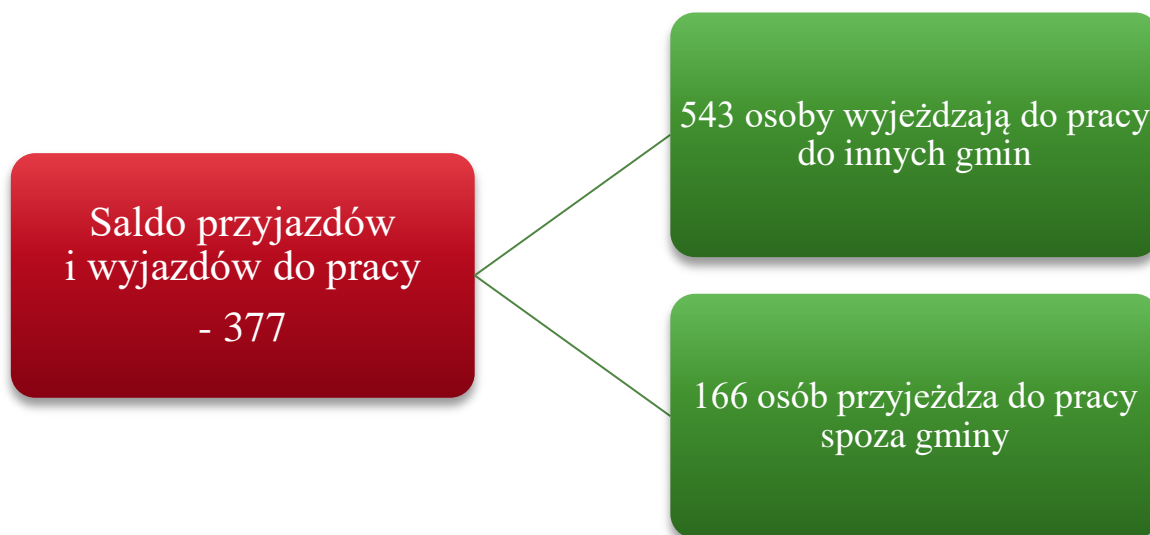
⁶Dane o bezrobociu na poziomie gmin są szacowane w oparciu o stopę bezrobocia rejestrowanego dla powiatu oraz porównanie stosunku liczby bezrobotnych do ogółu ludności w wieku produkcyjnym w powiecie i gminie.

⁷ Monitoring Zawodów Deficytowych i Nadwyżkowych - II półrocze 2018 roku.

Spośród aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy, 543 osoby wyjeżdżają do pracy do innych Gmin, natomiast 166 osób aktywnych zawodowo przyjeżdża do pracy spoza gminy. Saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi więc -377.

Rysunek 5. Saldo przyjazdów i wyjazdów w gminie Grabica w 2018 roku

Źródło: GUS, 31.12.2018

Według danych powiatowych z 2016 roku, 57,5% aktywnych zawodowo mieszkańców pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 13,2% w przemyśle i budownictwie, a 15,5% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,4% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). Poniższa tabela prezentuje rozkład zatrudnienia mieszkańców w poszczególnych sektorach ekonomicznych z podziałem na płeć.

Tabela 8. Pracujący według sektorów ekonomicznych w 2016 roku (dane powiatowe)

Sektor ekonomiczny	Kobiety	Mężczyźni
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	20,1%	20%
przemysł i budownictwo	20,5%	32%
handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja	19,2%	18,3%
działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości	1,9%	1,5%
pozostałe	38,3%	28,1%

Źródło: GUS, 31.XII.2016

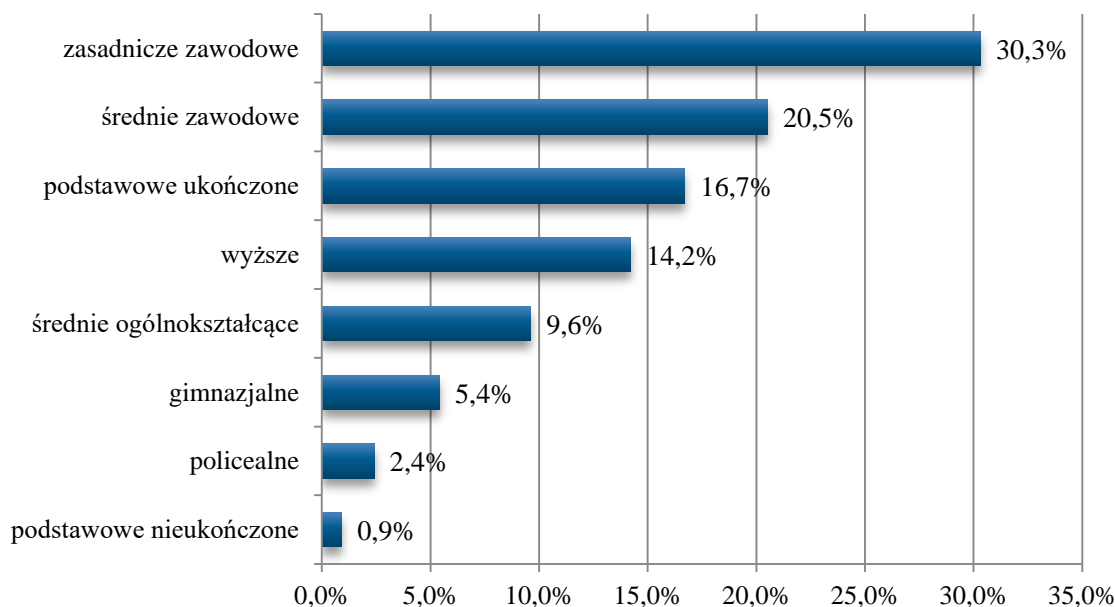
3.3. Wychowanie i edukacja

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku struktura wykształcenia mieszkańców gminy Grabica przedstawia się następująco:

- 10,3% ludności posiada wykształcenie wyższe,
- 1,6% wykształcenie policealne,
- 10,2% średnie ogólnokształcące,
- 15,4% średnie zawodowe,
- 24,1% zasadnicze zawodowe,
- 6,2% gimnazjalne,
- 29,4% podstawowe ukończone,
- 2,8% zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa łódzkiego mieszkańcy gminy Grabica mają znacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w Gminie największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (30,4%) oraz zasadnicze zawodowe (18,1%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (30,4%) oraz podstawowe ukończone (28,3%).

Wykres 8. Poziom wykształcenia mieszkańców gminy Grabica

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011

1 556 mieszkańców Gminy jest w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata). Ludność Gminy według edukacyjnych grup wieku w 2018 r. prezentuje poniższa tabela.

Tabela 9. Ludność gminy Grabica według edukacyjnych grup wieku w 2018 r.

Przedział wiekowy	Liczba
3-6 lat	287
7-12 lat	414
13-15 lat	187
16-19 lat	272
20-24 lat	396

Źródło: GUS, 31.12.2018

Na terenie gminy Grabica funkcjonują 4 szkoły podstawowe oraz 2 gimnazja. W Gminie nie ma żłobów i klubów dziecięcych. W poniższej tabeli przedstawione zostały placówki oświatowe znajdujące się na terenie Gminy.

Tabela 10. Wykaz placówek oświatowych znajdujących się na terenie gminy Grabica

L.P.	Szkoła
1	Szkoła Podstawowa im. Janiny Porazińskiej w Boryszowie
2	Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Brzozie
3	Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Woli Kamockiej
4	Szkoła Podstawowa im. Wincentego Witosa w Szydłowie
5	Gimnazjum im. Marii Konopnickiej w Szydłowie
6	Społeczne Gimnazjum w Brzozie - niepubliczne

Źródło: www.gminagrabica.pl

W roku szkolnym 2018/2019 do szkół podstawowych na terenie Gminy uczęszczały 572 osoby, natomiast do gimnazjów – 59. Łączna liczba wszystkich uczniów uczęszczających do placówek oświatowych na terenie gminy Grabica wynosi 631⁸.

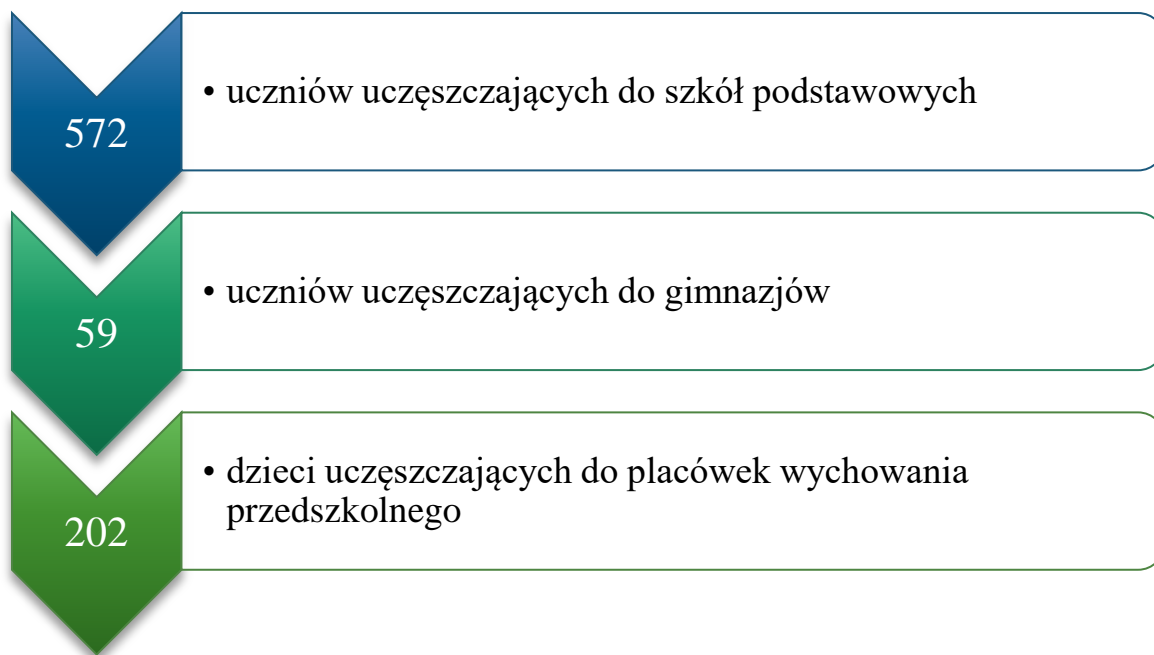
Oprócz tego na terenie Gminy znajdują się 4 oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych oraz 2 punkty przedszkolne (Niepubliczny Punkt Przedszkolny „Akademia Maluszka” w Brzozie i Punkt Przedszkolny ”Poziomka”). W 2018 roku do oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych na terenie Gminy uczęszczało 80 dzieci, natomiast do punktów przedszkolnych – 122. Łącznie 202 dzieci⁹.

⁸ Raport o stanie gminy Grabica 2018

⁹ Tamże

Rysunek 6. Liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych, gimnazjów oraz placówek wychowania przedszkolnego na terenie gminy Grabica w roku szkolnym 2018/2019

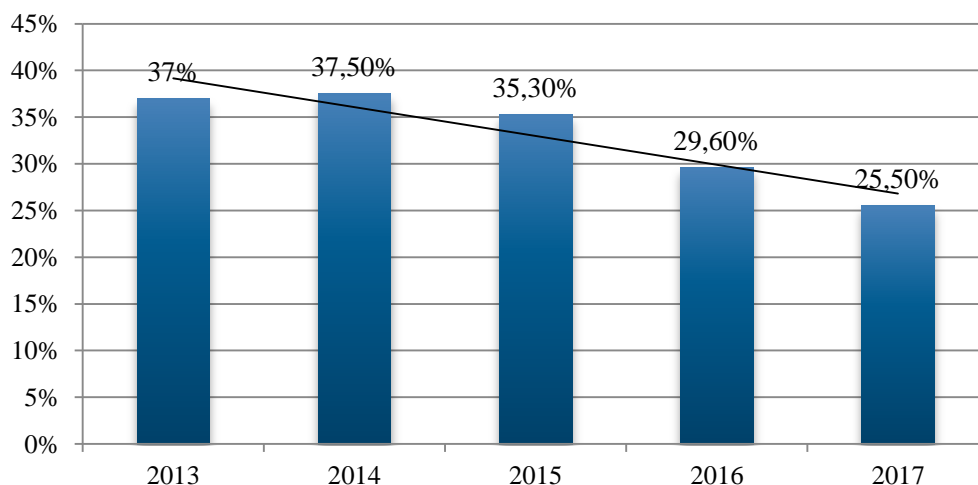

Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie gminy Grabica 2018

W 2017 roku wydatki na oświatę i wychowanie wyniosły 7 514 tys. zł. natomiast w 2018 roku Gmina poniosła wydatki z tym związane w wysokości 774 661,26 zł.

Znaczny odsetek wydatków Gminy przeznaczony zostaje co roku na oświatę i wychowanie, a jednocześnie możemy zauważyć niewielki spadek wydatków na ten cel w porównaniu do lat poprzednich. W 2017 roku wydatki te stanowiły 25,5%, w 2016 roku 29,6%, natomiast w 2015 roku 35,3% wszystkich wydatków Gminy.

Wykres 9. Wydatki z budżetu Gminy na oświatę i wychowanie w latach 2013-2017

Źródło: GUS, 31.12.2017

Finansowanie działań oświatowych odbywa się na podstawie przyznawanych subwencji. Subwencja oświatowa jest ustalana na finansowanie zadań oświatowych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, o których mowa w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2018r. poz. 1457, 1560, 1669) z wyłączeniem zadań związanych z dowozem uczniów oraz zadań związanych z prowadzeniem przedszkoli ogólnodostępnych i oddziałów ogólnodostępnych w przedszkolach z oddziałami integracyjnymi oraz zadań związanych z prowadzeniem innych form wychowania przedszkolnego. Wielkość części oświatowej subwencji ogólnej dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego ustala corocznie ustawa budżetowa. Przepisy gwarantują minimalną wysokość tej kwoty. Zgodnie z art. 28 ust. 1 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego kwotę przeznaczoną na część oświatową subwencji ogólnej dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego ustala się w wysokości łącznej kwoty części oświatowej subwencji ogólnej, nie mniejszej niż przyjęta w ustawie budżetowej w roku bazowym, skorygowanej o kwotę innych wydatków z tytułu zmiany realizowanych zadań oświatowych. Kwota części oświatowej subwencji ogólnej jest rozdzielana pomiędzy poszczególne jednostki samorządu terytorialnego na podstawie algorytmu, określanego corocznie w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego¹⁰.

4. Infrastruktura Gminy

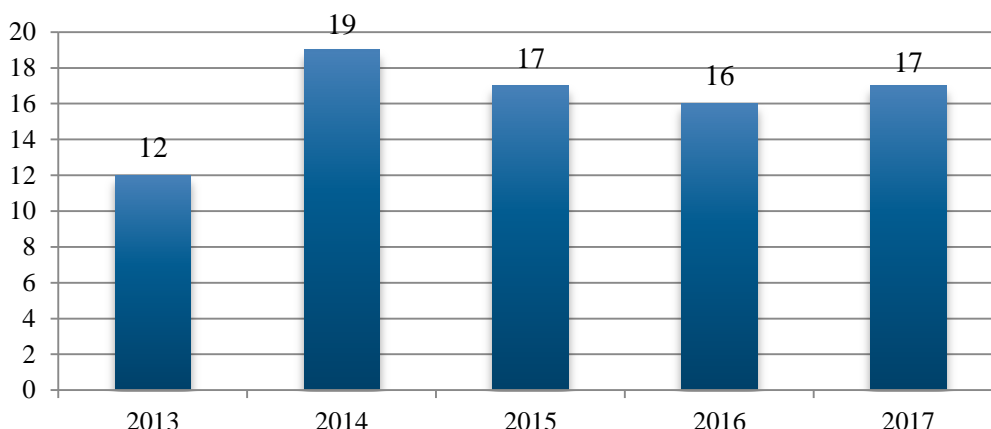
W 2017 roku oddano do użytku 17 mieszkań (100% z nich przeznaczonych było na cele indywidualne), co oznacza, że oddano o 1 mieszkanie mniej niż w roku poprzednim. Liczba nieruchomości oddanych do użytkowania w 2017 roku na 1000 mieszkańców jest znacznie mniejsza niż ma to miejsce w całej Polsce, jednak porównywalna do wskaźnika na terenie województwa łódzkiego. Liczba mieszkań oddanych do użytku w 2017 roku na 1000 mieszkańców wynosi:

- **2,79 w gminie Grabica,**
- 3,02 w województwie łódzkim,
- 4,64 w Polsce.

¹⁰ <http://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/BASLeksykon.xsp?id=06F226039DB0C772C1257A80003297FE&litera=C>

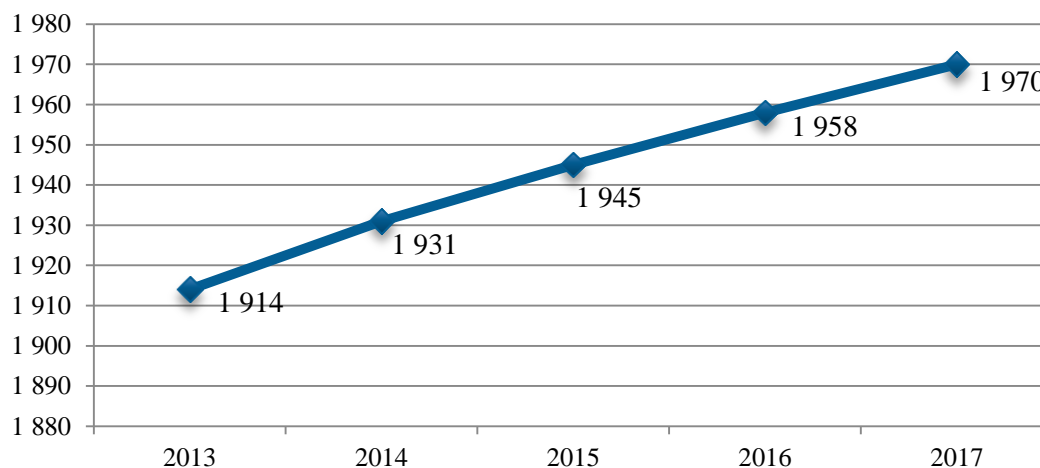
Wykres 10. Liczba mieszkań oddanych do użytku w latach 2103-2017

Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca 2018*

Liczba mieszkań przypadająca na każdych 1000 mieszkańców w gminie Grabica, jest znacznie mniejsza w porównaniu z ich liczbą w województwie łódzkim, bowiem w Gminie jest to 321 mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców, z kolei w całym województwie – 406,30 mieszkań. Z roku na rok nieznacznie wzrasta liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców w Gminie. Ogólną liczbę mieszkań w latach 2013-2017 prezentuje poniższy wykres.

Wykres 11. Liczba mieszkań w latach 2013-2017 w gminie Grabica

Źródło: GUS, 31.12.2017

Z danych GUS wynika, że całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Grabica to **1 970 nieruchomości**, w tym na terenie Gminy znajdowały się 2 lokalne socjalne. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w Gminie to 97,2 m², natomiast przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę wynosi 31,5 m².

Tabela 11. Zasoby mieszkaniowe w gminie Grabica w 2017 roku

	2016	2017
Mieszkania	1 958	1 970
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	96,9	97,2
Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	2	2

Źródło: *Statystyczne Vademecum Samorządowca, 2018 r.*

Charakterystyka **instalacji techniczno-sanitarnych** w gminie Grabica według danych prezentowanych przez Główny Urząd Statystyczny z 2017 roku przedstawia się następująco:

- 83,7% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu,
- 75,7% mieszkań wyposażonych jest w ustęp spłukiwany,
- 71% mieszkań posiada łazienkę,
- 58,5% mieszkań korzysta z centralnego ogrzewania.

Według informacji zawartych w Programie Rozwoju Gminy Grabica na lata 2015-2022, sieć dróg w Gminie wynosi 205,28 km w tym:

- autostrada – 7,7 km,
- drogi powiatowe – 32,5 km,
- drogi zarządzane przez Gminę (gminne, wewnętrzne) - 165,08 km¹¹.

5. Kultura, sport i rekreacja

W Gminie aktualnie nie ma Ośrodka Kultury, jednak w 2018 roku rozpoczęto budowę Gminnego Centrum Kultury. Na jej terenie funkcjonuje natomiast **Gminna Biblioteka Publiczna** powołana na podstawie uchwały Nr VIII/49/2007 Rady Gminy Grabica z dnia 26 listopada 2007 r., a także filie tejże biblioteki w Kamocinie oraz Krzepczowie. Gminna Biblioteka służy nie tylko rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, ale zajmuje się także upowszechnianiem kultury i wiedzy. Do jej głównych zadań należy gromadzenie, opracowywanie, udostępnianie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych, ale biblioteka organizuje również konkursy czytelnicze, warsztaty literackie, kiermasze książek, współpracuje ze szkołami i przedszkolami, prowadzi lekcje biblioteczne oraz spotkania autorskie. Biblioteka co roku organizuje również zajęcia edukacyjne dla dzieci i młodzieży w okresie ferii zimowych oraz letnich. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, Biblioteka w 2017 roku liczyła **455 czytelników**, ponadto wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika kształtowały się na poziomie 13 woluminów.

¹¹ Program Rozwoju Gminy Grabica na lata 2015-2022

Lokalne tradycje i obyczaje kultywowane są na terenie Gminy dzięki działalności zespołów:

- **Zespół ludowy „Grabiczanie”** – funkcjonuje od 2010 roku, a jego głównym celem była popularyzacja wśród mieszkańców regionu muzyki ludowej, jednak z biegiem czasu zespół poszerzył repertuar o muzykę popularną, kolędy i pastorałki. Zespół systematycznie występuje na gminnych, powiatowych i regionalnych imprezach oraz bierze udział w licznych konkursach.
- **Młodzieżowa Orkiestra Dęta** – rozpoczęła działalność w 2003 roku, a w jej repertuarze znajdują się zarówno klasyczne aranżacje orkiestrowe muzyki rozrywkowej, jazzu jak i współczesne przeboje popularne.

Działania mające na celu popularyzację kultury prowadzą również znajdujące się na terenie Gminy Koła Gospodyń Wiejskich (aktualnie jest ich 25). Uczestnicy Kół biorą udział w szkoleniach, warsztatach, pomagają w organizacji i biorą udział w wielu imprezach na terenie wsi i gminy, a także wyjeżdżają po za jej obszar w celu promowania regionu.

Na terenie Gminy corocznie organizowane są różnego rodzaju **wydarzenia** między innymi:

- festiwal piosenki religijnej,
- Dożynki gminne,
- Andrzejki połączone z Pierzawką, Ostatki,
- festyny rodzinne,
- jasełka,
- konkurs piosenki żołnierskiej,
- festiwal piosenki religijnej¹².

Gmina Grabica jest atrakcyjna dla odwiedzających ją turystów ze względu na znajdujące się na jej obszarze **liczne zabytki**. Należą do nich między innymi:

- Drewniana kaplica p.w. św. Piotra, wystawiona w 1946 r. na miejscu poprzedniej pochodzącej z XVIII w. i zniszczonej w 1941 r. przez okupanta.
- Zespół dworsko - parkowy z XVIII-XIX stulecia we wsi Dziwle.
- Neogotycka kaplica pod wezwaniem Świętego Jana Chrzciciela z 1938 r.
- Zespół podworski z XIX stulecia, którego elementem jest park wpisany do rejestru zabytków we wsi Rusociny.

¹² Tamże

- Zabytkowy zespół sakralny, na który składają się: murowany kościół parafialny wzniesiony w XVIII stuleciu w stylu barokowym i przebudowany w XX w., oraz dzwonnica i plebania pochodzące z początku XX w. we wsi Krzepczów Stary.
- Zespół dworsko - parkowy w Szydłowie, składający się z zabytkowego dworu (murowanego) oraz parku wiejskiego z połowy XIX w.
- Kościół p.w. Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski w Woli Kamockiej pochodzący z początku XX stulecia.
- Kościół parafialny drewniany p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej z 1925 r. we wsi Żeronie.

Gmina położona jest na obszarze atrakcyjnym nie tylko pod względem turystycznym, ale także rekreacyjnym. Obszar ten ze względu na cechy lokalnego klimatu stanowi potencjał dla działalności rehabilitacyjnej, ale także jest korzystnym miejscem dla rozwoju agroturystyki i rekreacji. Na terenie Gminy znajduje się Centrum Sportowo-Rekreacyjne „PTAK” w Gutowie Małym, w którym zarówno turyści jak i mieszkańcy mogą korzystać między innymi z zajęć fitness, siłowni, strefy SPA & Wellness oraz boisk piłkarskich.

Na kulturę fizyczną w raportowanym roku gmina Grabica przeznaczyła środki finansowe w wysokości 227 135,85 zł.

Do **infrastruktury sportowo-rekreacyjnej** na terenie Gminy należą następujące obiekty:

- 5 sal gimnastycznych przy szkołach;
- 2 kompleksy sportowe w Boryszowie i Woli Kamockiej (boiska trawiaste i wielofunkcyjne z 60 m bieżnią);
- gminny stadion sportowy w Szydłowie – Kolonii;
- plac zabaw i siłownia zewnętrzna w Grabicy;
- siłownia w Kamocinie prowadzoną przez Młodzieżowy Ludowy Klub Sportowy „Olimpix” z siedzibą w Kamocinie¹³.

Upowszechnianiem kultury fizycznej zajmują się między innymi kluby sportowe takie jak:

- **Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „Brzozanin”** (od 2010 roku w klubie działają: sekcja zapasów styl klasyczny, bilardowa i szachowa, a ideą Klubu jest krzewienie kultury fizycznej i turystyki poprzez upowszechnianie i rozwijanie rekreacji ruchowej i sportu ze szczególnym uwzględnieniem

¹³ Program Rozwoju Gminy Grabica na lata 2015-2022

młodzieży szkolnej, współdziałal w dbałość o zdrowie, rozwój fizyczny i duchowy młodzieży szkolnej);

- **Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy Grabka Grabica** (w jego skład wchodzi 4 drużyny piłkarskie – drużyna seniorów, młodzików i trampkarzy oraz drużyna Junior Młodszy);
- **Młodzieżowy Ludowy Klub Sportowy „OLIMPIX”** (jest pozarządową organizacją pożytku publicznego prowadzącą działalność społecznie użyteczną w zakresie upowszechnienia kultury fizycznej i sportu, oraz wychowania, promując sporty siłowe).

Na terenie Gminy prowadzone są również nieodpłatne zajęcia rekreacyjno-sportowe dla wszystkich osób chętnych. W ramach tego mieszkańcy mogą uczestniczyć w zajęciach siatkówki, koszykówki, piłki ręcznej, piłki nożnej, halowej, zapasów oraz aerobiku. Zajęcia te odbywają się w salach gimnastycznych przy szkołach na terenie Gminy.

Dzieci i młodzież z Gminy mogą uczęszczać do świetlic wiejskich, na których rozwój zostało w 2018 roku przeznaczonych część wydatków Gminy. Świetlice te znajdują się w Boryszowie, Lubanowie, Majkowie Folwarku, Majkowie Średnim, Rusocinach, Szydłowie-Kolonii, Zaborowiu, Żądle.

6. Opieka zdrowotna

W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej dla mieszkańców gminy Grabica usługi świadczy **Gminny Ośrodek Zdrowia w Grabicy**. Część mieszkańców korzysta z usług medycznych w przychodniach znajdujących się na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego, udaje się tam zwłaszcza w celu specjalistycznego leczenia, ponieważ na terenie Gminy nie ma takiej możliwości. Na terenie Gminy znajduje się jedna apteka. W Gminnym Ośrodku Zdrowia znajdują się następujące poradnie/gabinety:

- poradnia lekarza POZ dla dorosłych,
- poradnia lekarza POZ dla dzieci,
- gabinet pielęgniarstwa środowiskowej,
- gabinet położniczy środowiskowej,
- gabinet zabiegowy,
- punkt szczepień dla dzieci,
- punkt pobrań krwi.

Z danych GUS wynika, iż w gminie Grabica na 1 przychodnię przypada 6 087 mieszkańców. Jest to wartość znacznie większa, w porównaniu do liczby mieszkańców przypadających na 1 przychodnię w całym powiecie, która wynosi 2 945. W ramach POZ w 2017 roku udzielono 1,3 porad w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Tabela 12. Dane statystyczne dotyczące opieki zdrowotnej w gminie Grabica w porównaniu do powiatu w 2017 roku

	Powiat	Gmina
Liczba osób przypadających na 1 przychodnię	2 945	6 087
Przychodnie	31	1
Porady podstawowej opieki zdrowotnej udzielone na 1 mieszkańca	4,0	1,3

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2018

7. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne jest to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. Bezpieczeństwo publiczne umożliwia sprawne funkcjonowanie społeczeństwa.

W gminie Grabica o bezpieczeństwo, porządek oraz ochronę przeciwpożarową i przeciwpowodziową mieszkańców dba Policja i Ochotnicza Straż Pożarna. Mieszkańcy mogą oczekiwać od Policji pomocy w zakresie rozwiązywania konfliktów sąsiedzkich, podstawowego poradnictwa prawnego, udzielenia pomocy ofiarom przestępstw i przemocy w rodzinie, rozwiązywania problemów rodzinnych o podłożu patologicznym (alkoholizm, narkomanii), pomocy nieletnim zagrożonym demoralizacją, przeciwdziałania zjawiskom sprzyjającym popełnieniu przestępstw i wykroczeń. Swoimi działaniami Komisariat Policji w Grabicy obejmuje gminę Grabica oraz Wola Krzysztoporska.

8. Potencjał do rozwiązywania problemów społecznych

8.1. Współpraca z organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami

Organizacje pozarządowe to wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku¹⁴. Do roli organizacji pozarządowych można zaliczyć: budowę kapitału społecznego przez tworzenie sieci powiązań

¹⁴ <https://poradnik.ngo.pl/>

międzyludzkich, mobilizacja grup społecznych i jednostek do większej aktywności "obywatelskiej, politycznej, kulturalnej, artystycznej czy religijnej" [Oniszczyk 2008 str. 269]. Oprócz wspomnianych, ważną rolę omawianych instytucji jest dostawa usług, nieopłacalnych z punktu widzenia sektora prywatnego oraz takich, których nie jest w stanie, z racji braku odpowiednich narzędzi, dostarczyć państwo. Zadaniem takich grup jest między innymi zapewnienie dóbr i usług w dążeniu do poprawy warunków ekologicznych, opieki zdrowotnej, przeciwdziałanie łamaniu praw człowieka, a także walka z głodem. (Yaziji M, Doh J.2011, s. 15).

Na terenie gminy Grabica funkcjonują organizacje pozarządowe, które działają na rzecz społeczności i z którymi Gmina współpracuje. W poniższej tabeli przedstawione zostały organizacje i stowarzyszenia oraz główne zadania i cele przez nie realizowane.

Tabela 13. Organizacje i stowarzyszenia działające na terenie gminy Grabica oraz realizowane przez nie zadania

L.P.	Nazwa	Zadania
1	Uczniowski Młodzieżowy Klub Sportowy „GRABKA” w Grabicy	Działalność sportowa, upowszechnianie kultury fizycznej i sportu, popularyzacja piłki nożnej.
2	Uczniowski Ludowy Klub Sportowy „BRZOZANIN” w Brzozie	Dbalność o zdrowie, rozwój fizyczny i duchowy młodzieży szkolnej, upowszechnianie i rozwój kultury fizycznej i sportu, popularyzacja dyscyplin sportowych takich jak zapasy w stylu klasycznym, szachy, bilard i piłka siatkowa.
3	Młodzieżowy Ludowy Klub Sportowy „OLIMPIX” w Kamocinie	Realizacja zajęć dla dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie sportu ogólnorozwojowego, krzewienie kultury fizycznej wśród mieszkańców Gminy, wychowywanie dzieci poprzez sport.
4	Stowarzyszenie „Aktywni na działanie” z siedzibą w Grabicy	Działania na rzecz rozwoju wsi z zachowaniem jej tożsamości, wspieranie rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego wsi, budowa społeczeństwa obywatelskiego wśród lokalnej społeczności, kształtowanie postaw aktywnego uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności, działania mające na celu zapobieganie wykluczeniu społecznemu, pomoc osobom bezrobotnym, niepełnosprawnym, seniorom, przeciwdziałanie uzależnieniom oraz patologiom społecznym.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY GRABICA NA LATA 2019-2024

5	Boryszowskie Stowarzyszenie na Rzecz Pomocy Rodzinie "Promyk Nadziei"	Zapewnianie dzieciom i młodzieży możliwości spędzania czasu wolnego po zajęciach szkolnych, wspieranie ich rozwoju intelektualnego, duchowego, moralnego, estetycznego, fizycznego i społecznego, pomoc w realizacji zainteresowań oraz w rozwiązywaniu ich problemów, integracja środowiska lokalnego, kształtowanie wśród dzieci i młodzieży właściwych postaw i cech charakteru.
6	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Brzoza i Okolice z siedzibą w Brzozie	Jest organem prowadzącym Społeczne Gimnazjum w Brzozie i na ten cel co roku otrzymuje z budżetu Gminy dotacje.
7	Szydłowskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom "Przyjazny Kąt"	Współpraca z grupami nieformalnymi z terenu gminy Grabica, w szczególności zespołami ludowymi, folklorystycznymi, zespołami pieśni i tańca, zespołami tańca ludowego oraz młodzieżowa orkiestrą dętą.
8	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Grabica "Nasza Ziemia Piotrkowska - Grabica"	Działalność na rzecz rozwoju gospodarczego, społecznego, kulturalnego, sportowego i turystycznego gminy Grabica, rozwoju członków stowarzyszenia, działalność informacyjna i szkoleniowa, zwiększająca szanse mieszkańców gminy Grabica, inicjowanie i realizacja projektów mających na celu zwiększanie wartości kapitału ludzkiego gminy Grabica, aktywne uczestnictwo w tworzeniu społeczeństwa obywatelskiego w gminie Grabica, promocja zawodu producenta rolnego w gminie Grabica, przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, działalność charytatywna, promocja nauki i kultury, działalność sportowa, turystyczna, edukacyjna i wychowawcza, inicjowanie i realizacja projektów na rzecz integracji społecznej mieszkańców gminy Grabica, powiatu piotrkowskiego oraz województwa łódzkiego, działalność na rzecz osób niepełnosprawnych na obszarze Gminy, powiatu piotrkowskiego oraz województwa łódzkiego, uczestniczenie w ochronie środowiska, zabytków kultury i naturalnego środowiska człowieka oraz edukacji ekologicznej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Rozwoju Gminy Grabica, Raportu o stanie gminy Grabica oraz informacji zawartych na stronie internetowej <https://rejestr.io/>

Obszary, kierunki i formy realizacji wspólnych zadań i współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi określone zostały w **Programie Współpracy Gminy Grabica z organizacjami pozarządowymi w 2018 rok** uchwalonym 29 listopada 2017 r. Uchwałą Rady Gminy Grabica Nr XXVII/191/2017. W ramach współpracy podejmowane są zadania, które obejmują:

1. Naukę, szkolnictwo wyższe, edukację, oświatę i wychowanie.

2. Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej poprzez:

- szkolenie dzieci i młodzieży w dziedzinach sportowych, przez uczniowskie kluby sportowe i stowarzyszenia kultury fizycznej mające na celu przygotowanie zawodników do rywalizacji w zakresie różnorodnych dyscyplin sportowych,
- przygotowanie i uczestnictwo w imprezach i zawodach sportowych o zasięgu regionalnym i ogólnopolskim, dzieci i młodzieży z terenu Gminy,
- popularyzowanie zdrowego stylu życia wśród dzieci, młodzieży i dorosłych z terenu gminy Grabica, poprzez tworzenie warunków do uprawiania masowej kultury fizycznej i sportu,
- organizacja i współorganizacja imprez sportowych, zawodów, turniejów sportowych.

3. Promocja i organizacja wolontariatu poprzez:

- współorganizowanie szkoleń dla liderów i członków organizacji pozarządowych i wolontariuszy.

4. Turystyka i krajoznawstwo:

- propagowanie aktywnych form turystyki,
- organizacja rajdów rowowych, pieszych.

5. Kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego:

- upowszechnianie i rozwój kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego poprzez wspieranie, organizację i współorganizację imprez kulturalnych, edukacyjnych oraz wszelkich innych służących integracji, propagowaniu kultury ludowej, rękodzieła artystycznego, obrzędów i tradycji ludowych,
- wytwarzanie produktów lokalnych, regionalnych i tradycyjnych,
- kultywowanie regionalnych tradycji kulinarnych.

6. Działalności wspomagające technicznie, szkoleniowo, informacyjnie lub finansowo organizacje pozarządowe w zakresie¹⁵.

W kontekście prawidłowości i efektywności prowadzenia działań w Gminie, niezwykle istotnym potencjałem jest kadra Urzędu Gminy Grabica oraz gminnych jednostek organizacyjnych (m.in. GOPS, placówek oświatowych). System realizacji zadań publicznych determinuje całokształt działań rozwojowych, w szczególności planowania i realizowania inwestycji, w tym finansowanych ze środków zewnętrznych, wdrażania nowych metod zarządczych oraz obsługi klientów (mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, turystów itp.). To właśnie jakość pracy administracji w ogromnej mierze narzuca tempo rozwoju wspólnoty lokalnej. Podstawą wdrożenia w życie założeń Strategii będzie partnerstwo i skonsolidowane podejście do obszarów problemowych. Skala i charakter wyzwań rozwojowych, przed jakimi stoi samorząd w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, wymagają kompleksowego ich rozwiązywania oraz działania z wykorzystaniem efektu synergii (uzyskiwanie zwielokrotnionych korzyści dzięki umiejętnemu połączeniu części składowych całości).

8.2. Pomoc społeczna

Główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Grabica stanowi **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabicy**. Zadania realizowane przez Ośrodek w ramach swojej działalności zawarte są w:

- Statucie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabicy,
- Regulaminie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabicy.

Do zadań Ośrodka w zakresie pomocy społecznej według Regulaminu należy:

- tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej, w tym rozbudowę niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analizę i ocenę zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej,
- przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń,
- pobudzanie społecznej aktywności w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin,
- pracę socjalną rozumianą jako działalność zawodową, skierowaną na pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskaniu zdolności do

¹⁵ Program Współpracy Gminy Grabica z Organizacjami Pozarządowymi oraz innymi Podmiotami w 2018 r. (załącznik do Uchwały Rady Gminy Grabica Nr XXVII/191/2017 z dnia 29 listopada 2017 roku).

funkcjonowania w społeczeństwie oraz na tworzeniu warunków sprzyjających temu celowi,

- wykonywanie innych zadań zleconych gminie¹⁶.

Do podstawowych zadań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabicy według jego Statutu należy:

- analiza i ocena potrzeb mieszkańców gminy w zakresie pomocy społecznej,
- przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń pieniężnych,
- organizowanie i udzielanie świadczeń w zakresie:
 - pomocy rzeczowej,
 - usług opiekuńczych,
- prowadzenie poradnictwa specjalistycznego,
- pracy socjalnej,
- koordynacja działań na terenie gminy na rzecz zaspokajania potrzeb osób i rodzin wymagających pomocy
- pobudzanie społecznej aktywności w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin,
- współpraca z właściwą komisją rady gminy oraz samorządami mieszkańców wsi w sprawach rozpoznania potrzeb mieszkańców i organizacji sposobu ich zaspokajania,
- realizacja zadań z zakresu świadczeń rodzinnych¹⁷.

W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Grabicy zatrudnionych jest 6 pracowników socjalnych, w tym 1 osoba na stanowisku kierowniczym i 3 pracownicy socjalni. Wszyscy zatrudnieni aktualnie pracownicy posiadają wykształcenie wyższe. Specjalizację I i II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego posiada z kolei 1 osoba zatrudniona jako pracownik socjalny.

Możemy zauważyć, że w 2018 roku liczba zatrudnionych w Ośrodku pracowników w porównaniu do roku 2017 - zmalała o 1 osobę. Z danych wynika również, iż Ośrodek spełnia ustawowy warunek co do liczby zatrudnionych osób – 1 pracownik na 200 osób lub 1 pracownik socjalny na 50 rodzin i minimum 3 zatrudnionych pracowników socjalnych.

¹⁶ Regulamin Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabicy.

¹⁷ Statut Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabicy.

Tabela 14. Liczba zatrudnionych osób w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Grabicy

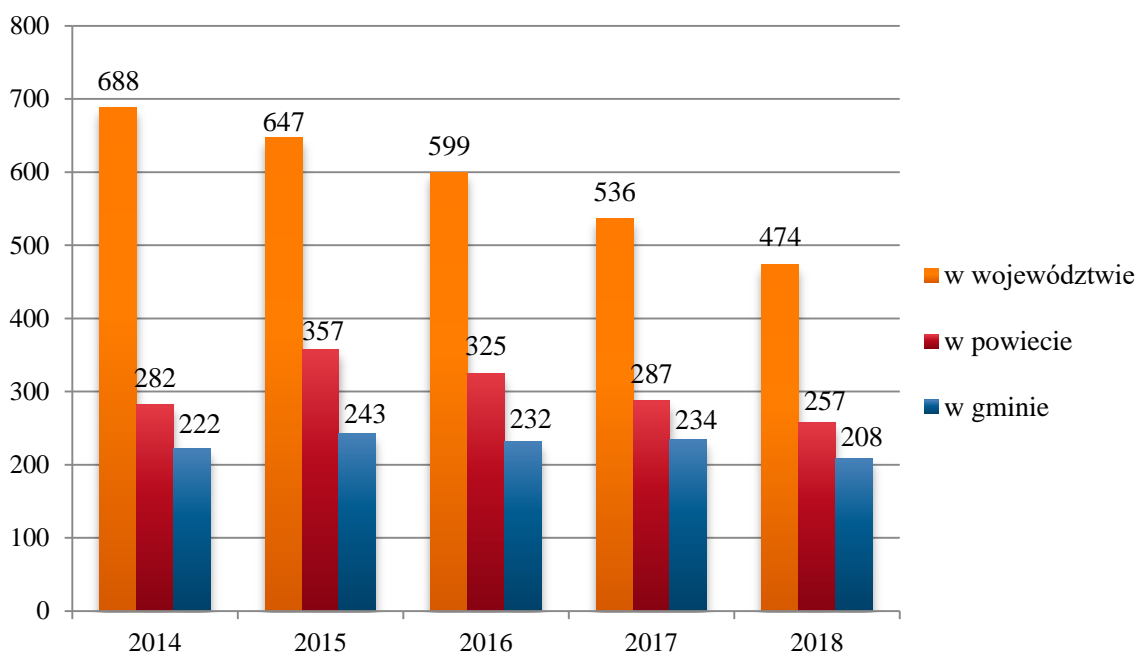
	2016	2017	2018
Ogółem	6	7	6
Kierownicy	1	1	1

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

Ogólna liczba osób, którym Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej udzielił pomocy i wsparcia w 2018 roku kształtowała się na poziomie 269 osób.

Według danych przedstawionych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej, w 2018 roku świadczenie z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na podstawie wydanych decyzji uzyskało 208 osób, co stanowi 3,4% wszystkich mieszkańców Gminy. W roku 2017 świadczenie otrzymało 234 mieszkańców, czyli 3,8% ogółu ludności. Możemy zauważyć, iż nastąpił spadek liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej o 26 osób. Dane w tym zakresie na przestrzeni lat 2013-2018 przedstawia poniższy wykres.

Wykres 12. Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, 2018 r.

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób, którym przyznano świadczenie w podziale na wiek i płeć według liczby wypłaconych świadczeń. Z danych tych wynika, iż najwięcej osób korzystających z tego typu pomocy jest w wieku produkcyjnym. Pod względem płci możemy zauważyć, że korzystających z pomocy społecznej kobiet jest nieco mniej od mężczyzn (liczba kobiet - 86, liczba mężczyzn - 95).

Tabela 15. Liczba osób którym przyznano świadczenie w podziale na wiek i płeć w 2018 r.

Wiek	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
0-17	58	23	35
Produkcyjny	98	49	49
Poprodukcyjny	20	12	8

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, 2018 r.

Możemy zauważyć również, iż w 2018 roku zmalała liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w porównaniu do roku 2017. Jednocześnie dostrzegalny jest nieco większy udział mężczyzn długotrwale pobierających świadczenie – stanowili oni w 2018 roku 58% wszystkich osób, którym świadczenie to zostało przyznane.

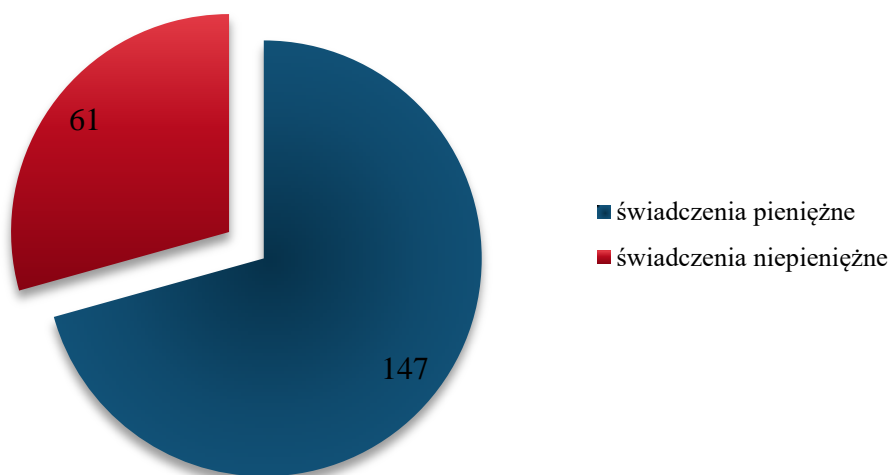
Tabela 16. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w 2017 i 2018 roku w podziale na płeć

	2017	2018
Kobiety	45	30
Mężczyźni	55	42
Ogółem	100	72

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, 2018 r.

Pomocą w formie świadczeń niepieniężnych w 2018 roku objętych zostało 61 osób (35 rodzin), natomiast w formie świadczeń pieniężnych – 147 osób (125 rodzin).

Wykres 13. Liczba osób objętych pomocą w formie świadczeń niepieniężnych oraz pieniężnych

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, 2018 r.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY GRABICA NA LATA 2019-2024

W 2018 roku najczęstszym powodem przyznawania pomocy społecznej było ubóstwo, z tego powodu pomoc otrzymało aż 128 rodzin. Na drugim miejscu pod względem liczby rodzin, którym udzielono pomocy społecznej znajduje się bezrobocie (51 rodzin), natomiast na trzecim – niepełnosprawność (49 rodzin).

Tabela 17. Powody udzielania świadczeń (liczba rodzin) w 2018 roku

L.P.	Powód udzielenia świadczeń	Liczba rodzin
1	Ubóstwo	128
2	Bezrobocie	51
3	Niepełnosprawność	49
4	Długotrwała lub ciężka choroba	27
5	Alkoholizm	11
6	Potrzeba ochrony macierzyństwa	11
7	Potrzeba ochrony macierzyństwa - w tym: wielodzietność	11
8	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia Gospodarstwa domowego - ogółem	9
9	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia Gospodarstwa domowego - ogółem - w tym: rodziny niepełne	8
10	Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu Karnego	3
11	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia Gospodarstwa domowego - ogółem - w tym: rodziny wielodzietne	1

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, 2018 r.

W 2018 roku przeprowadzono wywiady środowiskowe z 208 osobami. Liczba osób, z którymi przeprowadzono takie wywiady w porównaniu do 2017 roku nieznacznie zmalała.

Tabela 18. Liczba osób i rodzin, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe

	2017	2018
Liczba osób ogółem	234	208
Liczba rodzin	195	160
Liczba osób w rodzinach	527	399

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Oprócz w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej mieszkańcy Gminy mogą uzyskać wsparcie również w:

- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespole Interdyscyplinarnym ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- Komisariacie Policji,
- Ochotniczej Straży Pożarnej,
- Ośrodka Zdrowia.

Do działań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych należy przede wszystkim eliminowanie niekorzystnego wpływu uzależnień na społeczność. Komisja prowadzi różnego rodzaju działania profilaktyczne. Zespół Interdyscyplinarny działający przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej ma za zadanie prowadzić działania mające na celu przewyciężanie problemu przemocy. Co dwa tygodnie w Gminnym Centrum Rozwiązywania Problemów Alkoholowych z Kamocinie odbywa się również bezpłatna pomoc w formie porad specjalisty, szczególnie osobom dotkniętym problemem uzależnienia od alkoholu i substancji psychoaktywnych.

III. KIERUNKI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Na podstawie obowiązujących lub opracowywanych programów oraz w wyniku prac zespołów roboczych ds. opracowania Strategii, w odniesieniu do każdej z dziedzin planowania strategicznego przeprowadzono analizy diagnostyczne, w skład których wchodzi:

- charakterystyka dziedziny, skali problemu i działań interwencyjnych (rozdział Podstawowe informacje o dziedzinie, skali problemu i działań interwencyjnych),
- analiza SWOT¹⁸,
- charakterystyka głównych obszarów problemowych (rozdział Obszary problemowe),
- wskazanie najważniejszych obszarów powiązań (rozdział Korelacje).

Podkreślenia wymaga ostatni wymieniony element analizy diagnostycznej – wskazuje on na komplementarność dziedzin planowania strategicznego, zarówno w zakresie podmiotowym jak i funkcjonalnym. W tym celu określone zostały korelacje, powiązania międziedziedzinowe z uwzględnieniem obszarów funkcjonowania Gminy nie objętych zakresem Strategii (np. mieszkalnictwo, edukacja) oraz działalności instytucji nie prowadzonych przez gminę Grabica.

W oparciu o wnioski wynikające z diagnoz, sformułowano dla każdej z dziedzin cele operacyjne. Dla każdego z celów operacyjnych zaprezentowana została planowana strategia realizacji celu zawierająca charakterystykę planowanych do realizacji działań. Określone zostały podmioty odpowiedzialne, podmioty współpracujące, źródła finansowania, ramy finansowe oraz wytyczne dla monitorowania realizacji celów.

Cel strategiczny:

Sprawny, odpowiedni do potrzeb, system rozwiązywania problemów społecznych w gminie Grabica.

POPURZEZ

- podejmowanie interwencji w odpowiedzi na problemy mieszkańców w Gminie.

TAK, ABY

- interwencja uwzględniała charakter i skalę problemów oraz optymalizowała wykorzystywanie dostępnych zasobów.

¹⁸ Analiza SWOT wskazuje czynniki mające wpływ na możliwości interwencji, w podziale na mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia. Mocne i słabe strony to czynniki wewnętrzne (GMK), takie na które mamy wpływ i takie które odnoszą się do teraźniejszości; szanse i zagrożenia to czynniki zewnętrzne (województwo, kraj, Europa), takie na które mamy niewielki wpływ i takie które mogą odnosić się do przyszłości.

1. Dziedziny planowania strategicznego

1.1. Wspieranie rodziny

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Wsparcie rodziny polega w szczególności na:

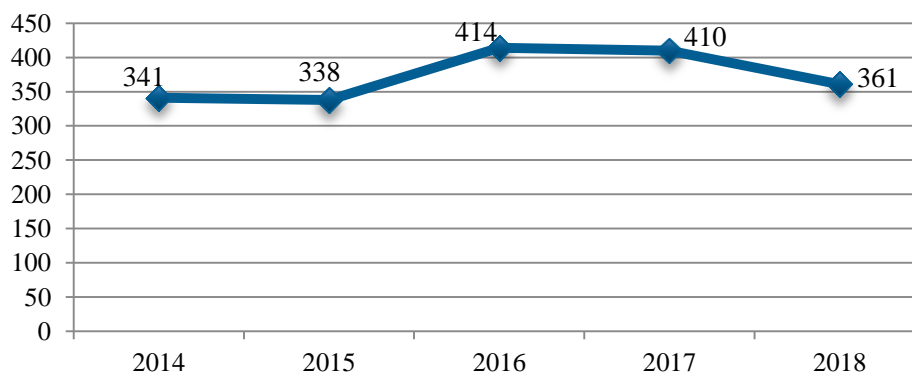
- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo - wychowawczych rodziny,
- podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
- pomocy w integracji rodziny,
- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
- dążeniu do reintegracji rodziny.

Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego w formie:

- pracy z rodziną;
- pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

Na przestrzeni lat 2014 – 2018 można zauważyć, iż liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych utrzymuje się na podobnym poziomie, z niewielką tendencją spadkową w 2018 roku w porównaniu do roku poprzedniego. W 2016 roku zasiłek został przyznany 414 rodzinom, w 2017 roku – 410 rodzinom, natomiast w 2018 roku – 361.

Wykres 14. Liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

„Gmina Grabica realizuje również Rządowy Program 500+, w wyniku czego w 2018 roku wypłacono 10 417 świadczeń, które łącznie wyniosły 5 207 792,13 zł. Dodatkowo, w ramach realizacji Rządowego Programu „Dobry Start 300+”, wydatkowano kwotę 243 900,00 zł, wypłacając 813 świadczeń.” - Raport o stanie gminy 2018

Z informacji zawartych w Sprawozdaniu z udzielonych świadczeń pomocy społecznej za I-XII 2018 r. wynika, iż z pomocy społecznej w tym okresie czasu skorzystało 76 rodzin z dziećmi, przy czym 14% spośród nich stanowiły rodziny niepełne (11 rodzin). Dane dotyczące struktury rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej w 2018 roku, przedstawione zostały w tabeli poniżej.

Tabela 19. Typy rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej

	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Rodziny z dziećmi ogółem	1	22	66
	2	26	104
	3	13	65
	4	5	30
	5	6	42
	6	3	24
	7 i więcej	1	9
	Razem	76	340
Rodziny niepełne ogółem	1	7	14
	2	3	9
	3	0	0
	4 i więcej	1	5
Razem	11	28	

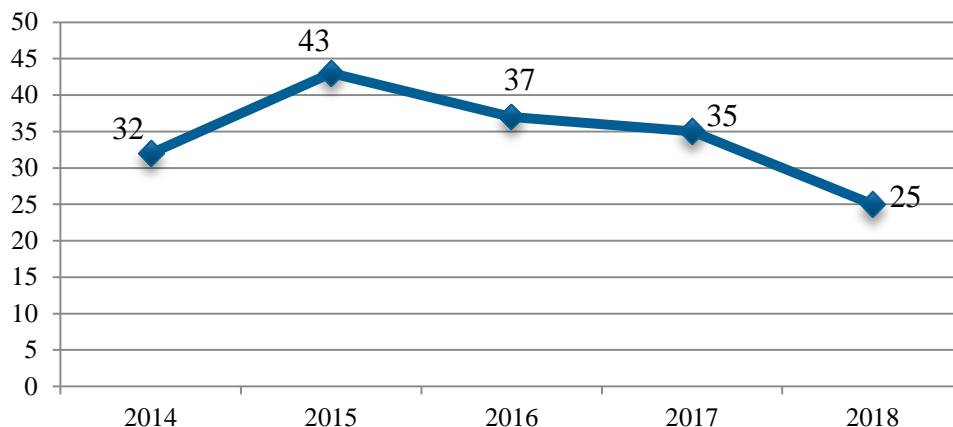
Źródło: Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2018 r.

W 2018 roku z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego z pomocy i wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej skorzystało **9 rodzin**, natomiast z powodu potrzeby ochrony macierzyństwa – **11 rodzin**.

W przypadku samotnego wychowywania dzieci, gdzie jeden z rodziców uchyla się od płacenia alimentów na rzecz dzieci, obowiązek ten jest realizowany z funduszu alimentacyjnego. W 2018 r. objętych pomocą w formie **świadczenia alimentacyjnego** objętych zostało 25 osób (18 rodzin). W latach 2014-2018 możemy zauważyć systematyczny spadek liczby osób korzystających z tej formy wsparcia.

Wykres 15. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w latach 2014-2018

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Ważną formą wspierania rodziny jest asystent rodziny, który podejmuje działania mające na celu doprowadzanie rodziny do stanu samodzielnego pokonywania trudności życiowych, zwłaszcza dotyczących opieki i wychowania dzieci. W przypadku poprawy sytuacji rodziny, asystent kończy pracę z tą rodziną. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabicy zatrudnia **jednego asystenta rodziny, który pracował w 2018 roku z 9 rodzinami**. W 2018 roku asystenturą zostało objętych aż o 3 rodziny więcej niż w roku 2017. Z roku na rok możemy zauważyć wzrost liczby rodzin objętych tą pomocą.

Tabela 20. Liczba rodzin objętych asystenturą w latach 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba asystentów rodziny w Gminie	0	1	1	1	1
Liczba rodzin, które korzystały z usług asystentów rodziny	0	4	5	6	9

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejszy obszar problemowy w dziedzinie planowania strategicznego:

- trudności rodzin w zaspokajaniu podstawowych potrzeb bytowych wynikające z niskich dochodów, związane między innymi z wychowywaniem dzieci w rodzinach niepełnych,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wynikająca z niskich kompetencji rodzicielskich.

Korelacje

Dziedzinami szczególnie powiązаныmi z dziedziną „Wspieranie rodziny” są:

- **edukacja** (w szczególności w kontekście wyrównywania szans edukacyjnych uczniów oraz wsparcia rodziców w edukowaniu ich dzieci i młodzieży);
- **promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu** (jednym z kluczowych czynników zwiększających ryzyko wystąpienia trudności w zaspokajaniu podstawowych potrzeb bytowych przez rodziny jest problem związany z bezrobociem);
- **wsparcie osób niepełnosprawnych** (szczególną uwagę należy zwrócić na rodziny z dziećmi z niepełnosprawnością, które spotykają się z wieloma ograniczeniami i trudnościami w codziennym życiu);
- **profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych** (uzależnienie jednego z członków rodziny prowadzi do występowania dysfunkcjonalności rodziny i problemów wszystkich ich członków).

Cele operacyjne

Cel operacyjny nr 1

	Cel operacyjny	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
I	Zapewnienie możliwości nabycia i rozwoju kompetencji rodzicielskich oraz umiejętności przewycięzania sytuacji kryzysowych rodzinom mającym trudności opiekuńczo-wychowawcze, a także poprawa funkcjonowania społecznego dzieci i młodzieży.	Organizacja zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży w istniejących placówkach oraz zajęć aktywizujących młodzież.	Liczba zajęć pozalekcyjnych zorganizowanych dla dzieci i młodzieży.
		Rozwój placówek wsparcia dziennego (dofinansowanie działalności, wzrost liczby odbiorców).	Populacja dzieci korzystających z placówek wsparcia dziennego.
		Zorganizowanie warsztatów dla rodziców wzmacniających kompetencje wychowawcze.	Liczba rodziców biorących udział w warsztatach wzmacniających kompetencje wychowawcze.

Strategia realizacji celu

Działania skoncentrowane zostaną na organizowaniu sieci wsparcia umożliwiającej pomoc rodzinie zagrożonej problemami wychowawczo - opiekuńczymi na jak najwcześniejszym etapie problemu, zarówno poprzez działania profilaktyczne jak i interwencyjne. Zapewniona zostanie lepsza dostępność i promocja dostępnych usług oraz zostanie wzmocniona zdolność reagowania właściwych podmiotów na wszelkie informacje o możliwości występowania problemów w rodzinach z dziećmi.

Istotną rolę w realizacji celu mają pracownicy socjalni i asystenci rodziny. Do zadań tych dwóch grup zawodowych należy diagnozowanie sytuacji, zarówno problemów, jak i zasobów rodziny – możliwości ich rozwiązywania, a następnie, wspólnie z rodziną kreowanie drogi do wyjścia z sytuacji problemowej. Konieczne jest również podejmowanie działań zmierzających do wyrównywania szans edukacyjnych z wykorzystaniem wsparcia pozamaterialnego, w szczególności: zajęć wyrównawczych prowadzonych w placówkach oświatowych, zajęć pozalekcyjnych ukierunkowanych na rozwój zainteresowań (np. zajęcia w świetlicach środowiskowych oraz placówkach oświatowych, rozwój oferty pomocowej w celu wyrównania szans edukacyjnych uczniów oraz wsparcie rodziców w edukowaniu ich dzieci).

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, UG, szkoły z terenu Gminy	Placówki oświatowo-wychowawcze	Środki własne, GOPS, środki europejskie

1.2. Wsparcie osób niepełnosprawnych

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

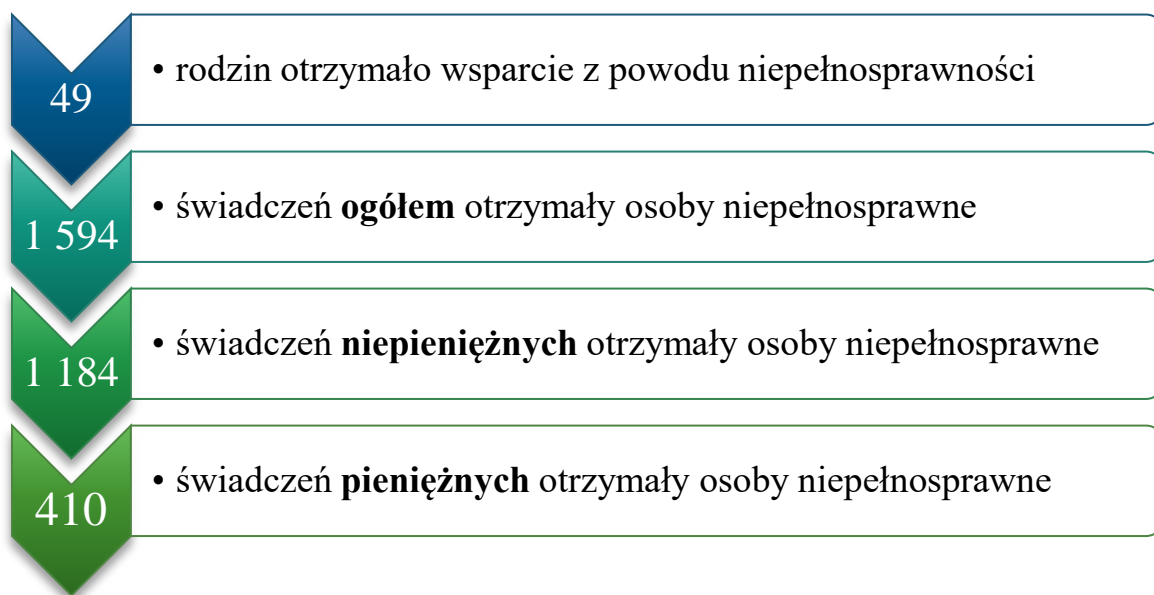
Dla potrzeb Strategii wykorzystano elementy definicji osoby niepełnosprawnej z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych i przyjęto, że: *osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności do wykonywania pracy zawodowej.* Osoby niepełnosprawne dzieli się według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności.

Wartym podkreślenia jest fakt, że osoby niepełnosprawne tworzą bardzo niejednorodną grupę, w związku z czym działania na ich rzecz powinny być adresowane z uwzględnieniem specyfiki występujących schorzeń i dysfunkcji. Z powyższych względów w niniejszej Strategii wydzielono obszar zdrowia psychicznego jako osobne zagadnienie.

Analizując problemy społeczne, które były zauważalne na obszarze gminy Grabica, zwrócono także uwagę na zjawisko niepełnosprawności. **W 2018 roku** ogólna liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu niepełnosprawności kształtowała się na poziomie **49 rodzin**. Warto zwrócić uwagę na to, iż niepełnosprawność jako powód udzielenia pomocy i wsparcia znalazł się na trzecim miejscu pod względem liczby rodzin, otrzymujących pomoc i wsparcie w Gminie w 2018 roku.

Rysunek 7. Pomoc i wsparcie otrzymane z powodu niepełnosprawności w 2018 roku

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Na przestrzeni lat 2014 – 2018 nastąpił nieznaczny spadek przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla niepełnosprawnego dziecka. W 2015 r. przyznano 468 świadczeń na kwotę 71 604 zł, w 2016 roku liczba świadczeń wynosiła 402 na kwotę 61 506 zł, w 2017 roku kształtowała się na poziomie 374 świadczeń na kwotę 57 222 zł, z kolei w 2018 roku wynosiła 401 na kwotę 63 458 zł.

Tabela 21. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka

	2014	2015	2016	2017	2018
liczba świadczeń	460	468	402	374	401
kwota świadczeń (zł)	70 380	71 604	61 506	57 222	63 458

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

W 2016 r. przyznano 513 świadczeń pielęgnacyjnych dla osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia, o znacznym stopniu niepełnosprawności. W 2017 r. nastąpił spadek liczby przyznanych świadczeń do 484. W kolejnym roku liczba ta nieco wzrosła do 520. Kwota przyznanego zasiłku w 2018 roku to 82 199 zł.

Tabela 22. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności

	2014	2015	2016	2017	2018
liczba świadczeń	469	541	513	484	520
kwota świadczeń (zł)	71 757	82 773	78 489	74 052	82 199

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

W 2015 r. przyznano 1 038 świadczeń dla osób niepełnosprawnych powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, natomiast w 2017 r. – 1 041.

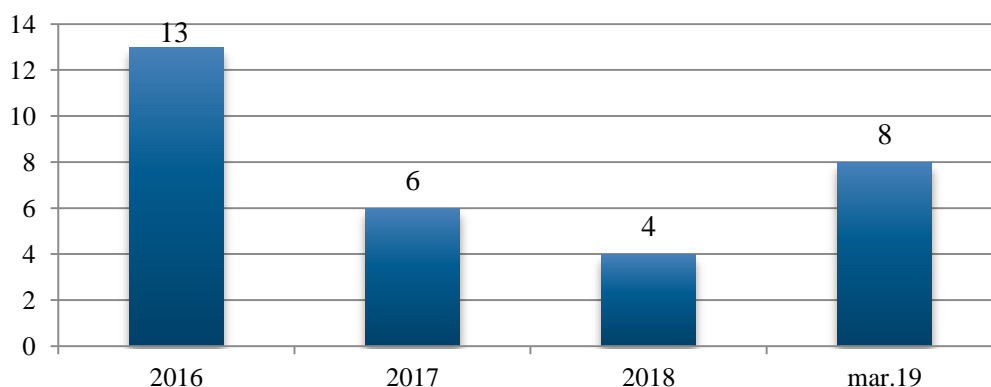
Tabela 23. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia

	2014	2015	2016	2017	2018
liczba świadczeń	402	385	371	439	469
kwota świadczeń (zł)	61 506	58 905	56 763	67 167	74 208

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Z danych przedstawionych przez Powiatowy Urząd Pracy w Piotrkowie Trybunalskim wynika, iż według stanu na koniec grudnia 2018 roku liczba osób niepełnosprawnych w gminie Grabica kształtowała się na poziomie 4 osób, z kolei według stanu na koniec marca 2019 roku zarejestrowanych było 8 osób bezrobotnych niepełnosprawnych.

Wykres 16. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako bezrobotne w Urzędzie Pracy w latach 2016-2019

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Piotrkowie Trybunalskim

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- trudności w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych ze względu na występowanie barier osobistych, społecznych i funkcjonalnych;

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązаныmi z dziedziną „Wsparcie osób niepełnosprawnych” są:

- **promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu** – trudności w podjęciu zatrudnienia przez osoby z niepełnosprawnością wynikające z braku umiejętności poruszania się po rynku pracy, niskich kwalifikacji oraz trudności związanych z powrotem na rynek pracy osób po przebytych kryzysach zdrowotnych; działalność w tym zakresie powinna być realizowana we współpracy z PUP.
- **aktywność i integracja społeczna seniorów** – wraz ze starzeniem się społeczeństwa wzrasta ilość osób z orzeczoną niepełnosprawnością. W związku z tym istnieje powiązanie skali i rodzaju zadań kierowanych do seniorów mających różne rodzaje niepełnosprawności, które będą wspierać ich zdrowe funkcjonowanie.
- **ubóstwo** – wynikające z niskiej wysokości świadczeń emerytalno-rentowych osób niepełnosprawnych oraz ograniczonej możliwości pozyskiwania nowych dochodów.
- **zdrowie** – przede wszystkim w kontekście dostępu do usług medycznych, w tym rehabilitacji oraz dostępności do świadczeń, których realizacja zależy od wysokości środków przekazywanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia.

Cele operacyjne

Cel operacyjny nr 1

	Cel operacyjny	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
I	Zapewnienie warunków służących możliwie pełnej integracji osób niepełnosprawnych.	Stworzenie warunków do integracji społecznej poprzez organizację i dofinansowanie imprez sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych i turystycznych.	Liczba zorganizowanych lub dofinansowanych integracyjnych przedsięwzięć o charakterze sportowym, kulturalnym, rekreacyjnym i turystycznym dla osób niepełnosprawnych.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY GRABICA NA LATA 2019-2024

	Wspieranie osób niepełnosprawnych w likwidacji barier architektonicznych w miejscu zamieszkania, barier w komunikowaniu się i barier technicznych.	Liczba osób, którym przyznano dofinansowanie ze środków PFRON.
	Organizacja dowozu niepełnosprawnych dzieci i młodzieży do szkół.	Liczba dzieci niepełnosprawnych objętych pomocą w zakresie dowozu do szkół.

Strategia realizacji celu

Działania skoncentrowane na integracji osób niepełnosprawnych muszą być komplementarne w trzech płaszczyznach: integracji osobistej (uwzględniającej ograniczenia wynikające z barier osobistych występujących u osób niepełnosprawnych), integracji społecznej oraz integracji funkcjonalnej (ograniczającej bariery funkcjonalne, w różnych aspektach życia). Prowadzone będą również działania wspierające rodziny z osobami niepełnosprawnymi.

Dla zapewnienia warunków integracji w sferze osobistej szczególne znaczenie ma przezwyciężenie bariery związanej m.in. z niskim poczuciem wartości, ograniczonym poczuciem sprawczości i wpływu na życie oraz poczuciem zależności od innych. Istotne znaczenie ma również zapewnienie dostępu do aktualnych informacji na temat usług i wsparcia kierowanego do osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Dla zapewnienia integracji społecznej osób niepełnosprawnych konieczne jest zapewnienie warunków umożliwiających pełnienie przez nich ról społecznych oraz funkcjonowanie w społeczności lokalnej. Integracja na tych dwóch płaszczyznach wiąże się z koniecznością ograniczania oraz likwidacji barier w komunikowaniu, technicznych i architektonicznych.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, UG, Placówki oświatowe.	UG, PCPR	Środki własne, PFRON, środki europejskie.

1.3. Zdrowie psychiczne

Zdrowie psychiczne jest dynamicznym stanem wewnętrznej równowagi, która umożliwia osobom wykorzystywanie ich umiejętności w harmonii z uniwersalnymi wartościami społecznymi. Podstawowe umiejętności poznawcze i społeczne; zdolność rozpoznawania, wyrażania i modulowania własnych emocji, a także współczucia dla innych; elastyczność i zdolność radzenia sobie z niekorzystnymi zdarzeniami w życiu i pełnienia funkcji w rolach społecznych; a także harmonijny związek między ciałem, a umysłem to istotne składniki zdrowia psychicznego, które przyczyniają się w różnym stopniu do stanu równowagi wewnętrznej. Według tej definicji równowaga wewnętrzna jest uważana za „stan dynamiczny” głównie w celu odzwierciedlenia faktu, że różne okresy życia człowieka (dojrzewanie, rodzicielstwo, przejście na emeryturę) naruszają ową równowagę i mogą wymagać zmian¹⁹.

Dotarcie do wiarygodnych danych dotyczących zdrowia psychicznego zazwyczaj stwarza wiele problemów. Dzieje się tak ponieważ termin „zdrowie psychiczne” jest bardzo płynny i zawierają się w nim pozostałe problemy społeczne, na temat których możemy znaleźć wyczerpujące statystyki.

Na terenie gminy Grabica brak jest ośrodków, gdzie można leczyć zaburzenia psychiczne. Mieszkańcy Gminy do takiego miejsca mogą udać się do miasta Piotrkowa Trybunalskiego, gdzie funkcjonują:

- Poradnia Zdrowia Psychicznego dla dorosłych,
- poradnia psychologiczno-pedagogiczna,
- poradnia psychologiczna,
- Punkt Interwencji Kryzysowej przy Powiatowym Centrum Pomocy w Rodzinie.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- zagrożenie wykluczeniem społecznym i zawodowym osób z zaburzeniami psychicznymi,
- mała dostępność do placówek wsparcia zdrowia psychicznego na terenie Gminy.

¹⁹www.psychiatriapolska.pl

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązаныmi z dziedziną „zdrowie psychiczne” są:

- **promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu** – trudności w podjęciu zatrudnienia przez osoby nie będące w pełni sił psychicznych powinny być przezwyciężane we współpracy ze specjalistami z zakresu psychoterapii i szeroko rozumianego zdrowia psychicznego;
- **aktywność i integracja społeczna seniorów** – wraz ze starzeniem się społeczeństwa wzrasta ilość osób osamotnionych, pozbawionych jakichkolwiek aktywności społecznych czy kontaktów towarzyskich. Poczucie osamotnienia i bezużyteczności pozostaje w ścisłym związku z percepcją swojej osoby, poczuciem własnej wartości, a co za tym idzie – ze stanem zdrowia psychicznego;
- **ubóstwo** – wynikające z niskiej wysokości świadczeń emerytalno–rentowych osób niezdolnych do pracy z powodu chorób/zaburzeń na tle psychicznym. Długotrwałe ubóstwo powstrzymuje człowieka przed realizacją celów, stawia go w sytuacji bez wyjścia, potrafi również skutecznie sparaliżować funkcjonowanie rodziny, jako podstawowej komórki społecznej;
- **zdrowie** – przede wszystkim w kontekście dostępu do usług medycznych, w tym grup samopomocowych, psychoterapii, których realizacja zależy od wysokości środków przekazywanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia;
- **przemoc i uzależnienia** – trwanie w obu tych sytuacjach – zarówno w uzależnieniu lub współuzależnieniu, doznawaniu przemocy lub bycia sprawcą przemocy związane jest z szeregiem negatywnych uczuć oraz bardzo silnym stresem, co bezpośrednio i trwale wpływa na jakość zdrowia psychicznego.

Cele operacyjne

Cel operacyjny nr 1

	Cel operacyjny	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
I	Zwiększenie świadomości społecznej na temat zdrowia psychicznego oraz poprawa dostępności do pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.	Prowadzenie kampanii informacyjnych o dostępnych formach pomocy dla osób w stanach kryzysu psychicznego.	Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych.
		Zwiększanie świadomości społecznej na temat zdrowia psychicznego.	Liczba przeprowadzonych kampanii społecznych na temat zdrowia psychicznego.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY GRABICA NA LATA 2019-2024

	Wczesna profilaktyka szkolna dotycząca kwestii zdrowia psychicznego.	Liczba uczniów biorących udział w warsztatach profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego.
	Zwiększenie dostępności do poradni zdrowia psychicznego na terenie powiatu dla mieszkańców Gminy.	Liczba działań podjętych w celu zwiększenia dostępności do poradni zdrowia psychicznego na terenie powiatu dla mieszkańców Gminy.

Strategia realizacji celu

Działania skoncentrowane na zwiększaniu dostępności do placówek wsparcia zdrowia psychicznego będą wynikać przede wszystkim z holistycznego pojęcia „zdrowie psychiczne”, często związanego z tematyką uzależnień, czy też występowania przemocy w rodzinie. Należy pamiętać jednak, że stan zdrowia psychicznego to również wszelkiego rodzaju choroby i zaburzenia dotykające jednostkę: depresja, zaburzenia maniakalno-obsesyjne, zaburzenia z pogranicza (borderline), schizofrenia, wszelkiego rodzaju nerwice np. nerwica natręctw i wiele innych. Należy uświadamiać mieszkańców, że zaburzenia psychiczne przyjmują miano jednostki chorobowej – a co za tym idzie – można je efektywnie leczyć i przeciwdziałać im nawrotom. Takie działania mają szansę zmniejszyć poczucie osamotnienia i niezrozumienia, którego często doświadczają osoby na skraju załamania psychicznego. Pierwszym krokiem powinno być uświadomienie społeczności lokalnej jaka jest istota zaburzeń psychicznych i w którym momencie należy się zgłosić o pomoc.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, UG, Placówki oświatowe.	UG, Ośrodek Zdrowia.	Środki własne, środki europejskie.

1.4. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Alkoholizm jest problemem zdrowotnym i społecznym. Specjaliści z różnych profesji poszukują sposobu rozwiązywania tego problemu. Chcą poznać przyczyny powstawania alkoholizmu i działania, które mogłyby zapobiec rozprzestrzenianiu się tego zjawiska. Uzależnienie od alkoholu jest uznawane za chorobę spełniając trzy zasadnicze kryteria choroby. Pierwsze kryterium dotyczy naruszonej równowagi między zdrowiem a patologią. Drugim kryterium jest swoista etiologia uzależnienia. Jako trzeci wskaźnik choroby są to zmiany patologiczne, w których obecny jest czynnik fizyczny²⁰. Posługując się wskaźnikami europejskimi oraz na podstawie danych szacunkowych PARPA, można szacować, iż **liczba uzależnionych od alkoholu w Polsce wynosi 600-800 tys., z czego 80% stanowią mężczyźni**. Z kolei populacja osób pijących ryzykownie i szkodliwie szacowana jest w Polsce na około 2-3 mln osób. Dorośli członkowie rodzin alkoholowych tj. takich gdzie nadużywanie alkoholu zaburza życie rodzinne, stanowią w Polsce populację liczącą 1,5-2 mln osób. Dzieci i młodzież w rodzinach alkoholowych to w Polsce populacja licząca 1,5-2 mln osób.

Gmina Grabica realizuje działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych współpracując między innymi z:

- Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej,
- szkołami znajdującymi się na terenie Gminy,
- Policją,
- Punktem Konsultacyjnym.

Działania podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynikają między innymi z przyjętych dokumentów takich jak:

- *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*, przyjęty uchwałą nr III/30/2018 Rady Gminy Grabica z dnia 28 grudnia 2018 r.,
- *Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii*, przyjęty uchwałą nr III/30/2018 Rady Gminy Grabica z dnia 28 grudnia 2018 r.

²⁰ Kinney J., Leaton G., *Zrozumieć alkohol*, Warszawa 1996 r.

Do zadań realizowanych przez GKRPA zawartych w **Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych** należą w szczególności:

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,
2. Udzielanie rodzinom, w którym występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,
4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.
5. Podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 13 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego.
6. Wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej²¹.

Działania mające na celu przeciwdziałania narkomanii w gminie Grabica określone zostały w **Gminnym Programie Przeciwdziałania Narkomanii** i należą do nich:

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych uzależnieniem.
2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy narkomanii pomocy psychospołecznej i prawnej.
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowo rekreacyjnych dla uczniów.
4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń, organizacji pozarządowych i osób fizycznych, służących rozwiązywaniu problemów narkomanii.

²¹ *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* (uchwała nr III/30/2018 Rady Gminy Grabica z dnia 28 grudnia 2018 r.)

5. Pomoc społeczna osobom uzależnionym i rodzinom osób uzależnionych dotkniętych ubóstwem i wykluczeniem społecznym i integrowanie ze środowiskiem lokalnym tych osób z wykorzystaniem pracy socjalnej i kontraktu specjalnego²².

W razie problemów związanych z uzależnieniem mieszkańcy Gminy oprócz do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych mogą udać się również do **Punktu Konsultacyjnego** znajdującego się w Kamocinie. Wsparcie i poradę specjalisty w Punkcie Konsultacyjnym mieszkańcy mogą uzyskać co dwa tygodnie. W Punkcie Konsultacyjnym pomocy i wsparcia udziela osoba w trakcie szkolenia do uzyskania certyfikatu instruktora terapii uzależnień. Działania podejmowane w Punkcie obejmują:

- rozpoznanie problemu zgłaszanego przez klienta,
- motywowanie osób uzależnionych i członków ich rodzin do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia uzależnienia od alkoholu, kierowanie do specjalistycznego leczenia,
- motywowanie osób pijących ryzykownie i szkodliwie, ale nieuzależnionych, do zmiany szkodliwego wzoru picia,
- udzielanie wsparcia osobom uzależnionym po zakończonym leczeniu odwykowym,
- udzielanie konsultacji osobom doświadczającym przemocy w rodzinie,
- motywowanie do uczestnictwa w oddziaływaniach adresowanych do osób stosujących przemoc,
- gromadzenie i przekazywanie aktualnych informacji na temat dostępnych miejsc specjalistycznej pomocy²³.

Na terenie Gminy nie funkcjonują żadne grupy wsparcia, mieszkańcy Gminy mogą wziąć udział w spotkaniach następujących grup poza terenem Gminy:

- grupa „Właśnie dziś” (Piotrków Trybunalski),
- grupa „Stokrotka” (Tuszyn),
- grupa „Ewa” (Bełchatów),
- grupa „Razem damy radę” (Bełchatów),
- Dom Parafialny (Łask).

²² Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii (uchwała nr III/30/2018 Rady Gminy Grabica z dnia 28 grudnia 2018 roku).

²³ Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych z 2018 roku.

Specjalistyczne wsparcie w razie problemu uzależnień mieszkańcy Gminy mogą uzyskać na terenie miasta Piotrkowa Trybunalskiego w Poradni Profilaktyki i Terapii Uzależnień oraz Stowarzyszeniu Wzajemnej Pomocy Abstynenckiej PAŁACYK.

W 2018 roku z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu uzależnienia od alkoholu skorzystało 11 rodzin. Nie udzielono natomiast w tymże roku pomocy żadnemu mieszkańcowi z powodu narkomanii. Rodziny otrzymujące pomoc i wsparcie z powodu uzależnienia od alkoholu stanowiły 6,8% wszystkich rodzin, które w 2018 roku otrzymały pomoc i wsparcie.

Z informacji zawartych w *Sprawozdaniu z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych z 2018 roku* wynika, iż:

- członkowie Komisji przeprowadzili **4 rozmowy** z osobami uzależnionymi od alkoholu,
- Komisja podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczenia w placówce uzależnienia od alkoholu wobec **5 osób** uzależnionych,
- Komisja w tymże roku wystąpiła również do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec **2 osób** uzależnionych.

Obraz liczby osób z problemem uzależnienia dopełniają statystyki związane z udzielonymi w Punkcie Konsultacyjnym poradami osobom uzależnionym. Łączna liczba godzin w miesiącu, w których w 2018 roku czynny był Punkt Konsultacyjny kształtowała się na poziomie 9 godzin. Udzielono w tym czasie 160 porad 10 osobom z problemem alkoholowym oraz 42 porady 6 dorosłym członkom rodziny osoby z problemem alkoholowym, w tym współuzależnionym i DDA. Łącznie w 2018 roku udzielono 202 porady w tym zakresie, co daje średnio 16 porad udzielonych w miesiącu. Dane w tym zaprezentowane zostały w tabeli poniżej.

Tabela 24. Liczba osób z problemem alkoholowym oraz ich rodzin i udzielonych im porad w Punkcie Konsultacyjnym

	Liczba osób	Liczba porad
Osoby z problemem alkoholowym	10	160
Dorośli członkowie rodzin z problemem alkoholowym	6	42

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

Na terenie gminy Grabica w 2018 r. funkcjonowało **18 punktów sprzedaży napojów alkoholowych**, w tym 17 przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży, a 1 przeznaczony do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne). Ponadto, 14 punktów sprzedaży napojów alkoholowych posiadało zezwolenie na sprzedaż alkoholu powyżej 18%.

Tabela 25. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Grabica w 2018 roku

Miejsce spożywania napojów alkoholowych	Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży	17
Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne)	1
Razem	18

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

Z informacji ze Sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych wynika, iż w 2018 roku nie został przeprowadzony żaden program profilaktyczny rekomendowany w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez PARPA, ORE, KBdsPN, IPiN. W ramach Gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych natomiast, w 2018 roku odbyły się:

- inne programy profilaktyczne z obszaru profilaktyki uniwersalnej skierowane do dzieci i młodzieży, w których wzięło udział 450 uczestników,
- spektakle, w których uczestniczyło 160 osób.

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY GRABICA

W 2019 roku na terenie gminy Grabica przeprowadzone zostały badania, które miały na celu między innymi oszacowanie spożycia alkoholu i substancji psychoaktywnych

przez dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzież z obszaru gminy Grabica, a także zweryfikowanie dostępności napojów alkoholowych i papierosów dla osób niepełnoletnich. Wyniki tychże badań przedstawione zostały w *Diagnozie problemów społecznych na terenie gminy Grabica*. Najważniejsze informacje dotyczące problemów związanych z uzależnieniem do alkoholu i substancji psychoaktywnych, przedstawione zostały poniżej.

WYNIKI BADAŃ WŚRÓD DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW:

- Spożywanie alkoholu zadeklarowało 69% mieszkańców.
- 22% pije okazjonalnie (kilka razy w roku), 14% kilka razy w miesiącu, 6% kilka razy w tygodniu, a 27% codziennie.
- 10% mieszkańców przyznało, że wykonywało swoje obowiązki służbowe pod wpływem alkoholu.
- 14 respondentów zadeklarowało, że prowadziło pojazd pod wpływem alkoholu.
- 55% wszystkich mieszkańców biorących udział w badaniu przyznało, że było świadkiem sytuacji, w której ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu.
- 6% mieszkańców nie wie, czy picie alkoholu w ciąży ma wpływ na rozwój dziecka, a 3% uważa, że nie ma to żadnego wpływu.
- 24% respondentów przyznało, że widziało kobiety w ciąży spożywające alkohol na terenie ich miejscowości.
- 3% mieszkańców spożywało substancje psychoaktywne, przy czym 1% sięga po nie raz w miesiącu, a 2% zażywało je jednokrotnie.

WNIOSKI

Problem alkoholowy w gminie Grabica jest znaczny. Pomimo, że aż 31% badanych zadeklarowało abstynencję, co trzeci mieszkaniec sięga po alkohol z częstotliwością, która może wskazywać na picie ryzykowne lub uzależnienie. Warto zwrócić uwagę również na odsetek osób, które nie zdają sobie sprawy z negatywnego na rozwój dziecka wpływu alkoholu lub uważają, że nie ma on żadnego wpływu. Niepokojące jest również to, że połowa mieszkańców biorących udział w badaniu była świadkiem prowadzenia przez kogoś pojazdu pod wpływem alkoholu. Dostrzegalnym problemem jest również wykonywanie obowiązków służbowych przez mieszkańców pod wpływem alkoholu. Problem zażywania substancji psychoaktywnych przez mieszkańców Gminy nie jest znaczący, jednak dostrzegalny

i domagający się zastosowania działań profilaktycznych zapobiegających dalszemu rozwojowi problemu.

WYNIKI WŚRÓD BADAŃ DZIECI I MŁODZIEŻY:

- 25% badanych stwierdziło, że ich rówieśnicy piją alkohol.
- 21% uczniów spożywało alkohol.
- Większość uczniów (spośród tych, którzy pili alkohol) sięgnęło po napoje wysokoprocentowe po raz pierwszy w wieku 14-16 lat (9 osób). 6 respondentów deklaruje, że zaczęło pić mając 11-13 lat, a 2 osoby miały wówczas 8-10 lat.
- Zdecydowana większość uczniów spożywała alkohol w czasie uroczystości rodzinnej (17 osób).
- Duża część młodych mieszkańców Gminy została poczęstowana alkoholem (15 osób).
- Z deklaracji większości uczniów wynika, że ich rodzice wiedzą o tym, że próbowali pić alkohol (stwierdziło to 18 osób spośród 20 odpowiadających na to pytanie).
- 16% wszystkich respondentów oceniło możliwość zdobycia alkoholu jako łatwe.
- Do zażywania narkotyków, dopalaczy lub innych środków psychoaktywnych przyznał się 1 uczeń.
- Przekonanie o szkodliwości narkotyków ma 94% uczniów, a dopalaczy - 96%.
- 4% zna miejsca w swojej miejscowości, gdzie może kupić narkotyki lub dopalacze.

WNIOSKI

Problem alkoholowy wśród młodych mieszkańców gminy Grabica nie jest alarmujący. Do spożywania alkoholu przyznał się co 5 uczeń, ale zdecydowana większość z nich została alkoholem poczęstowana w czasie uroczystości rodzinnej. Analiza materiału badawczego wykazała również, że większość uczniów miałoby problem z dostępem do alkoholu. Badanie pokazało także, że kontakt z narkotykami lub dopalaczami nie miało wielu uczniów i zdecydowana większość respondentów zdaje sobie sprawę ze szkodliwości sięgania po tego typu substancje, w związku z czym problem zażywania substancji psychoaktywnych przez młodych mieszkańców Gminy nie jest alarmujący.

WYNIKI BADAŃ WŚRÓD SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

- 1/14 sprzedawców uważa, że w ich Gminie alkohol jest sprzedawany osobom niepełnoletnim.
- Przeprowadzone badania wskazują na to, że 1 respondent sprzedał w ciągu ostatnich 12 miesięcy alkohol osobie nieletniej.
- 4/15 sprzedawców określiło, iż pytało o dowód osobisty klienta, za każdym razem w przypadku braku pewności co do jego pełnoletności.
- Żaden ankietowany nie sprzedał papierosów klientowi mającemu mniej niż 18 lat w ciągu ostatnich 12 miesięcy.
- 8/15 sprzedawców stwierdziło, że w ich miejscowości zdarza się sytuacja jazdy po wypiciu alkoholu.
- Większość sprzedawców uważa, że spożycie alkoholu wśród mieszkańców Gminy na przestrzeni kilku lat jest stałe (8 osób). 3 osoby stwierdziły, że wzrasta.
- 7/15 sprzedawców stwierdziło, że w obrębie ich sklepu zdarzają się sytuacje spożywania alkoholu przez klientów.
- 11 sprzedawców nie brało udziału w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży lub tego nie pamięta.

WNIOSKI

Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród osób pracujących w punktach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych ukazały występujący na terenie Gminy problem prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu – wskazuje na niego nieco ponad połowa badanych. Warto zwrócić uwagę również, na to, że pomimo iż tylko 1 respondent przyznał się do sprzedaży alkoholu osobie niepełnoletniej, to zaledwie 4 sprzedawców pytało o dowód osobisty klienta za każdym razem w przypadku braku pewności co do jego pełnoletności. Zebrany materiał badawczy pokazał również, że nie wszyscy sprzedawcy brali udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy oraz diagnozy problemów społecznych, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- mała dostępność do wsparcia, działań samopomocowych i terapii w przypadku uzależnień,
- duży odsetek mieszkańców spożywających alkohol w sposób wskazujący na picie ryzykowne lub uzależnienie,
- niewystarczający system profilaktyki i wczesnej pomocy dla dzieci i młodzieży,
- zagrożenie wystąpienia przemocy w rodzinach dotkniętych problemami uzależnień.

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązаныmi z dziedziną „Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych” są:

- **wspieranie rodziny** – przede wszystkim w kontekście negatywnego wpływu zjawiska uzależnienia na prawidłowe pełnienie ról rodzicielskich, zapewnienie stabilnego środowiska wychowawczego oraz wypełnianie funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez rodzinę. Życie w chronicznym stresie i zagrożeniu przemocą w przypadku np. żon alkoholików często prowadzi do znacznego obniżenia ich sprawności psychofizycznej i do zaburzeń emocjonalnych. Zachowanie osób uzależnionych często nacechowane jest przemocą, agresją, zaniedbywaniem podstawowych obowiązków rodzinnych, przyczynia się do destrukcji życia ich rodzin, zaburzeń zdrowia somatycznego i psychicznego oraz stygmatyzacji społecznej. Zagrożeniem są także uszkodzenia rozwoju psychofizycznego dzieci i młodzieży pijących alkohol oraz używających środki psychoaktywne,
- **ubóstwo** – małżonkowie i najbliżsi osób uzależnionych często doświadczają niedostatku materialnego z powodu utraty zdolności do pracy lub niskich wynagrodzeń czy dużych wydatków, np. na alkohol. Często dochodzi do marnowania wsparcia w ramach pomocy społecznej,
- **promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu** – osoby uzależnione na skutek postępującej degradacji psychofizycznej tracą zdolność do efektywnego

funkcjonowania w rolach społecznych i zawodowych, tracą posiadane miejsca pracy i mają ograniczone zdolności do skutecznego poszukiwania zatrudnienia,

- **przeciwdziałanie przemocy w rodzinie** – przede wszystkim poprzez bardzo częste współwystępowanie zjawiska przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym,
- **zdrowie psychiczne** – przede wszystkim poprzez bardzo częste współwystępowanie zjawiska przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym.

Cele operacyjne

Cel operacyjny nr 1

	Cel operacyjny	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
I	Zwiększenie dostępności do terapii oraz grup samopomocowych dla osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych.	Zwiększenie dostępności do pomocy oraz leczenia osób uzależnionych i członków ich rodzin, a w szczególności skierowanych przez GKRPA.	Liczba osób objętych terapią uzależnień w stosunku do liczby osób z problemem alkoholowym.
		Zwiększenie częstotliwości dyżurów w Punkcie Konsultacyjnym.	Czas trwania i częstotliwość dyżurów Punktu Konsultacyjnego.
		Utworzenie na terenie Gminy grup samopomocowych skierowanych do osób uzależnionych oraz ich rodzin.	Liczba grup samopomocowych funkcjonujących na terenie Gminy.
		Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie pomocy osobom uzależnionym i członkom ich rodzin w obszarze leczenia uzależnień.	Liczba działań podjętych w ramach współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze leczenia uzależnień.

Strategia realizacji celu

Działania skoncentrowane zostaną na zapewnieniu warunków do podjęcia leczenia osobom doświadczającym szkód oraz uzależnionym od substancji psychoaktywnych.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, GKRPA	Podmioty lecznicze.	Środki własne, środki europejskie, NFZ.

Cel operacyjny nr 2

	Cel operacyjny	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
II	Budowanie systemu profilaktyki i wczesnej pomocy dla dzieci i młodzieży w zakresie uzależnienia od substancji psychoaktywnych.	Realizacja w szkołach programów profilaktycznych rekomendowanych przez PARPA, ORE, KBdsPN, IPiN	Liczba uczestników rekomendowanych programów profilaktyki.
		Realizacja szkoleń dla właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych i dla sprzedawców dotyczącego konsekwencji prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu, przy szczególnym uwzględnieniu treści Ustawy z dnia 26 X 1982 r. O wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.	Liczba właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz sprzedawców objętych szkoleniami.
		Wspieranie działalności sportowo-rekreacyjnej oraz świetlic na terenie gminy Grabica.	Liczba osób uczestniczących w zajęciach sportowo-rekreacyjnych oraz w zajęciach prowadzonych przez świetlice.
		Zwiększenie dostępności do form pomocy środowiskowej i socjoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży.	Liczba dzieci i młodzieży objętych pomocą środowiskową i socjoterapeutyczną.

Strategia realizacji celu

Kluczowym elementem działania będzie systemowe podejście do problematyki uzależnień, integracja działań instytucji i służb oraz partnerstwo z organizacjami realizującymi zadania własne Gminy – mające na celu budowanie sieci współpracujących i wzajemnie uzupełniających się w swoich działaniach instytucji pomagających dzieciom i młodzieży oraz ich rodzicom. Ze względu na specyfikę wieku dorastania konieczne są kompleksowe działania, związane z pomocą psychologiczną, medyczną, prawną, społeczną a nawet socjalną skierowaną do całej rodziny. Tworzony na terenie Gminy system wczesnej pomocy młodzieży używającej substancji psychoaktywnych ma stać się formą zintegrowanych działań służących jak najwcześniejszej pomocy młodemu człowiekowi i jego

rodzinie, zapobieganiu oraz leczeniu uzależnień. Cele profilaktyki problemów związanych z alkoholem i innymi substancjami odnoszą się do:

- zapobiegania i zmniejszania aktualnie występujących szkód;
- zapobiegania przyszłym szkodom, które mogą się pojawić po dłuższym zażywaniu;
- zmniejszania szkód wynikających z zażywania alkoholu i innych substancji przez inne osoby z otoczenia młodych ludzi.

Nowoczesna profilaktyka powinna przebiegać równolegle w wielu środowiskach, tj.: szkoła, rodzina, społeczność lokalna, globalne środowiska kulturowo-społeczne realizujące się za pomocą globalnych przekazów kulturowych, medialnych, generacyjnych, itp.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, Oświata, UG	Ochrona Zdrowia	Środki własne, GKRPA, NFZ

Cel operacyjny nr 3

	Cel operacyjny	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
III	Wzrost poziomu wiedzy w zakresie profilaktyki i terapii uzależnień oraz wzrost świadomości mieszkańców na temat możliwych form pomocy w przypadku problemu uzależnień.	<p>Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności społecznych mieszkańców Gminy w zakresie czynników chroniących w przeciwdziałaniu uzależnieniom poprzez: szkolenia, wykłady, kampanie profilaktyczne.</p> <p>Podnoszenie poziomu wiedzy kadry pomocy społecznej oraz edukacji w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.</p> <p>Opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych dotyczących możliwych form pomocy w przypadku doświadczenia problemu uzależnienia.</p>	<p>Liczba osób uczestniczących w konferencjach i innych formach szkoleniowych.</p> <p>Liczba pracowników pomocy społecznej i placówek oświatowych uczestniczących w szkoleniach w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom.</p> <p>Liczba rozpowszechnionych materiałów informacyjno-edukacyjnych dotyczących możliwych form pomocy w przypadku doświadczenia problemu uzależnienia.</p>

		Utrwalanie postaw abstynenckich poprzez realizację działań polegających na promowaniu zdrowego stylu życia.	Liczba działań podjętych w celu promowania wśród mieszkańców zdrowego stylu życia.
--	--	---	--

Strategia realizacji celu

Działania zostaną skoncentrowane na organizacji międzyinstytucjonalnej wymiany doświadczeń, promowaniu dobrych praktyk oraz podejmowaniu wspólnych działań na rzecz budowania wiedzy dotyczącej możliwości zapobiegania wystąpieniu zjawiska uzależnienia, a także na zwiększeniu świadomości mieszkańców na temat konsekwencji nadużywania alkoholu oraz możliwych form pomocy w przypadku występowania tego problemu.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, Oświata, UG.	PARPA, KBPN, Komisariat Policji, organizacje pozarządowe.	Środki własne, środki europejskie, budżet państwa.

1.5. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie wg *ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie* mówi, że: „*przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, narażające szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą*”.

Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępujących z innymi problemami funkcjonowania rodziny. W celu rozwiązania problemu przemocy jest potrzeba podejmowania interwencji socjalnej i psychologicznej niezależnie od możliwości podejmowania działań prawnych. Działaniami mającymi na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie zajmuje się funkcjonujący przy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych - **Zespół Interdyscyplinarny**. Mieszkańcy Gminy w przypadku

doświadczenia problemu przemocy mają możliwość zwrócenia się o poradę i wsparcie również do wspomnianego wcześniej funkcjonującego co dwa tygodnie w Kamocinie - **Punktu Konsultacyjnego**.

W 2018 roku w Punkcie Konsultacyjnym w Kamocinie udzielono 53 porady łącznie 4 osobom stosującym przemoc.

Działania mające na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz ochronę ofiar tej przemocy zawarte zostały w *Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Grabica na lata 2016-2020* przyjętym uchwałą Rady Gminy nr XVI/125/2016 z dnia 30 czerwca 2016 roku. Celem strategicznym Programu jest „**zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Gminie Grabica**”. Do głównych zadań zawartych w Programie, mających zostać zrealizowane należą:

- Profilaktyka i edukacja społeczna – zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie – zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
- Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie – zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
- Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie - podniesienie jakości i dostępności świadczonych usług poprzez zwiększenie kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie²⁴.

²⁴ Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Grabica na lata 2016-2020 (uchwała Rady Gminy nr XVI/125/2016 z dnia 30 czerwca 2016 roku).

W 2018 roku odbyło się 9 posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego, a objętych jego pomocą w tymże roku zostało łącznie 67 osób, w tym: 26 kobiet, 32 mężczyzn oraz 9 dzieci. Dane w tym zakresie przedstawione zostały w tabeli poniżej.

Tabela 26. Liczba osób objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego w Grabicy w 2018 roku

		Liczba osób
kobiety	Ogółem	26
	W tym niepełnosprawne	0
	W tym starsze	3
mężczyźni	Ogółem	32
	W tym niepełnosprawni	0
	W tym starsi	4
Dzieci	Ogółem	9
	W tym niepełnosprawne	0
Ogółem		67

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2018 r.

Z danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, iż w 2018 roku żadnej rodzinie w gminie Grabica nie została udzielona pomoc i wsparcie ze strony pomocy społecznej z powodu przemocy.

Z informacji zawartych w Sprawozdaniu z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2018 r. wynika, iż:

- w przedmiotowym roku zostało opracowanych i upowszechnionych **18 materiałów** informacyjnych w zakresie możliwości i form uzyskania pomocy osobom doświadczającym przemocy,
- udzielono także **18 osobom** dotkniętym przemocą porad socjalnych oraz **1 osobie** porady prawnej,
- przekazano Policji lub kuratorom sądowym **2 razy** informację o ponownym stosowaniu przemocy w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc.

Podjęcie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o **procedurę „Niebieskie Karty”** i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy

w rodzinie. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego. Wszczęcie procedury „Niebieskie Karty” następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta” w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny, bądź przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

Dane dotyczące procedury „**Niebieskie Karty**” przeprowadzanej w gminie Grabica przedstawiają się następująco:

- w roku 2018 **zakończonych** zostało **19 procedur** „Niebieskie Karty”,
- procedurę „Niebieskie Karty” **wszczęto** wobec 17 rodzin,
- **sporządzono 0 formularzy** „Niebieska Karta – A” przez pracowników socjalnych,
- **sporządzono 16 formularzy** „Niebieska Karta – C” przez członków Zespołu Interdyscyplinarnego/grupy roboczej,
- **sporządzono 18 formularzy** „Niebieska Karta – D” przez członków Zespołu Interdyscyplinarnego/grupy roboczej.

DIAGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY GRABICA

W 2019 roku na terenie gminy Grabica przeprowadzone zostały badania, które miały na celu oszacowanie między innymi skali problemu przemocy w rodzinie. Wyniki tychże badań przedstawione zostały w *Diagnozie problemów społecznych na terenie gminy Grabica*. Najważniejsze informacje dotyczące problemów związanych z przemocą przedstawione zostały poniżej.

WYNIKI BADAŃ WŚRÓD DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW:

- 23% badanych zna kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu.
- 6% mieszkańców doświadczyło przemocy (w większości fizycznej i psychicznej).
- 4% respondentów przyznaje, że stosowało przemoc (przemoc fizyczną i psychiczną, wobec rodziców, rodzeństwa, partnera/partnerki).
- 8% respondentów nie wie, czy stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jest dobrą metodą wychowawczą, a 2% ma pozytywny stosunek do takiej formy kary.
- Według większości mieszkańców problem przemocy domowej związany jest z piciem alkoholu.
- Na istnienie okoliczności usprawiedliwiających stosowanie przemocy wskazało 4% badanych.

WNIOSKI

Problem przemocy w Gminie nie przybiera dużego rozmiaru. Warto zwrócić uwagę przede wszystkim na to, że część mieszkańców nie zdaje sobie sprawy z negatywnych konsekwencji stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci lub uważa, że jest to odpowiednia forma kary.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej analizy oraz diagnozy problemów społecznych, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- pozytywne postawy prezentowane przez część członków społeczności lokalnej wobec kar fizycznych w stosunku do dzieci, wynikające z nieświadomości negatywnych konsekwencji tego zachowania dla funkcjonowania dziecka;
- mały dostęp mieszkańców doświadczających przemocy do oferty wsparcia.

Korelacje

Dziedzinami szczególnie powiązаныmi z obszarem „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie” są:

- **wspieranie rodziny** – działania instytucji zaangażowanych w pracę z rodziną, profilaktyka wystąpienia przemocy poprzez bezpłatny dostęp do poradnictwa

specjalistycznego, poradnictwa rodzinnego i terapii, usługi asystenta rodziny, oddziaływań profilaktycznych wpływają wzmacniająco na funkcjonowanie rodziny zmniejszając ryzyko wystąpienia dysfunkcji, w tym zachowań przemocowych w rodzinie, ale pozwalają także podejmować wczesną interwencję i udzielanie stosownej pomocy w sytuacji zdiagnozowania problemu przemocy w rodzinie;

- **profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych** – przede wszystkim poprzez wpływ skuteczności profilaktyki nadużywania alkoholu, a tym samym zapobieganie wystąpieniu czynników osłabiających relacje rodzinne i jednocześnie sprzyjających wystąpieniu przemocy w rodzinie.
- **aktywność i integracja społeczna seniorów** – wzmacnianie pozycji osób starszych poprzez promowanie projektów rozwijających integrację międzypokoleniową, co sprzyja podmiotowemu traktowaniu seniorów w ich otoczeniu, powyższe działania mogą wpłynąć na obniżenie ryzyka wystąpienia negatywnych zachowań wobec seniorów, w tym stosowania przemocy w rodzinie.
- **ubóstwo oraz promocja zatrudnienia** – brak poczucia bezpieczeństwa ekonomicznego, powoduje narastanie napięcia związanego z utratą stałego dochodu przyczyniając się do powstania okoliczności sprzyjających odczuwaniu braku wpływu na otaczającą rzeczywistość, tym samym sprzyjając wystąpieniu zachowań przemocowych w rodzinie.
- **edukacja** – poprzez wpływ działań edukacyjnych z zakresu bezpiecznego życia w rodzinie, kształtowania relacji bez przemocy, a także przekazywanie wiedzy o instytucjach pomagających w sytuacji przemocy w rodzinie kierowanych do dzieci i młodzieży, uczniowie zyskują wiedzę podnoszącą świadomość ich praw oraz będą potrafili poszukiwać pomocy w sytuacji przemocy w rodzinie. Ponadto szkoła powinna pełnić aktywną rolę obserwatora funkcjonowania dziecka oraz instytucji mającej możliwość reakcji w sytuacji przemocy w rodzinie wobec ucznia.
- **ochrona zdrowia** – poprzez udzielanie pomocy medycznej i właściwe reagowanie w sytuacji kontaktu osoby dotkniętej przemocą w rodzinie z instytucjami ochrony zdrowia, w połączeniu z niezwłocznym udzieleniem pomocy przez instytucje realizujące pomoc w formie interwencji kryzysowej zwiększy się skuteczność reagowania wskazanych instytucji w sytuacji przemocy w rodzinie.

▪

Cele operacyjne

Cel operacyjny nr 1

	Cel operacyjny	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
I	Zwiększenie wrażliwości oraz skali reakcji społecznej i instytucjonalnej na obserwowane przejawy przemocy w rodzinie, a także wzrost świadomości rodziców na temat negatywnych konsekwencji stosowania kar fizycznych wobec dzieci.	Prowadzenie działań informacyjno–edukacyjnych dla rodziców w celu podnoszenia ich kompetencji wychowawczych oraz uświadamiania negatywnych konsekwencji stosowania przemocy wobec dzieci.	Liczba rodziców uczestniczących w spotkaniach informacyjno-edukacyjnych oraz szkoleniach.
		Organizacja spotkań informacyjno–edukacyjnych oraz szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla pracowników instytucji publicznych.	Liczba pracowników instytucji publicznych uczestniczących w spotkaniach informacyjno-edukacyjnych oraz szkoleniach.
		Zintensyfikowanie działań edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży – realizacja warsztatów psychoedukacyjnych.	Liczba uczestników warsztatów psychoedukacyjnych w szkole.
		Organizowanie kampanii społecznych przeciw przemocy w rodzinie.	Liczba zorganizowanych kampanii społecznych przeciw przemocy w rodzinie.
		Rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Liczba podjętych działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie przy współpracy międzyinstytucjonalnej w Gminie.

Strategia realizacji celu

Z uwagi na wielowymiarowość zjawiska, ważnym elementem przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest systemowe podejście do zagadnienia i interdyscyplinarna współpraca specjalistów i instytucji. Interdyscyplinarny charakter działań pozwala angażować różne instytucje w celu udzielania skutecznej pomocy osobom dotkniętym przemocą, a także w zakresie propagowania wiedzy czym jest przemoc i jak reagować w sytuacji, gdy doświadcza się przemocy lub jest się jej świadkiem. W zakresie przeciwdziałania nasileniu zjawiska oraz jego skutków, wskazane jest prowadzenie działań, mających na celu podnoszenie społecznej świadomości w zakresie reagowania na przemoc

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY GRABICA NA LATA 2019-2024**

w rodzinie, zapobieganie dalszemu krzywdzeniu osób dotkniętych przemocą oraz podnoszenie kompetencji wychowawczych rodziców w celu zapobiegania stosowania kar fizycznych wobec dzieci. Działania informacyjne i edukacyjne kierowane powinny być zarówno do mieszkańców społeczności lokalnej, jak również do instytucji i osób, które z racji wykonywanych obowiązków mogą przyczynić się do ujawniania i skutecznej pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Przyczyni się to do zwiększenia świadomości w zakresie właściwego i wczesnego reagowania na zagrożenie przemocą w rodzinie.

Realizowane interdyscyplinarne działania będą skutkowały inicjowaniem lub rozszerzeniem współpracy w celu wypracowania propozycji nowych, wspólnych rozwiązań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz w zakresie pracy z rodzinami dotkniętymi przemocą.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, UG, Oświata, ochrona zdrowia.	NGO, policja, instytucje zaangażowane w realizację programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Środki własne, budżet państwa.

Cel operacyjny nr 2

	Cel operacyjny	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
II	Poprawa dostępu do usług i poszerzenie oferty wsparcia skierowanej do osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy w rodzinie.	Funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego	Zmniejszenie liczby ofiar przemocy określone na podstawie diagnozy problemów społecznych.
		Zamieszczanie informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w lokalnych mediach, Internecie oraz kolportaż materiałów informacyjnych dotyczących form specjalistycznej pomocy możliwej do uzyskania w sytuacji wystąpienia przemocy w rodzinie.	Ilość podjętych działań informacyjnych z zakresu przeciwdziałania przemocy.
		Udzielanie pomocy w ramach procedury „Niebieskie Karty”.	Liczba uruchomionych procedur „Niebieskie Karty” w stosunku do liczby przestępstw związanych z przemocą w rodzinie.

	Bezpośrednia pomoc osobom w sytuacji przemocy w rodzinie, w tym interwencja kryzysowa, udzielanie pomocy finansowej, psychologicznej i prawnej.	Liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie, którym została udzielona bezpośrednia pomoc na przykład w postaci interwencji kryzysowej, pomocy finansowej, psychologicznej i prawnej.
	Pomoc w formie grupowych form wsparcia dla osób dotkniętych przemocą.	Liczba osób dotkniętych przemocą objętych grupową formą wsparcia.

Strategia realizacji celu

Realizacja zadań skupiona zostanie na zapewnieniu pomocy członkom rodzin dotkniętych przemocą, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Dostęp do usług będzie realizowany poprzez udzielania adekwatnej pomocy przez instytucje i organizacje zapewniające bezpieczne funkcjonowanie osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Istotne znaczenie ma szybkość podjętych działań, w tym możliwość udzielenia pomocy przez instytucje zobowiązane do pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, przez podjęcie działań mających na celu przerwanie przemocy w rodzinie, zapewnienie całodobowego schronienia osobom doświadczającym przemocy w rodzinie oraz zaangażowanie różnych instytucji zobowiązanych do podejmowania działań w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie poprzez realizację procedury „Niebieskie Karty”.

Ponadto w celu osiągnięcia zmiany w funkcjonowaniu rodziny, w taki sposób, by jej członkowie mogli żyć w środowisku wolnym od przemocy, realizowana będzie praca socjalna. Podejmowane w tym zakresie działania mają na celu wsparcie osoby dotkniętej przemocą w rodzinie poprzez wzmacnianie posiadanych zasobów, motywowanie do korzystania z pomocy specjalistów dostępnych na terenie gminy i towarzyszenie osobie w rozwiązywaniu trudnej sytuacji pojawiających się podczas pracy nad problemem.

W stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie, realizowane będą działania zmierzające do zmiany zachowania, uwzględniające dobro członków rodziny oraz uświadomienie konieczności refleksji i pracy nad stosowanymi zachowaniami oraz wspieranie osoby w działaniach prowadzących do zamierzonej zmiany, w tym motywowania do uczestnictwa w grupie korekcyjno-edukacyjnej lub kontynuowanie uczestnictwa.

W tym celu prowadzone będą oddziaływania korekcyjno-edukacyjne, służące zmianie zachowań osób stosujących przemoc w rodzinie. Niezbędne wobec osób stosujących przemoc są również działania o charakterze bezpośrednim, mające na celu egzekwowanie działań w obszarze prawa rodzinnego i karnego wobec osób stosujących przemoc.

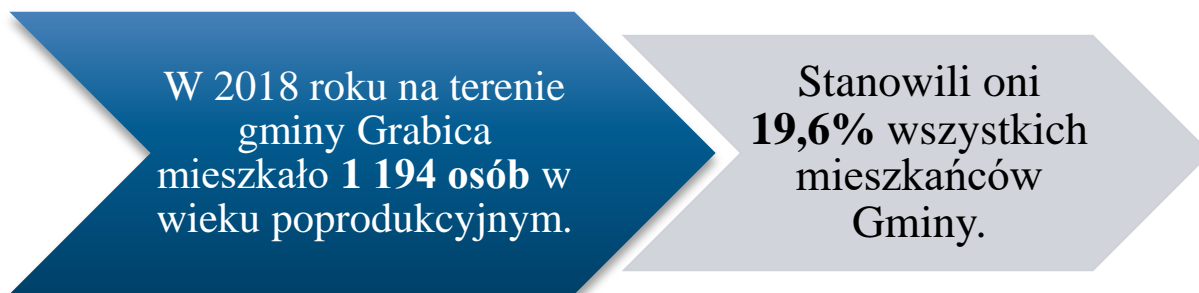
Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS.	Policja, placówki oświatowe, NGO, sąd, kuratorzy sądowi.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

1.6. Aktywność i integracja społeczna seniorów

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

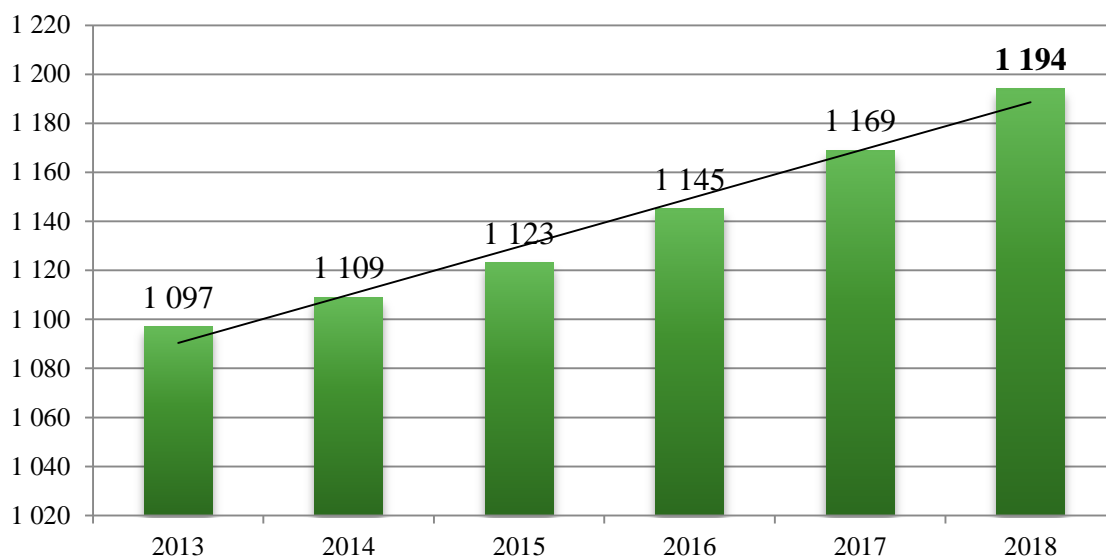
Aktywność i integracja społeczna seniorów stanowią niezwykle ważny i wymagający obszar dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dzięki postępowi medycznemu żyjemy coraz dłużej, coraz dłużej chcemy być aktywni i korzystać z życia w pełni. Pomimo tego w starszych osobach często nie dostrzegają się potencjału i korzyści płynących dla społeczności lokalnej. Należy pamiętać, że to właśnie seniorzy dzięki swej wiedzy i życiowemu doświadczeniu mogą stanowić niezwykle cenne źródło nauki dla młodych pokoleń. Równie często projektując infrastrukturę rekreacyjną pomijają się potrzeby osób starszych, co negatywnie wpływa na ich samopoczucie, a co za tym idzie – na ich odbiór przez resztę społeczeństwa. Należy kreować zupełnie nowy wizerunek osoby starszej – jako osoby aktywnej, sprawnej i będącej pełnoprawnym obywatelem Gminy.

Na przestrzeni lat 2013-2018 możemy zauważyć systematyczny wzrost udziału osób, które ukończyły 60 lat w populacji ogólnej. Zjawisko nazywane starzejącym się społeczeństwem ma miejsce zarówno w Polsce, jak i w większości uprzemysłowionych krajów. Niesie to za sobą konieczność intensyfikacji działań skierowanych w stronę wsparcia i integracji seniorów.

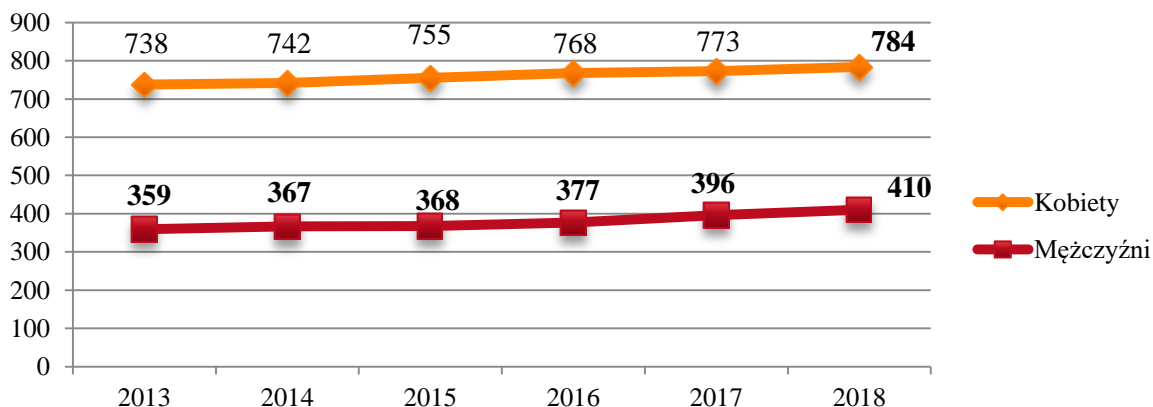
Wykres 17. Ogólna liczba mieszkańców Gminy w wieku poprodukcyjnym w latach 2013-2018

Źródło: GUS, 31.12.2018

Kolejną analizowaną kwestią była liczba kobiet oraz mężczyzn będących w wieku poprodukcyjnym zamieszkujących gminę Grabica. Można zauważyć, że liczba kobiet w 2018 roku w Gminie kształtowała się na poziomie 784, natomiast liczba mężczyzn na poziomie 410. Kobiety stanowiły więc 66% wszystkich mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 18. Liczba kobiet i mężczyzn w wieku poprodukcyjnym w latach 2013 – 2018

Źródło: GUS, 31.12.2018

Ogólna liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy i wsparcia pomocy społecznej wyniosła w **2018 roku - 16**. Zdecydowaną większość stanowiły kobiety – było ich 12, natomiast korzystających ze wsparcia mężczyzn – 4. Ogólna liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystająca z pomocy społecznej kształtuje się w latach 2014-2018 na zróżnicowanym poziomie. W 2016 roku było ich 16, w 2017 roku – 23, natomiast w 2018 ich liczba spadła ponownie do 16 osób.

Tabela 27. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2014-2018

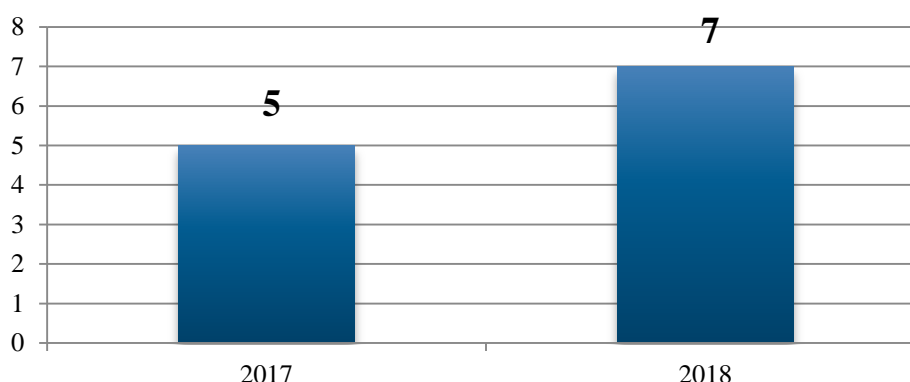
	2014	2015	2016	2017	2018
Kobiety	8	10	13	17	12
Mężczyźni	4	5	3	6	4
Ogółem	12	15	16	23	16

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Osobom starszym, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w życiu codziennym przysługuje prawo do opieki w Domu Pomocy Społecznej. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej koszty pobytu w Domu Pomocy Społecznej pokrywa zainteresowany w wysokości 70% swojego dochodu (najczęściej jest to renta bądź emerytura). Uzupelnienie kwoty do 100% (całkowite koszty utrzymania) to zadanie rodziny bądź Gminy gdy rodzina nie jest wydolna finansowo. Pobyt w Niepublicznym Domu Seniora opłacany jest przez samych jego pensjonariuszy ze środków własnych (rent, emerytur, oszczędności, dochodów z innych tytułów), bądź przez rodzinę osoby zamieszkującej. Istnieje również możliwość dofinansowań pobytów z budżetu publicznego o ile dom nie jest związany umową z Ośrodkiem Pomocy Społecznej. Zajmują się tym odpowiednie jednostki administracyjne Pomocy Rodzinie²⁵.

Na terenie gminy Grabica nie funkcjonują Domy Pomocy Społecznej, jednak w roku 2018 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej poniósł odpłatność za pobyt **7 osób** w Domu Pomocy Społecznej poza terenem Gminy na łączną kwotę **155 890 zł**. W roku poprzedzającym liczba osób objętych pomocą w postaci odpłatności ich pobytu w Domu Pomocy Społecznej była o 4 osoby mniejsza (5 osób).

Wykres 19. Odpłatność Gminy za pobyt w domu pomocy społecznej (liczba osób)

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

²⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej

W gminie Grabica nie działają żadnego rodzaju placówki wsparcia przeznaczone dla osób starszych - Centra Integracji Społecznej, Kluby Seniora, czy też Uniwersytety Trzeciego Wieku.

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- zagrożenie izolacją społeczną i samotnością osób starszych,
- brak miejsc integracji społecznej i aktywizacji seniorów,
- ograniczenie zdolności do samoobsługi i związana z tym zależność seniorów od otoczenia.

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązаныmi z obszarem „Aktywność i integracja seniorów” są:

- **wsparcie osób niepełnosprawnych** – przede wszystkim poprzez związane z wiekiem i starzeniem się organizmu, stopniowe i postępujące ograniczenie pełnej sprawności i samodzielności w codziennym funkcjonowaniu i konieczność zapewnienia adekwatnej pomocy;
- **zdrowie psychiczne** – przede wszystkim w kontekście pojawiających się zaburzeń psychicznych typowych dla osób w podeszłym wieku np. zespoły otępienne, demencja itp., wskazane są działania realizowane we współpracy z placówkami ochrony zdrowia w zakresie wymiany informacji o dostępnych formach wsparcia, w szczególności w zakresie dostępnych usług.
- **zdrowie** – osoby starsze w większości są osobami cierpiącymi na różnego rodzaju schorzenia wynikające z ich wieku, a poprzez wspólne działania podmiotów leczniczych oraz pomocy społecznej możliwe jest jak najdłuższe utrzymanie osoby w jej środowisku naturalnym, bez konieczności zapewniania opieki całodobowej.
- **wspieranie rodziny** – osoby starsze są osobami o ogromnym potencjale, posiadają wiedzę i doświadczenie potrzebne osobom młodszym do dobrego funkcjonowania w życiu rodzinnym i zawodowym.

Cele operacyjne

Cel operacyjny nr 1

	Cel operacyjny	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
I	Wspieranie rozwoju aktywności i integracji społecznej seniorów.	Organizacja zajęć edukacyjnych, mających na celu rozwijanie kompetencji i umiejętności seniorów (wykłady, spotkania, warsztaty komputerowe).	Liczba uczestników zajęć edukacyjnych.
		Organizacja zajęć sportowych dla seniorów.	Liczba uczestników zajęć sportowych.
		Utworzenie i wspieranie miejsc przyjaznych seniorom, w których prowadzone będą różnorodne aktywności (np. Klub seniora).	Liczba dostępnych miejsc, w których prowadzone są różnorodne aktywności wspierające seniorów.
		Ułatwianie dostępu do informacji przydatnych dla seniorów poprzez prowadzenie ogólnodostępnych serwisów internetowych, wydawanie informatorów, publikacje oraz zamieszczanie informacji w prasie.	Ilość udostępnionych dla mieszkańców publikacji i informacji przydatnych dla seniorów.

Strategia realizacji celu

Realizacja celu odbywać się będzie w ramach pięciu głównych obszarów: wspieranie aktywności edukacyjnej, promowanie aktywnego i zdrowego trybu życia, aktywności ruchowej, budowanie aktywności społecznej promującej integrację międzypokoleniową oraz rozwijanie wolontariatu i partycypacji społecznej seniorów. Tworzenie płaszczyzn współpracy osób starszych z młodzieżą w szkołach i poza nią będzie kompensacją braku rodzin wielopokoleniowych, wzbogaci życie osób starszych oraz przygotowuje młodzież do lepszego funkcjonowania na rynku pracy w związku z nabyciem kompetencji potrzebnych do współpracy z osobami starszymi. Realizowane działania budować także będą aktywność społeczną osób starszych.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, UG, placówki oświatowe.	NGO	Środki własne, budżet państwa

Cel operacyjny nr 2

	Cel operacyjny	Zadania	Wskaźniki realizacji celów
II	Zapewnienie warunków możliwie pełnego i adekwatnego wsparcia dla osób starszych umożliwiającego funkcjonowanie w środowisku lokalnym.	Prowadzenie mieszkań chronionych adresowanych do osób starszych.	Liczba miejsc w mieszkaniach chronionych dla osób starszych.
		Podniesienie jakości i dostępności usług opiekuńczych dla osób starszych świadczonych w ich miejscu zamieszkania.	Liczba osób starszych objętych usługami opiekuńczymi.
		Propagowanie wolontariatu w odpowiedzi na potrzeby osób starszych.	Liczba podjętych w formie wolontariatu działań nakierowanych na potrzeby seniorów.

Strategia realizacji celu

Działania na rzecz osób starszych, których stan zdrowia oraz sytuacja rodzinna nie determinuje konieczności umieszczenia w placówce całodobowej opieki, będą nakierowane na to aby system wsparcia osób starszych umożliwiał tym osobom możliwość jak najdłuższego funkcjonowania w środowisku lokalnym.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS, UG	NGO	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie

1.7. Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wśród głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej jest bezrobocie. Bezrobocie, w szczególności długotrwałe (przekraczające 12 miesięcy), jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego

(np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu, przestępczość. Negatywne skutki bezrobocia odciskają również piętno na funkcjonowaniu rodziny osoby pozostającej bez pracy. W szczególności dotyczy to dzieci osoby bezrobotnej, które odczuwając własną sytuacją materialną jako gorszą, w porównaniu do swoich rówieśników, stopniowo mogą izolować się, co jest dotkliwym ograniczeniem naturalnych potrzeb związanych z rozwojem intelektualnym i społecznym. Bezrobocie jest również przyczyną zaniechania uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym.

W porównaniu do 2016 roku nastąpił spadek liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne. Dane dotyczące liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie w latach 2016- 2019 roku przedstawiają się następująco:

- **Pod koniec 2016 roku** zarejestrowane jako bezrobotne były **182 osoby**, w tym 95 kobiet. Liczba osób bezrobotnych do 25 roku życia kształtowała się na poziomie 82 osób, z kolei powyżej 50 roku życia było 27 osób.
- **Pod koniec 2017 roku** zarejestrowanych było **96 osób bezrobotnych**, w tym 53 kobiety, 20 osób do 25 roku życia oraz 21 mieszkańców bezrobotnych powyżej 50 roku życia.
- **Pod koniec 2018 roku** zarejestrowanych było **85 osób bezrobotnych**, w tym 82 kobiety, 18 osób bezrobotnych do 25 roku życia i 14 mieszkańców powyżej 50 roku życia.
- Stan na **koniec marca 2019 roku** pokazuje, że liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych to **93 osoby**, w tym 53 kobiety, 17 osób mających 25 lat lub mniej oraz 17 bezrobotnych będących powyżej 50 roku życia.

Obserwowany jest znaczny spadek liczby osób bezrobotnych w porównaniu do 2016 roku. Możemy zauważyć także, że w porównaniu do lat poprzednich maleje nieco liczba bezrobotnych do 25 roku życia.

Tabela 28. Liczba osób bezrobotnych w gminie Grabica w latach 2016-2019 z podziałem na płeć i wiek

	Liczba bezrobotnych ogółem	Liczba bezrobotnych kobiet	Liczba bezrobotnych do 25 roku życia	Liczba bezrobotnych powyżej 50 roku życia
2016	182	95	82	27
2017	96	53	20	21
2018	85	52	18	14
Koniec marca 2019	93	53	17	17

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Piotrkowie Trybunalskim

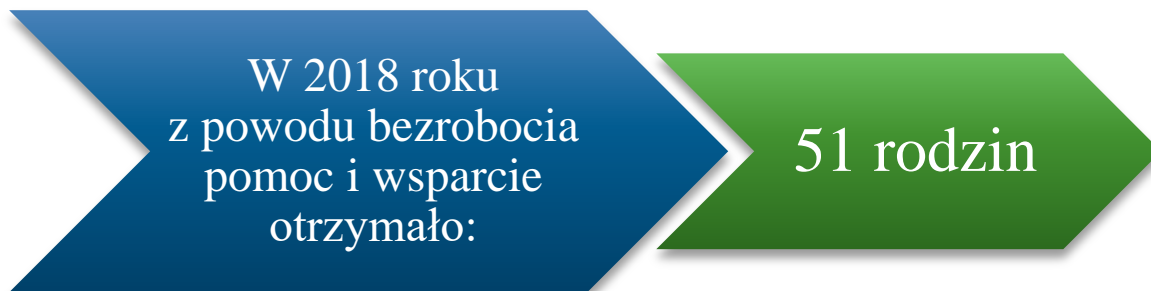
W poniższej tabeli przedstawiona została liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Piotrkowie Trybunalskich zamieszkujących gminę Grabica z podziałem na wybrane kategorie osób bezrobotnych. Warto zwrócić uwagę na duży udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych osób bezrobotnych – stanowią oni 47% ogółu.

Tabela 29. Liczba osób bezrobotnych w gminie Grabica w latach 2016-2019 z podziałem na wybrane kategorie osób bezrobotnych

	Liczba bezrobotnych ogółem	Liczba osób długotrwale bezrobotnych	Niepełnosprawni
2016	182	49	13
2017	96	54	6
2018	85	41	4
Koniec marca 2019	93	44	8

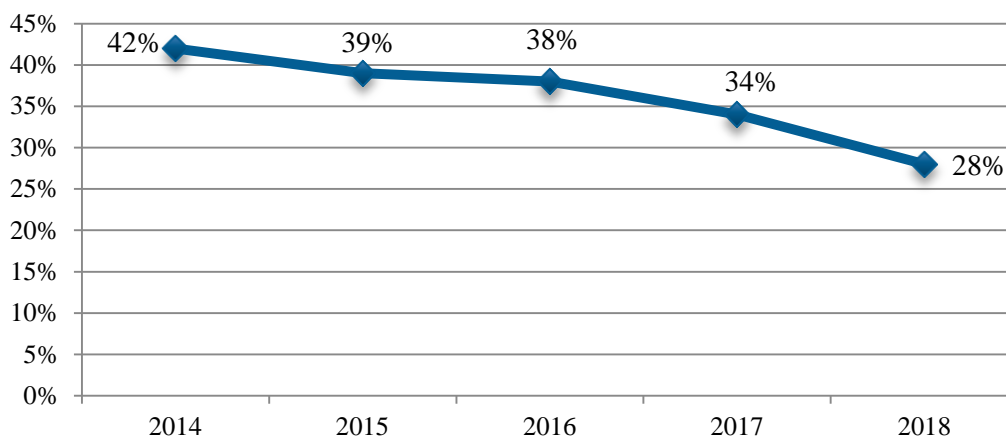
Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Piotrkowie Trybunalskim

Według Oceny Zasobów Pomocy Społecznej z 2018 roku, bezrobocie jako powód udzielenia pomocy i wsparcia z pomocy społecznej, znalazło się na drugim miejscu pod względem liczby korzystających z pomocy rodzin.

Dostrzegalna jest pozytywna tendencja jeśli chodzi o zmianę **wskaźnika bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej**. Wskaźnik ten obliczany jest jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem. W 2018 roku kształtował się on na poziomie 28%, w 2017 roku 34%, natomiast w 2016 roku 38%. W latach 2014-2018 obserwujemy jego systematyczny spadek, co zostało przedstawione na poniższym wykresie.

Wykres 20. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej w latach 2014-2018

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyższej analizy oraz diagnozy problemów społecznych, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- niskie kompetencje zawodowe i społeczne utrudniające pełnienie ról społecznych i zawodowych, skutkujące brakiem umiejętności poruszania się po rynku pracy,
- niski poziom aktywizacji zawodowej bezrobotnych, wycofanie z pełnienia ról społecznych i rodzinnych.

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązanymi z obszarem „Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu”, są:

- **wspieranie rodziny** – utrata pracy zawodowej jest szczególnie dotkliwa dla osób, które mają na utrzymaniu rodzinę, skutki bezrobocia dotyczą wówczas nie tylko jednostki, ale również najbliższego otoczenia – rodziny, utrata pracy zawodowej wpływa najczęściej na powstanie atmosfery napięcia i zagrożenia, prowadzącej do

lęku, niepewności czy beznadziejności, a ograniczenie możliwości materialnego zabezpieczenia rodziny prowadzi do ograniczenia stopnia zaspokojenia poszczególnych potrzeb; opisane sytuacje w sposób szczególny mają wpływ na dzieci w rodzinach;

- **ubóstwo** – brak pracy, a w związku z tym wynagrodzenia, bezpośrednio wpływa na obniżenie poziomu życia i niesamodzielność finansową; podstawowym czynnikiem odpowiedzialnym za powstawanie biedy jest brak pracy, czyli bezrobocie lub bierność zawodowa, brak dochodów z pracy często uniemożliwia zaspokajanie podstawowych potrzeb;
- **wsparcie osób niepełnosprawnych** – przede wszystkim w kontekście ograniczonej liczby ofert pracy skierowanej do osób niepełnosprawnych;
- **profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych** – przede wszystkim w kontekście używania nałogowych schematów rozładowania napięcia wynikającego z doświadczenia problemu bezrobocia;
- **zdrowie psychiczne** – przede wszystkim w kontekście występowania bezrobocia jako tzw. czynnika wyzwalającego zaburzenia psychiczne;
- **edukacja** – w kontekście możliwości wykorzystania narzędzi przekwalifikowania, podniesienia kompetencji, kształcenia ustawicznego, zmiany profilu zawodowego jako czynniki zapobiegające utracie pracy oraz mający wpływ na szybki powrót na rynek pracy w sytuacji jej utraty.

Cele operacyjne

Cel operacyjny nr 1

	Cel operacyjny	Zadania	Wskaźnik realizacji celu
I	Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych.	Organizacja szkoleń podnoszących kompetencje zawodowe osób bezrobotnych.	Liczba szkoleń, którymi objęte zostały osoby bezrobotne.
		Pozyskiwanie i przekazywanie bezrobotnym ofert pracy.	Procent osób, które podjęły zatrudnienie w wyniku wydanego skierowania do pracy do liczby zgłoszonych wolnych miejsc.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY GRABICA NA LATA 2019-2024

	Pozyskiwanie miejsc pracy dla osób aktywizowanych z wykorzystaniem instrumentów ekonomii społecznej.	Procent osób bezrobotnych zaktywizowanych zawodowo do liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP poprzez wykorzystanie usług i instrumentów rynku pracy.
	Organizacja opieki nad dziećmi do lat 3 umożliwiającej szczególnie osobom samotnie wychowującym dzieci podjęcie zatrudnienia.	Funkcjonowanie żłobka lub klubu dziecięcego.
	Organizowanie robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych.	Liczba osób biorących udział w robotach publicznych oraz pracach społecznie użytecznych.

Strategia realizacji celu

Planowane do realizacji zadania kierowane są do najliczniejszej grupy osób bezrobotnych. Są to osoby nie potrafiące samodzielnie poradzić sobie z problemami utrudniającymi podjęcie pracy. Planuje się realizację zadań dotyczących poprawy funkcjonowania społecznego tych osób jak i podniesienia ich możliwości dla funkcjonowania zawodowego. Działania o charakterze aktywizacji społecznej skoncentrowane zostaną na podniesieniu kompetencji osobistych w tym: w odniesieniu do pełnionych ról społecznych w rodzinie i pozostałych środowiskach funkcjonowania. Działania o charakterze aktywizacji zawodowej skoncentrowane zostaną na wspieraniu motywacji do poszukiwania pracy oraz podnoszeniu kompetencji w zakresie poruszania się po rynku pracy oraz kompetencji zawodowych. Zakłada się również podejmowanie działań o charakterze promocyjnym, służących wspieraniu społecznej odpowiedzialności biznesu oraz rozwój wsparcia rodziców w powrocie na rynek pracy po urodzeniu dziecka oraz wsparcie w utrzymaniu pracy, w szczególności rodziców samotnie wychowujących dzieci. Konieczny jest rozwój form opieki nad dzieckiem do lat trzech oraz dalszy rozwój form opieki na uczniami w dni wolne od nauki realizowane m.in. przez placówki oświatowe, placówki wsparcia dziennego.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne PUP, GOPS, pracodawcy i inne instytucje oraz organizacje lokalnego rynku pracy.	Podmioty współpracujące UG, Organizacje Pozarządowe.	Źródła finansowania Środki własne, środki europejskie, budżet państwa.
--	---	---

1.8. Wsparcie osób z problemem ubóstwa

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Diagnozy w zakresie poziomu ubóstwa dokonano na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz powodów przyznania pomocy społecznej, udostępnionych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabicy. Ich zakres umożliwił zarówno opis stanu najbardziej aktualnego (status quo), jak również porównanie dynamiki zachodzących procesów poprzez porównanie zmian w latach 2015-2018. W tym celu analizie poddano liczbę osób, które uprawniane były do korzystania ze świadczeń ogółem oraz tych, które uprawnione były do pomocy z tytułu ubóstwa.

Ubóstwo pozostaje najczęstszym powodem udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej mieszkańcom gminy Grabica.

Z tego powodu w 2018 roku wsparcie otrzymało **128 rodzin**.

Ogółem z powodu ubóstwa w 2018 roku przyznano 5 264 świadczenia, w tym:

- 4 727 świadczeń niepieniężnych,
- 537 świadczeń pieniężnych.

Z tego powodu z pomocy skorzystało łącznie 100 rodzin, przy czym prawie połowę stanowiły rodziny 1 osobowe (46 rodzin). 19 to rodziny 2-osobowe, 11 3-osobowe, z kolei 24 to rodziny mające 4 lub więcej członków²⁶.

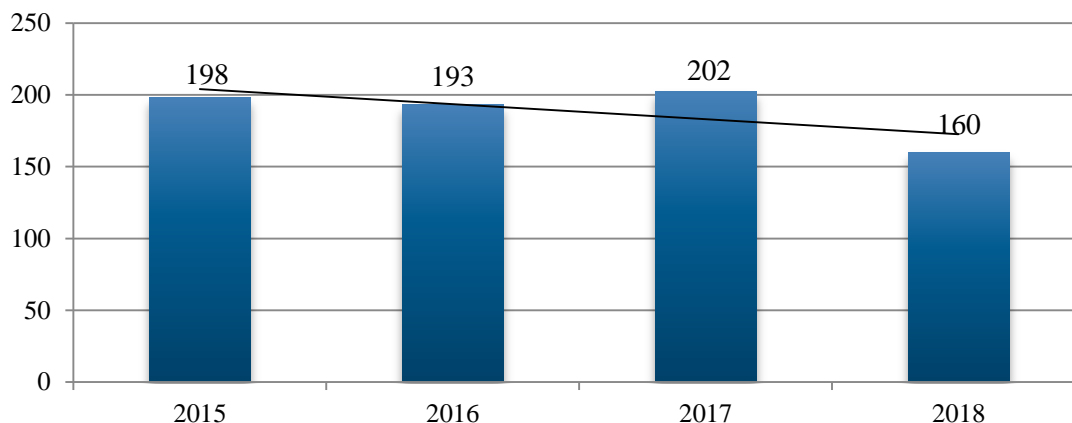
Dane źródłowe, które zostały przekazane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabicy pokazują, że ogólna liczba osób zamieszkujących Gminę, którym zostało udzielone wsparcie, ulegała spadkowi na przestrzeni lat 2016-2018. Możemy zauważyć, iż:

- w 2016 roku wyniosła ona 193,
- w 2017 roku – 202,
- w 2018 roku – 160.

²⁶ Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabicy, *Ocena Zasobów Pomocy Społecznej*, 2018 rok.

Wykres 21. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2016-2018

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

W 2018 roku podobnie jak w 2017 roku zasiłki stałe pobierały 32 osoby. W przypadku zasiłków okresowych, w 2018 roku liczba ich świadczeniobiorców kształtowała się na poziomie 42 – co oznacza wzrost o 2 osoby w porównaniu do roku 2017. Zasiłki celowe natomiast pobierało 97 osób i jest to spadek o 8 osób w porównaniu do roku poprzedniego.

Tabela 30. Liczba osób, którym przyznano zasiłki stałe, celowe i okresowe w latach 2017 i 2018

	2017	2018
Zasiłki stałe	32	32
Zasiłki okresowe	40	42
Zasiłki celowe	109	97

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej

Gmina Grabica korzysta z programu finansowego Gmin w zakresie dożywiania „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020. Strategicznym celem Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia i ze środowisk wiejskich oraz osób dorosłych, w szczególności osób samotnych, w podeszłym wieku, chorych lub osób niepełnosprawnych. Program jest elementem polityki społecznej państwa w zakresie:

- wsparcia finansowego Gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym,
- poprawy poziomu życia rodzin o niskich dochodach,
- poprawy stanu zdrowia dzieci i młodzieży,
- kształtowania właściwych nawyków żywieniowych²⁷.

²⁷ www.gov.pl/web/rodzina

Wśród osób otrzymujących świadczenie pieniężne i niepieniężne w 2018 roku 63 mieszkańcy to osoby, którym to świadczenie przyznano w ramach wieloletniego programu „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania”. Możemy zauważyć, że w porównaniu do 2017 r. zmalała liczba osób, które zostały objęte tym programem. W 2017 r. z Programu skorzystały 103 osoby, zaś rok później, w 2018 roku - 63 osoby. Jest to spadek więc o 40 osób. Dane w tym zakresie zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 31. Świadczenia pieniężne i niepieniężne przyznane w ramach programu wieloletniego „Pomoc Państwa w Zakresie Dożywiania”

	2017	2018
Świadczenie pieniężne (zasilek celowy)	33	2
Świadczenie niepieniężne (posiłek)	70	61

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej analizy oraz diagnozy problemów społecznych, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- ograniczenie możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych w wyniku niedoboru środków finansowych, skutkujące funkcjonowaniem w sytuacji zagrożenia egzystencji,
- ograniczona aktywność zawodowa i społeczna wśród osób dorosłych; przyjmowanie pozycji społecznej „osoby ubogiej” jako stałej formy funkcjonowania społecznego, która prowadzi do zjawiska wyuczonej bezradności.

Korelacje

Problem ubóstwa pozostaje w ścisłej korelacji z innymi problemami społecznymi. Główne obszary korelacji można uznać za determinanty ubóstwa.

- **bezrobocie** – czynnikiem decydującym o sytuacji materialnej jednostki i rodziny, jest miejsce zajmowane na rynku pracy, a ubóstwem zagrożone są przede wszystkim osoby bezrobotne i rodziny osób bezrobotnych;
- **niepełnosprawność** – obecność osoby niepełnosprawnej w gospodarstwie domowym znacznie zwiększa ryzyko zagrożenia ubóstwem;
- **wiek** – w Polsce najczęściej ubóstwem ekonomicznym zagrożeni są ludzie młodzi, w tym dzieci jako członkowie rodzin. Niezależnie od niższej niż

w pozostałych przedziałach wiekowych częstotliwości zagrożenia ubóstwem, szczególnie trudna sytuacja dotyczy osób starszych, których możliwości podejmowania aktywnych działań zmierzających do poprawy swojej sytuacji materialnej są znacznie ograniczone z powodu stanu zdrowia, wieku oraz funkcjonowania w jednoosobowych gospodarstwach domowych;

- **wykształcenie** – ważnym wskaźnikiem warunkującym zagrożenie ubóstwem jest (niskie) wykształcenie, kompetencje zawodowe członków gospodarstwa domowego.

Cele operacyjne

Cel operacyjny nr 1

	Cel operacyjny	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
I	Zapewnienie możliwości społecznego włączenia osób z problemem ubóstwa przez podniesienie ich kompetencji aktywnością wspieraną.	Podnoszenie skuteczności wsparcia przez pracę socjalną, ukierunkowaną na wzmacnianie potencjału osób i rodzin w przewyciężaniu trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem ich uprawnień, zasobów i możliwości.	Liczba osób objętych wsparciem ukierunkowanym na wzmacnianie potencjału w przewyciężaniu trudnej sytuacji życiowej z wykorzystaniem ich uprawnień, zasobów i możliwości.
		Podnoszenie kompetencji zawodowych mieszkańców poprzez ułatwianie dostępu do różnego rodzaju kursów umożliwiających zdobycie zawodu.	Liczba osób objętych pomocą w formie kursów podnoszących kompetencje zawodowe.

Strategia realizacji celu

Dla osiągnięcia celu, działania zostaną skoncentrowane na umożliwieniu wyjścia z trudnej sytuacji finansowej osobom i rodzinom za pomocą aktywności wspieranej. Wspieranie polegać będzie na inicjowaniu, ukierunkowaniu i podtrzymaniu aktywności osób i rodzin dotkniętych oraz zagrożonych problemem ubóstwa, za pomocą zadań realizowanych przez pracowników socjalnych, w tym pracy socjalnej oraz wsparcia pozamaterialnego. Szczególnie istotną rolę pełnią w tym obszarze pracownicy socjalni. Podnoszenie kompetencji społecznych i zawodowych beneficjentów pomocy społecznej odbywać się będzie z wykorzystaniem obecnie dostępnych usług: usług klubów integracji społecznej, w tym prac społecznie użytecznych i robót publicznych, usług asystenta rodziny, asystenta osoby niepełnosprawnej, wolontariusza, itp.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY GRABICA NA LATA 2019-2024

Poszukiwanie skutecznych rozwiązań o charakterze aktywizacji wspieranej warunkowane jest przede wszystkim holistycznym charakterem problemu ubóstwa – które jest zjawiskiem społecznym stanowiącym układ podlegający zasadom niedającym się wywnioskować z prawidłowości rządzących jego składnikami. W rzeczywistości często przyczyna problemu ubóstwa jest jednocześnie jego skutkiem (utrata pracy skutkuje brakiem środków finansowych prowadzących do deprivacji potrzeb, obniżenia poczucia własnej wartości i sprawczości, a w efekcie do długotrwałego pozostawania bez pracy). Dlatego też efektywna aktywność wspierana nie może dotyczyć wyłącznie jednego aspektu funkcjonowania osoby. Ponieważ działania w zakresie aktywności wspieranej mają na celu podniesienie kompetencji osób i rodzin w obszarach społecznym i zawodowym, przez bezpośredni, ukierunkowany wpływ napełnione role, dla celów niniejszej strategii proponowany katalog usług zbudowany jest z usług dostępnych w ramach innych dziedzin planowania strategicznego.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS.	NGO.	Środki własne, powiatu.

Cel operacyjny nr 2

	Cel operacyjny	Zadania	Wskaźniki realizacji celu
II	Zapewnienie dostępu do skutecznej pomocy w formie wsparcia o charakterze materialnym ograniczającej zasięg i głębokość ubóstwa przy uwzględnieniu współdziałania beneficjentów pomocy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji.	Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rozumianego jako dostęp do świadczeń pomocy społecznej w celu umożliwienia zaspokojenia przez osoby i rodziny podstawowych potrzeb bytowych z uwzględnieniem współpracy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej.	Liczba osób, które w wyniku interwencji osiągnęły dochód co najmniej w wysokości kryterium dochodowego.
		Zwiększenie skali pomocy w zakresie dożywiania – zwiększenie wymiaru udzielanej pomocy w formie zasiłków na zakup żywności.	Liczba osób, którym udzielono pomocy w zakresie dożywiania.

Strategia realizacji celu

Działania zostaną skoncentrowane na organizacji dostępu do skutecznej pomocy o charakterze materialnym, w formie świadczeń wynikających z obowiązujących przepisów prawa oraz na zapewnieniu skali i zakresu pomocy umożliwiających zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych osób i rodzin, dotkniętych i zagrożonych problemem ubóstwa. Dla uzyskania skuteczności udzielanego wsparcia materialnego, konieczne jest wypełnianie założeń ustawowych w zakresie udzielania pomocy finansowej, w szczególności dążenie do udzielania pomocy w wysokości stanowiącej uzupełnienie różnicy pomiędzy dochodem gospodarstwa domowego a kryterium ustawowym. Natomiast w celu zapobiegania ubóstwu skrajnemu, niezbędne jest utrzymanie rozszerzonej grupy docelowej objętej pomocą w formie dożywiania. Istotnym elementem w realizacji tego celu jest pełne wykorzystanie cechy szczególnej świadczeń pomocy społecznej, którą jest powiązanie ich otrzymywania z obowiązkiem współpracy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji rodzinnej. Na realizację zadań: pomoc w formie zasiłków okresowych i w formie dożywiania, część środków pozyskiwana jest z budżetu państwa.

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
GOPS.	NGO.	Środki własne, budżet państwa, środki europejskie.

1.9. Problem przestępczości

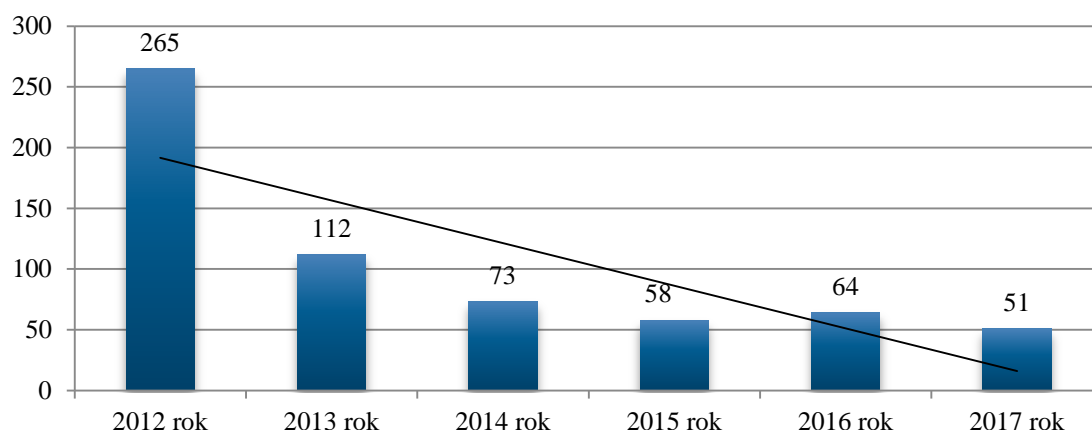
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż w 2017 roku w gminie Grabica stwierdzono szacunkowo 51 przestępstw, co oznacza, iż na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 8,42 przestępstwa²⁸. Wartość ta jest znacznie mniejsza od wartości dla województwa łódzkiego, gdzie wynosi 17,76 oraz całej Polski, gdzie kształtuje się na poziomie 19,62. Analiza materiału badawczego pokazuje, że na przestrzeni lat 2014-2017 zmalała nieznacznie liczba stwierdzonych przestępstw, gdyż w 2014 roku było ich 91, z kolei w 2017 roku – 85.

²⁸ Główny Urząd Statystyczny udostępnia statystyki przestępstw jedynie dla powiatów, dlatego prezentowane dane są wartościami szacunkowymi bazującymi na ilości mieszkańców powiatu oraz mieszkańców gminy Grabica.

Wykres 22. Liczba przestępstw stwierdzonych na przestrzeni ostatnich lat

Źródło: www.polskawliczbach.pl

W 2017 roku stwierdzono najwięcej przestępstw o charakterze kryminalnym - 51. Na drugim miejscu pod tym względem znajdują się przestępstwa przeciwko mieniu – 37, natomiast na trzecim przestępstwa gospodarcze – 19. Ilość poszczególnych rodzajów przestępstw w latach 2014-2017 kształtuje się na podobnym poziomie, w tym okresie czasu można jednak zauważyć spadek przestępstw przeciwko mieniu z 48 w 2014 roku, na 37 w 2017 roku.

Tabela 32. Rodzaje przestępstw stwierdzonych w gminie Grabica w latach 2014-2017

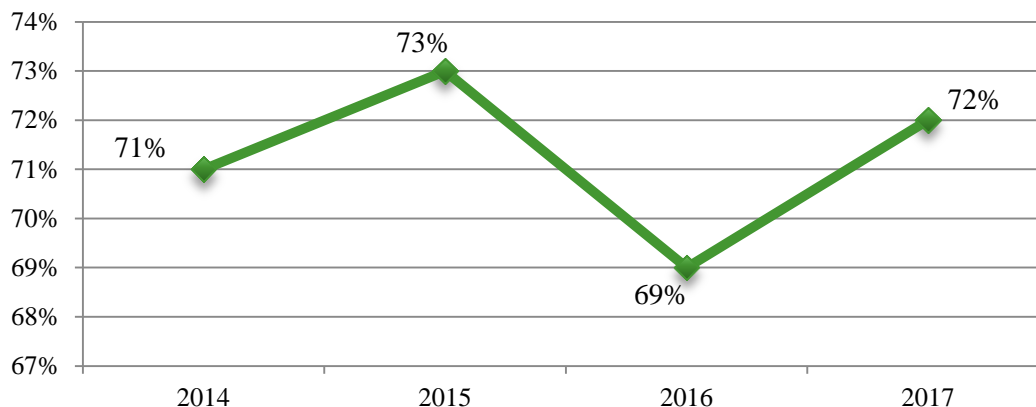
Charakter przestępstwa	2014	2015	2016	2017
Kryminalne	52	35	41	32
Przeciwko mieniu	31	23	27	21
Drogowe	14	16	17	13
Gospodarcze	4	5	4	3
Przeciwko życiu i zdrowiu	3	2	2	2

Źródło: <http://www.polskawliczbach.pl>

Rozpatrując kwestie wykrywalności przestępstw na terenie gminy Grabica można zauważyć, że jest on znacznie większy od wskaźnika wykrywalności na województwie łódzkim oraz znacznie większy od wskaźnika dla całej Polski. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw w Gminie ogółem wynosi 72%, na terenie województwa łódzkiego - 66%, natomiast na terenie Polski również kształtuje się na poziomie 72%. Dane statystyczne pokazują, że wskaźnik wykrywalności przestępstw w przeciągu ostatnich 5 lat kształtuje się na podobnym poziomie.

Wykres 23. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w gminie Grabica w latach 2014-2017

Źródło: <http://www.polskawliczbach.pl>

Z danych z Komisariatu Policji w Grabica wynika, że w 2018 roku wykryto łącznie 33 przestępstwa. Najwięcej stwierdzonych przestępstw dotyczyło kradzieży cudzej rzeczy oraz gróźb karalnych – wykryto 6 przestępstw w tym charakterze. Na drugim miejscu pod tym względem znajdują się kradzieże z włamaniem – 5 stwierdzonych przestępstw, natomiast na trzecim niealimentacja – 4 przestępstwa.

Tabela 33. Rodzaje przestępstw wykrytych w gminie Grabica w roku 2018

L.P.	Rodzaj przestępstwa	Liczba zaistniałych przestępstw
1	Pobicie	1
2	Składowanie odpadów	1
3	Groźby karalne	6
4	Zmuszanie do określonego zachowania	1
5	Znęcanie	1
6	Niealimentacja	4
7	Kradzież cudzej rzeczy	6
8	Kradzież z włamaniem	5
9	Przywłaszczenie cudzej rzeczy	2
10	Oszustwo wyłudzenia pieniędzy	1
11	Zniszczenie cudzej rzeczy	3
12	Krótkotrwałe użycie pojazdu	1
13	Znęcanie się nad zwierzętami	1
Ogółem		33

Źródło: Posterunek Policji w Grabicy

Obszary problemowe

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

- duży udział kradzieży i gróźb karalnych w ogólnej liczbie stwierdzonych na obszarze gminy Grabica przestępstw.

Korelacje

Dziedzinami, szczególnie powiązanimi z obszarem „Przestępczość” są:

- **bezrobocie i ubóstwo** – długotrwałe bezrobocie prowadzić może do obniżenia poczucia własnej sprawczości, z kolei ubóstwo skutkować może przeniesieniem odpowiedzialności za swoje życie i czyny na obecnie panujący ustrój/władze/konkretne instytucje.
- **wspieranie rodziny** – w zakresie przekazywania pozytywnych norm i wartości życia w bezpiecznym, nie przestępczym społeczeństwie.
- **przemoc** – przemoc ściśle związana jest z pojęciem przestępczości; przemoc w rodzinie, która nie jest zgłaszana, utwierdzać może sprawcę w poczuciu bezkarności.
- **uzależnienia** – zarówno w kontekście handlu nielegalnymi towarami, jak i zwiększeniem dokonywanych przestępstw pod wpływem substancji psychoaktywnych.

Cele operacyjne

Cel operacyjny nr 1

	Cel operacyjny	Zadania	Wskaźnik realizacji celu
I	Zwiększenie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej oraz miejscu zamieszkania.	Szeroko rozumiana aktywizacja społeczności lokalnej oraz edukacja na rzecz bezpieczeństwa zarówno w miejscu zamieszkania jak i w miejscach publicznych.	Ilość mieszkańców biorących udział w działaniach edukacyjnych dotyczących bezpieczeństwa publicznego.
		Podnoszenie kompetencji organów działających w obszarze bezpieczeństwa publicznego.	Liczba uczestników warsztatów i szkoleń podnoszących kompetencje.
		Zwiększenie liczby patroli Policji.	Wzrost wskaźnika wykrywalności przestępstw.

Strategia realizacji celu

Realizacja celu odbywać się będzie w ramach dwóch głównych obszarów: wspierania aktywności lokalnej i zwiększenia czujności organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne. Wspieranie aktywności lokalnej wychodzi z założenia, że wspólnota wyznająca podobne wartości i wewnętrznie spójna generuje mniej przestępców, niż wspólnota anonimowa. Zintegrowana społeczność lokalna podnosi poczucie odpowiedzialności za inne osoby poszczególnych jednostek oraz poniekąd zmusza do liczenia się z konsekwencjami ponoszonymi za swoje czyny (potencjalny sprawca zdaje sobie sprawę, że z łatwością może być zidentyfikowany). Jest to szczególnie istotne w przypadku kierowania pojazdami w stanie nietrzeźwości. Zwiększona odpowiedzialność całej społeczności lokalnej, zmniejszy ilość osób, które będą się podejmować takich zachowań, z uwagi na mogące wystąpić z tego powodu sankcje społeczne. Zwiększanie czujności organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne dotyczy również udostępniania mieszkańcom informacji gdzie mogą zgłosić się w poczuciu zagrożenia. Zwiększanie czujności wiąże się również z otwartością na problemy społeczne i aktywną integracją organów bezpieczeństwa w życie społeczności lokalnej – tak, by być postrzeganym jako osoba godna zaufania. Ważne również wydaje się podnoszenie kompetencji służb (szkolenia, warsztaty).

Wdrażanie

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące	Źródła finansowania
UG, Policja	NGO, GOPS.	Środki własne, budżet państwa/europejski.

2. Analiza SWOT

Jedną z najbardziej powszechnie stosowanych metod i technik służących budowaniu strategii jest analiza SWOT. Analiza SWOT polega na zbadaniu silnych i słabych podmiotów działających w sferze polityki społecznej, a następnie ich konfrontacji z szansami i zagrożeniami tkwiącymi w jej bliższym i dalszym otoczeniu. Pozwala oszacować możliwości i potencjał, jakim dysponuje dany podmiot.

GRUPY CZYNNIKÓW W METODZIE SWOT SĄ DEFINIOWANE W NASTĘPUJĄCY SPOSÓB:

MOCNE STRONY

(wewnętrzne czynniki pozytywne)

to przede wszystkim to, co wyróżnia na tle innych. Są to te dziedziny działalności, które tworzą potencjał i pozytywny wizerunek instytucji.

SŁABE STRONY

(wewnętrzne czynniki negatywne)

to te aspekty funkcjonowania, które ograniczają sprawność i mogą blokować rozwój instytucji.

SZANSE

(zewnątrze czynniki pozytywne)

to wszystkie wydarzenia i procesy w otoczeniu, które tworzą sprzyjające dla instytucji sytuacje. Są to takie kierunki działalności, które mogą przynieść w przyszłości pozytywne, rozwojowe społecznie efekty.

ZAGROŻENIA

(zewnątrze czynniki negatywne)

to zbiór możliwych sytuacji i procesów, które mogą tworzyć niekorzystne dla instytucji warunki rozwoju w jego otoczeniu. Zagrożenia są postrzegane jako bariery, utrudnienia i możliwe niebezpieczeństwa dla zakładanych procesów.

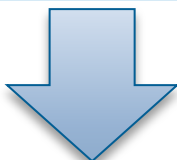

MOCNE STRONY

- Rozwinięta infrastruktura sportowo-rekreacyjna.
- Dbłość Gminy o upowszechnianie sportu i rozwój fizyczny mieszkańców.
- Szacunkowa stopa bezrobocia w Gminie mniejsza od szacunkowej stopy bezrobocia w całej Polsce.
- Działalność ludowych zespołów muzycznych, Kół Gospodyń Wiejskich oraz liczne zabytki.
- Dogodne położenie komunikacyjne - blisko dużego miasta Piotrkowa Trybunalskiego.
- Dobrze wyposażone szkoły na terenie Gminy.
- Dobre warunki do rozwoju rolnictwa – duża produkcja trzody chlewnej.
- Funkcjonujące na terenie Gminy organizacje pozarządowe.
- Wykwalifikowana kadra pomocy społecznej.
- Funkcjonowanie Punktu Konsultacyjnego, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołu Interdyscyplinarnego.
- Prowadzenie programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży w szkołach.
- Informowanie mieszkańców Gminy o możliwych formach pomocy w przypadku doświadczenia problemów społecznych.
- Współpraca międzyinstytucjonalna w Gminie na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy.
- Mały odsetek mieszkańców zażywających nielegalne substancje psychoaktywne (wyniki diagnozy społecznej).

SŁABE STRONY

- Stopniowy spadek liczby ludności w Gminie.
- Duży wzrost udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności.
- Brak żłobków i klubów dziecięcych.
- Brak świetlic środowiskowych oraz innych form zagospodarowania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.
- Brak Ośrodka Kultury.
- Brak specjalistycznych instytucji pomocowych dla osób bezdomnych.
- Niewystarczająca ilość miejsc integracji oraz wsparcia seniorów.
- Niewystarczająca ilość działań podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych, brak organizacji działających w tym obszarze.
- Brak specjalistycznych ośrodków zdrowia psychicznego.
- Brak działających klubów samopomocowych.
- Niewystarczający system wsparcia dla rodzin wymagających specjalistycznej pomocy.
- Niewystarczające działania aktywizujące osoby bezrobotne.
- Duża liczba mieszkańców sięgających po alkohol z częstotliwością mogącą wskazywać na picie ryzykowne lub uzależnienie (wyniki diagnozy społecznej).
- Co 5 mieszkańiec ocenia stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jako dobrą metodę wychowawczą (wyniki diagnozy społecznej).

SZANSE

- Rozwój gospodarczy Gminy.
- Pozyskanie środków unijnych na rozwój Gminy.
- Promocja Gminy w całej Polsce, rozwój turystyki.
- Kulturowanie lokalnych tradycji i obyczajów.
- Aktywizacja społeczna mieszkańców, rozwój fizyczny i sportowy.
- Szkolenia i podnoszenie kompetencji kadry działającej w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.
- Dostępność do pomocy w przypadku doświadczenia przez mieszkańców problemów przemocy lub uzależnień.
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.
- Dostęp mieszkańców do informacji na temat możliwych form pomocy w przypadku problemów uzależnień i przemocy.
- Realizacja zadań Gminy we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
- Skuteczność w rozwiązywaniu problemów społecznych oraz przeciwdziałaniu im dzięki współpracy międzyinstytucjonalnej.
- Niewielki problem uzależnień od substancji psychoaktywnych wśród dorosłych mieszkańców Gminy.

ZAGROŻENIA

- Odpływ ludzi młodych z terenu Gminy.
- Migracje zarobkowe mieszkańców Gminy.
- Wzrost zapotrzebowania na ośrodki wsparcia oraz zakłady opiekuńczo-lecznicze dla osób starszych.
- Zwiększenie się liczby mieszkańców potrzebujących pomocy społecznej.
- Niewystarczająca opieka poza szkolna oraz zagospodarowanie czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.
- Podejmowanie zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież.
- Spadek aktywności zawodowej kobiet po urodzeniu dziecka.
- Wykluczenie społeczne osób niepełnosprawnych oraz niewystarczające rozwiązania w zakresie likwidowania barier architektonicznych dla osób z ograniczeniami ruchowymi.
- Brak integracji społecznej seniorów.
- Wzrost liczby osób z zaburzeniami psychicznymi, niepodlegających leczenia.
- Wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych.
- Niska skuteczność pomocy osobom uzależnionym.
- Zwiększenie skali problemu przemocy w stosunku do dzieci.

3. Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych

Wizja rozwiązywania problemów społecznych dla gminy Grabica została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów strategicznych.

Gmina Grabica dążąca do niekonfliktowego rozwiązywania problemów wspólnoty, poprzez właściwe działania administracji samorządowej, stowarzyszeń i mieszkańców; dostrzegająca potencjał tkwiący w lokalizacji, historii i mieszkańcach; wspierająca lokalne inicjatywy, w szczególności: społeczne, kulturalne i edukacyjne. Tak sformułowana wizja pozwala na zdefiniowanie misji, w brzmieniu:

*Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabica jest –
uświadomienie aktualnej sytuacji społecznej oraz wytyczenie kierunków zmian do
budowania Gminy wspierającej i właściwie wykorzystującej aktywność oraz potencjału
społeczności lokalnej, z uwzględnieniem istotnych uwarunkowań lokalnych.*

4. Zakładane rezultaty realizacji strategii

Zakłada się, że realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabica przyniesie:

- stałą i pełną diagnozę problemów społecznych i ocenę stopnia zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb wraz z ich stałym monitoringiem;
- wzrost aktywności na rzecz rozwiązywania problemów społecznych innych podmiotów niż jednostki pomocy społecznej, oraz poprawę przepływu i wymiany informacji między tymi podmiotami;
- poprawę dostępu do informacji i stałą aktualizację wiedzy o oferowanych usługach;
- społecznych, w tym o charakterze specjalistycznym dla rozmaitych grup adresatów;
- w formie dla nich przyjaznej z wykorzystaniem elektronicznego dostępu do informacji;
- zwiększenie udziału obywateli, wspólnot mieszkańców i organizacji pozarządowych w tworzeniu lokalnych rozwiązań poprawiających jakość życia;
- wzrost atrakcyjności gminy Grabicy jako przyjaznego dla rodzin z dziećmi i seniorów miejsca życia;

- opracowanie i wdrożenie programów rewitalizacji w tym społecznej szczególnie zaniedbanych rejonów Gminy z udziałem samych mieszkańców i podmiotów ich reprezentujących;
- wzrost aktywności własnej obywateli i rodzin w tym na rzecz najbliższego otoczenia lokalnego;
- wzrost liczby osób objętych instrumentami aktywizacji zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej;
- poprawę dostępu do takich ofert dla osób ze szczególnymi ograniczeniami z racji wieku, niepełnosprawności, długotrwałego bezrobocia i niskich kwalifikacji zawodowych.

5. System wdrażania strategii

Aby narzędzie jakim jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabica mogło być określane mianem skutecznego – musi zostać logistycznie wdrażane do realizacji. Konieczne jest wyznaczenia lidera, który będzie pracował nad komunikacją, motywacją i kształtem realizacji zapisów. W procesie wdrażania dokumentu uwzględnić należy również udział zewnętrznych partnerów społeczno-gospodarczych.

Podstawowe założenia:

1. Liderem i koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest GOPS.
2. Głównym partnerem w jej realizacji jest gmina Grabica.
3. Przyjęty system wdrożeniowy wyposażony musi być w narzędzia, które m.in. mają służyć systematycznej kontroli i korekcie zapisów niniejszej Strategii.

Plan komunikacji społecznej dokumentu

W trakcie prac nad projektem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabica na lata 2019-2024 dokument był przedłożony do konsultacji społecznych wśród wszystkich zainteresowanych mieszkańców Gminy. Po uchwaleniu go przez Radę Gminy zostanie umieszczony na stronach internetowych Urzędu Gminy.

6. Monitoring

Proces monitoringu wdrażania strategii będzie służył identyfikacji osiąganych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami. Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii. Będzie ona polegała na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych. Punktem odniesienia będą przede wszystkim wskaźniki określone w strategii odnoszące się do poszczególnych celów. Dla oceny zmian zachodzących w wybranych, niemożliwych do opisu za pomocą wskaźników bazowych obszarach, służyć będą wskaźniki kontekstowe (pokazujące dane zjawisko w szerszym kontekście, zwykle w odniesieniu do dłuższych okresów czasu). Dane do pomiaru wskaźników pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych UG, Komendy Policji, PUP, ze sprawozdań GOPS i GKRPA, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych. Informacja nt. realizacji strategii oraz osiągniętych efektów przygotowywana będzie przez GOPS przy ścisłej współpracy z gminą Grabica w formie raportów rocznych. Raport roczny może zawierać również propozycje nowych rozwiązań bądź modyfikację dotychczasowych działań stosownie do zmieniających się potrzeb. Monitoring będzie dokonywany w trakcie prac nad rocznym raportem z wdrażania Strategii, który będzie corocznie przekazywany Wójtowi i Przewodniczącemu Rady Gminy. Wnioski z monitoringu i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji Strategii (która obowiązuje co 2 lata).

7. Ewaluacja

Ewaluacja oznacza systematyczne zbieranie, analizę i interpretację danych w celu określenia wartości strategii. W szerokim pojęciu proces ten musi odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu strategia rozwiązuje realne problemy społeczności lokalnej, w wąskim zaś aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji oceny zapisów strategii np. wskaźników realizacji celów i zadań strategii oraz rozwiązywanie problemów.

7.1. Zakres ewaluacji

Ewaluacji podlegać będzie:

- materiał empiryczny stanowiący podstawę do analiz i ocen;
- ocena trafności, skuteczności, efektywności, użyteczności, trwałość i spójności.

7.2. Sposób ewaluacji

Analiza przeprowadzona zostanie w szczególności pod kątem identyfikacji obszarów ryzyka i barier dla skutecznej i efektywnej realizacji procesów monitorowania i ewaluacji i określenia nowych zagrożeń. Do ewaluacji zostanie wykorzystana metoda samodzielnej oceny stopnia realizacji Strategii i osiągniętych efektów, dokonywana siłami własnymi na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu, wsparta dodatkowymi narzędziami oceny.

7.3. Narzędzia ewaluacji

Planuje się stosowanie szerokiego zakresu metod i technik badań społeczno-ekonomicznych służących pomiarowi efektów oraz wyjaśnieniu mechanizmów interwencji publicznej z wykorzystaniem:

- ilościowych metod badawczych – pozwoli to na gromadzenie i analizę informacji liczbowych, poznanie częstości występowania badanego zjawiska oraz określenie poziomu zależności, jakie występują pomiędzy różnymi danymi;
- technik: ankiety, zestawienia danych (np. koszty, ilość świadczeniobiorców, ilość usług);
- narzędzi: tabel, wykresów, diagramów.

7.4. Okres ewaluacji

Raz do roku, może być też zastosowana przed rozpoczęciem realizacji interwencji publicznej, w trakcie i po zakończeniu - zwłaszcza w odniesieniu do nowych zadań.

8. Ocena ryzyka

Dokument Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych poddany został analizie pod kątem zgodności przyjętych postanowień i sposobu ich realizacji. Kluczową okolicznością jest fakt wyznaczenia przez Strategię celów, wskazania działań dla

poszczególnych obszarów wsparcia i interwencji, określenia wskaźników stopnia ich realizacji oraz szeroko zakrojony zakres konsultacji tego dokumentu dla wyeliminowania ryzyka sprzeczności z innymi strategicznymi ustaleniami i opracowaniami. Ponadto przyjęcie tego dokumentu istotnie ograniczy ryzyko planowania zadań budżetowych w sferze społecznej bez uwzględnienia rzeczywiście zdiagnozowanych problemów i potrzeb. Analiza taka przeprowadzana będzie także okresowo z wykorzystaniem danych z monitoringu, a ewentualne stwierdzone ryzyko, w szczególności wynikające ze zmiany zewnętrznych okoliczności i zdarzeń mających wpływ na realizację wyznaczonych celów i zadań na podstawie tego monitoringu i ewaluacji, będą mogły być identyfikowane i ograniczane poprzez dopuszczalną aktualizację.

IV. WNIOSKI I PODSUMOWANIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabica jest dostosowana do zidentyfikowanych w procesie badawczym potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania są kontynuacją istniejącego systemu wsparcia i tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania. W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania.

Cele strategiczne i kierunki działań sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, edukacji, ochrony zdrowia, profilaktyki uzależnień i sytuację na lokalnym rynku pracy. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem.

W ramach wypracowanej strategii przyjmuje się podejście nastawione przede wszystkim na: wzmocnienie postaw aktywnych; wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej; partnerskich działań instytucji i organizacji pozarządowych w stworzeniu lokalnego systemu rozwiązywania problemów społecznych.

Analiza problemów społecznych będących przedmiotem niniejszej Strategii zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych. Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnych od możliwości finansowych. Będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców gminy Grabica i przepisami prawa. Wielość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków, maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym. Przyjmuje się w niniejszym dokumencie, że osiągnięcie zamierzonego rezultatu będzie możliwe dzięki:

- podejmowaniu działań wspierających rozwój przedsiębiorczości mieszkańców oraz ścisłej korelacji tych działań z potrzebą zapewnienia osobom pracującym warunków do wychowywania dzieci,
- dostosowaniu oferty usług do potrzeb starzejącego się społeczeństwa; działania będą ukierunkowane na wspieranie rozwoju rynku usług dla seniorów, ale również na ich wszechstronną aktywizację,
- podniesieniu kapitału społecznego poprzez wzmacnianie potencjału istniejących i nowopowstających organizacji pozarządowych i podmiotów pożytku publicznego, które swoją działalnością wspierają społeczeństwo,
- wspieraniu działań prospołecznych, wolontarystycznych i samopomocowych oraz rozwijaniu umiejętności współpracy, w tym relacji Gmina – Obywatel,
- promowaniu i rozwijaniu inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej,
- doskonaleniu dialogu społecznego poprzez badanie opinii i potrzeb lokalnych, w tym wzmocnienia współpracy z sołectwami,
- propagowaniu działań profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci i młodzieży,
- zwiększeniu dostępu do informacji o działaniach w zakresie szeroko rozumianej polityki społecznej oraz wsparciu rodzin i opiekunów osób niepełnosprawnych, chorych i starszych,
- interdyscyplinarnej i wielosektorowej współpracy z instytucjami i organizacjami
- mającymi wpływ na budowanie kolejnych narzędzi na rzecz zabezpieczenia potrzeb mieszkańców Gminy.

Zgodnie z celami strategicznymi głównym założeniem niniejszego dokumentu jest to, że jego realizacja powinna przyczynić się do dobrej jakości życia mieszkańców gminy Grabica, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji i możliwości Gminy, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

V. BIBLIOGRAFIA

1. Joanna Staręga-Piasek, *Metodologia strategicznego rozwiązywania problemów społecznych*, Warszawa 2013.
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej.
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 271 z późn. zm.).
4. *Statystyczne Vademecum Samorządowca, Gmina wiejska Grabica, powiat piotrkowski, 2018*
5. www.gminagrabica.pl
6. Raport o stanie gminy Grabica 2018.
7. <http://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/BASLeksykon.xsp?id=06F226039DB0C772C1257A80003297FE&litera=C>
8. Program Rozwoju Gminy Grabica na lata 2015-2022.
9. <https://poradnik.ngo.pl/>
10. Regulamin Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabicy.
11. Statut Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabicy.
12. *Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabicy, Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, 2018 r.*
13. Powiatowy Urząd Pracy w Piotrkowie Trybunalskim, *Informacja sygnałna o rynku pracy*.
14. www.psychiatriapolska.pl
15. Kinney J., Leaton G., *Zrozumieć alkohol*, Warszawa 1996 r.
16. *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych* (uchwała nr III/30/2018 Rady Gminy Grabica z dnia 28 grudnia 2018 r.)
17. *Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii* (uchwała nr III/30/2018 Rady Gminy Grabica z dnia 28 grudnia 2018 roku).
18. Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych z 2018 roku.
19. *Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Grabica na lata 2016-2020* (uchwała Rady Gminy nr XVI/125/2016 z dnia 30 czerwca 2016 roku).
20. www.gov.pl/web/rodzina

VI. SPIS RYSUNKÓW, WYKRESÓW I TABEL

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy Grabica na mapie Polski.....	14
Rysunek 2. Gmina Grabica	15
Rysunek 3. Saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych w gminie Grabica w roku 2018... ..	19
Rysunek 4. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Grabica w 2018 roku według klas wielkości	22
Rysunek 5. Saldo przyjazdów i wyjazdów w gminie Grabica w 2018 roku.....	28
Rysunek 6. Liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych, gimnazjów oraz placówek wychowania przedszkolnego na terenie gminy Grabica w roku szkolnym 2018/2019	31
Rysunek 7. Pomoc i wsparcie otrzymane z powodu niepełnosprawności w 2018 roku	54

Spis tabel

Tabela 1. Rozkład liczebności gminy Grabica w podziale na wiek.....	17
Tabela 2. Przyrost naturalny w latach 2013-2018 w gminie Grabica	19
Tabela 3. Dochody i wydatki budżetu gminy według rodzajów w 2017 r.....	24
Tabela 4. Struktura dochodów budżetu Gminy według działów w latach 2015-2017.....	25
Tabela 5. Struktura wydatków budżetu Gminy według działów w latach 2015-2017.....	25
Tabela 6. Ekonomiczne grupy wieku w gminie Grabica z podziałem na płeć	26
Tabela 7. Szacunkowa stopa bezrobocia w gminie Grabica w latach 2013-2018 w porównaniu do całej Polski	27
Tabela 8. Pracujący według sektorów ekonomicznych w 2016 roku (dane powiatowe).....	28
Tabela 9. Ludność gminy Grabica według edukacyjnych grup wieku w 2018 r.	30
Tabela 10. Wykaz placówek oświatowych znajdujących się na terenie gminy Grabica	30
Tabela 11. Zasoby mieszkaniowe w gminie Grabica w 2017 roku.....	34
Tabela 12. Dane statystyczne dotyczące opieki zdrowotnej w gminie Grabica w porównaniu do powiatu w 2017 roku.....	38
Tabela 13. Organizacje i stowarzyszenia działające na terenie gminy Grabica oraz realizowane przez nie zadania.....	39

Tabela 14. Liczba zatrudnionych osób w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Grabicy	44
Tabela 15. Liczba osób którym przyznano świadczenie w podziale na wiek i płeć w 2018 r.	45
Tabela 16. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w 2017 i 2018 roku w podziale na płeć	45
Tabela 17. Powody udzielania świadczeń (liczba rodzin) w 2018 roku	46
Tabela 18. Liczba osób i rodzin, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe	46
Tabela 19. Typy rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej	50
Tabela 20. Liczba rodzin objętych asystenturą w latach 2014-2018	51
Tabela 21. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka.....	54
Tabela 22. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	55
Tabela 23. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia	55
Tabela 24. Liczba osób z problemem alkoholowym oraz ich rodzin i udzielonych im porad w Punkcie Konsultacyjnym.....	65
Tabela 25. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie Grabica w 2018 roku	65
Tabela 26. Liczba osób objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego w Grabicy w 2018 roku.....	75
Tabela 27. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2014-2018	84
Tabela 28. Liczba osób bezrobotnych w gminie Grabica w latach 2016-2019 z podziałem na płeć i wiek	89
Tabela 29. Liczba osób bezrobotnych w gminie Grabica w latach 2016-2019 z podziałem na wybrane kategorie osób bezrobotnych	89
Tabela 30. Liczba osób, którym przyznano zasiłki stałe, celowe i okresowe w latach 2017 i 2018.....	94
Tabela 32. Świadczenia pieniężne i niepieniężne przyznane w ramach programu wieloletniego „Pomoc Państwa w Zakresie Dożywiania”	95
Tabela 33. Rodzaje przestępstw stwierdzonych w gminie Grabica w latach 2014-2017	99
Tabela 34. Rodzaje przestępstw wykrytych w gminie Grabica w roku 2018	100

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności w gminie Goleszów w latach 2014-2018	16
Wykres 2. Ludność gminy Grabica w podziale na wiek	18
Wykres 3. Stan cywilny mieszkańców gminy Grabica.....	18
Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2013-2018	20
Wykres 5. Rodzaj przeważającej działalności osób fizycznych w gminie Grabica w 2018 roku	21
Wykres 6. Dochody i wydatki gminy ogółem w latach 2013-2017 w mln. zł.....	23
Wykres 7. Ekonomiczne grupy wieku w gminie Grabica w 2018 roku	26
Wykres 8. Poziom wykształcenia mieszkańców gminy Grabica	29
Wykres 9. Wydatki z budżetu Gminy na oświatę i wychowanie w latach 2013-2017	31
Wykres 10. Liczba mieszkań oddanych do użytku w latach 2103-2017	33
Wykres 11. Liczba mieszkań w latach 2013-2017 w gminie Grabica	33
Wykres 12. Liczba osób korzystających ze świadczeń na podstawie wydanych decyzji	44
Wykres 13. Liczba osób objętych pomocą w formie świadczeń niepieniężnych oraz pieniężnych.....	45
Wykres 14. Liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami	49
Wykres 15. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w latach 2014-2018	51
Wykres 16. Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako bezrobotne w Urzędzie Pracy w latach 2016-2019	55
Wykres 17. Ogólna liczba mieszkańców Gminy w wieku poprodukcyjnym w latach 2013- 2018.....	83
Wykres 18. Liczba kobiet i mężczyzn w wieku poprodukcyjnym w latach 2013 – 2018	83
Wykres 19. Odpłatność Gminy za pobyt w domu pomocy społecznej.....	84
Wykres 20. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej w latach 2014- 2018.....	90
Wykres 21. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2016-2018	94
Wykres 22. Liczba przestępstw stwierdzonych na przestrzeni ostatnich lat.....	99
Wykres 23. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w gminie Grabica w latach 2014-2017.....	100

ul. Dworcowa 9a/19

30-556 Kraków

tel: 12 39 50 665

fax: 12 39 50 664

mail: biuro@oficyna-profilaktyczna.pl

